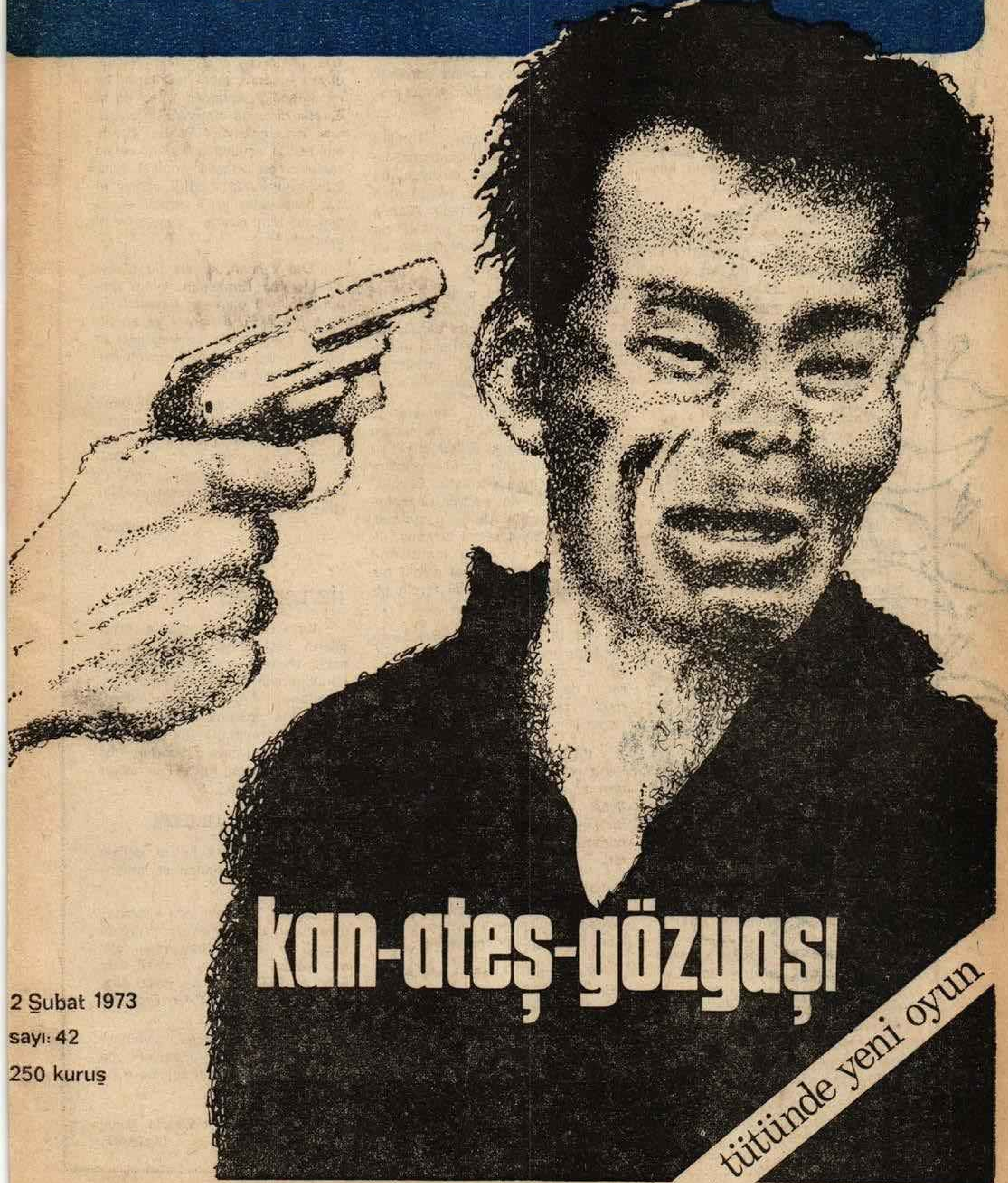
HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

TOPLUM

2 Şubat 1973
sayı: 42
250 kuruş

TOPLUM Dergisine,

Seçim sisteminde yapılacak reformlarla meydana getirilecek yeni sistemin kanunlaşmasından önce: seçme ve **seçilme** yaşlarının yeniden bir karara bağlanması çok zaruridir.

Bugün oy hakkından mahrum, fakat eğitim görmüş olanlarla, eğitim hakkından önce oy hakkı tanınmış yığınlar vardır. Bu durumun ortadan kaldırılması, şüphesiz, demokrasiyi daha güçlü kılacak bir reform olacaktır.

Kendisine, Cumhuriyeti korumak görevi verilen Türk gençliği, Cumhuriyeti nasıl koruyacaktır? Elbette canı ile, kanı ile, ve de oy hakkı ile koruyacaktır.

İşte, 18'ini doldurmuş milyonlarca bu genç ve aydın adamlara, oy hakları verilmelidir. Verilmelidir ki, onlar da geleceğin sahibi olduklarına inanmalı, güvenmelidirler.

Seçim sistemimizdeki bu boşluğun derhal doldurulması artık bir zaruret olmuştur. Bunu beklemek de Atatürk gencinin görevidir. Hakkını aramayan gençlik, Atatürk gençliği değildir. Haklıya hakkını istemeden vermeyenler ise, Atatürkçü hiç değildir.

Değerli TOPLUM'un, gençliğin ve toplumun sesi olmakta devamını diler, saygılarımı sunarım.

Faruk Dündar
(Gültepe, İzmir)

✱

Sayın Toplum Dergisine,

Yabancı bir ilâç firmasının Türk halkını sömürmek için islâm dinini âlet ederek nasıl bir propaganda tekniği uyguladığına, sizin de dikkatinizi çekmek amacıyla bu mektubu göndermiş bulunuyorum. Umarım ki, konuya ayrıca siz de eğilir, eleştirerek gerekli uyarmalarda bulunursunuz.

İtalya'nın Milano ilinde merkezi bulunan bir ilâç firmasının Türkiye'de de mümessilliği vardır. Bu mümessillik, her yıl, hekimler ve eczacılar için büyük boyutta, kalın, yıllık ajandalar düzenler ve dağıtır. Bu ajandalarda firmanın kendi ilâçlarının propagandası yapılır. Ancak, bu arada her ay için bir tane olmak üzere, 12 tane de, sayfa boyunda resimler konulmuştur.

1960'dan bu yana ajandalara konulan resimlerin seçilişine dikkat edilirse, bazı özelliklerin Türkiye'de oluşan politikayla nasıl paralellik taşıdığı hayretle görülür. Şimdi kısaca izliyelim:

Yıl 1960 ve sonrası... Türkiye'de iktidar değişikliği olmuştur. Yeni iktidar, Atatürkcü düzeyde, hümanist ve demokratik, pozitif mantaliteye önem vermektedir. Ajandadaki resimler de buna paralel olarak çağdaş sanat ürünlerinden seçilmiştir.

1965'den sonra, politik iktidarın AP'ye geçmesiyle ajanda da, iktidarın mantalitesine uygun olarak tutucu ve gelenekci, görenekci görüşlü, orta çağa ait sanat ürünlerine özel bir önem vermiştir.

Yıl 1968; Türkiye, özellikle iç bunalımlara itilmiş, iktidar, tutucu ve gerici nitelikteki özellikleriyle ve yine bu nitelikteki baskı gurupların etkisi altına girmiştir. Görülüyor ki, ajanda da, seçtiği 12 resimden bir tanesini Atatürk'e ayırmış, 7 tanesine cami resmi koymuş, diğer 4 resmi ise cami motiflerinden, bir tanesini de bol camili bir İstanbul panoramasından tercih etmiştir.

Yıl 1971; ajanda, yapraklarını bir Hitit geyik başı ile, 5 cami motifi ve minaresine; kalan diğer 6 resmi de, medrese kapısı, medrese motifi, tapınak ve harabeye ayırmıştır.

1972 Ajandasında da bir Anıt-Kabir resmi ile 6 cami resminin ve geri kalanlarında da Mevlâna Külliyesi, Saat Kulesi, saray, camili bir köy ve bol camili bir İzmir panoramasının yeraldığı görülmektedir.

1973, yâni bu yılın ajandasında, 1972'de konulan resimlerin yer değişikliği yapılarak aynen tekrarlanıp basıldığı görülmektedir.

Şimdi, bu fotoğraf seçimi ve değerlendirmelerinden sonra insanın aklına ister - istemez şu sorular takılmaktadır:

Acaba, bu ilâç firmasının san'at anlayışı hep ortaçağ düzeyinde mi kalır? Ortaçağ san'atı düşünülünce de mutlaka cami, minare ve bunlara ait motifler mi söz konusudur?

Bir yıl için böyle bir seçimi doğal saysak bile, bunun sürekli olarak kamuoyuna sunulması özel bir amacı düşündürmez mi?

Ajanda özellikle hekimler ve eczacılar için düzenlendiğine göre Türk hekim ve eczacısının dolaylı olarak modern sanat ürünlerini benimsemediği, anlamadığı, ya da bu estetik düzeyde olmadığı mı anlatılmak istenmektedir? Ya da, ajandanın tertibi açısından, hekim ve eczacıların bu ortaçağ dinsel sanat ürünlerini ihmâl ettiği kanısı mı söz konusudur ki, sürekli olarak hep bu tem ısrarla sunulmuş olmaktadır?

Öte yandan, katolik bir ülkeye ait bir ilâç firmasının, islâm dininin sembolü olan cami resimlerin bu kadar aşırı, dengesiz ve sürekli olarak ajandasında tekrarlaması da ayrıca insana biraz özel amaçlı izlenimi vermez mi?

Kısaca, Türkiye'de ülkeyi sömüren yabancı bir ilâç firmasının dağıttığı ajandanın özelliklerini size iletmiş bulunuyorum. Siz de küçük bir araştırma yaparsanız, belki de çok daha ilginç şeyler saptayabilirsiniz.

(Bir doktor)

★

NE EŞİTLİĞİ?

Bir kısım politikacıların, çıkarcıların, özel sektör ve yabancı sermaye destekleyicilerinin, yurdumuz gerçekleriyle körebe oynamayı yeğ tutanların, özellikle son günlerde dillerinden düşürmedikleri bir ilke var: «Fırsat eşitliği». Bir fırsat eşitliği diye tutturmuş gidiyorlar. İyi hoş ya, kardeşim, FIRSAT vermiyorsunuz ki!

ÇELİŞKİLER ÜLKESİ

TV'deki Pilli Bebek'in çelişkiler ülkesini hasedinden çatlatmaya devam ediyoruz.

Devlet Tiyatrolarında «Sacide» diye bir oyun oynuyor. Yüzüncü temsili de aştı. Yanılmıyorsam, oyunun yazarı Ülker A. Köksal, daha önceleri TRT'deymiş de, solcu olduğu gerekçesiyle TRT'den uzaklaştırılmış.

Şuradan buradan kovulanlar oturup birer piyes yazsalar da «Sacide» gibi, başarılı şekilde oynasa bâri!

Murat Elemin Mungar
(Ankara)

TOPLUMDA
HABERLER / YORUMLAR

BU HAFTA

Basıldığı tarih: 1 Şubat 1973
Kapak: FAHRİ KARAGÖZOĞLU

TOPLUM'DAN

Sevgili Toplum okuru,

Kanlar içindeki yavrusunu sımsıkı kucaklayıp bağrına basmış bir ana... Açlıktan, bir deri bir kemik kalmış çocuğunu oyalayıp, açlığını unutturmaya çalışan, çâresizlik içinde bir baba... Karısına sarılıp, ateş kusmaya hazır namluları görmemek için gözlerini sımsıkı yummuş bir adam .. Kendisini vurmaya hazırlananlara yalvaran gözlerle bakan kadının ölüm korkusu... Bir toprak yol üzerinde sayısız çocuk ve kadın cesedi... Şakağına dayanan tabancanın bir saniye sonra hayatına son vereceğini bilen genç adamın tarif edilmez yüzü... Süngülü muhafızlar arasında Kuzey Vietnam halkının arasından geçirilen, elleri kelepçeli, esir Amerikalı pilotların endişeli yüzleri...

Bunlar, Vietnam'dan açlık, kan ve gözyaşı manzaralarıdır. Yıllardır, bütün dünya, fotoğraflarda bu manzaraları seyrediyor, yüreğinde insanlık duygusunun zerresini taşıyan herkes, korkunç savaşın bir an önce bitmesini diliyordu. Amerika'da, Avrupa'da, Vietnam savaşını protesto eden onbinlerce, yüzbinlerce kişi barış istiyor, savaşı sürdürenleri lânetliyordu.

Geçtiğimiz hafta imzalanan barış andlaşması, sadece Vietnam halkını değil, sadece çocukları Vietnam'a gönderilmiş Amerikan ailelerini değil, savaşın acısını onlarla birlikte yüreklerinde duyan bütün insanları rahatlattı.

Vietnam halkı, kendisini korumak uğruna yapıldığı söylenen bu savaşın yarattığı büyük acıları kolay kolay unutabilecek, açılan büyük yaraları sarabilecek mi? Bu, herhalde kolay olmıyacak. Ama, en iyi ilâç demek olan zaman, iyiniyetli çabalarla birleşince, gün gelecek, çağımızın bu en uzun savaşı, tarih kitaplarının sayfalarına gömülecek.

Bu hafta, Vietnam savaşının kısa bir hikâyesini sunuyor ve barışın sürekli olmasını diliyoruz.

Saygılarımızla
Ülkü Arman

TOPLUM

cuma günleri yayınlanır haftalık siyasi haber ve yorum dergisi

GAMAYA Gazetecilik Matbaacılık ve Yayın Limited Şirketi adına Sahibi ve Genel Yönetmeni : Turhan ERKER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Abdullah Emre İleri

TEL : 18 07 59

YÖNETİM YERİ: Meşrutiyet Caddesi Hatay Sokak 10/15 Bakanlıklar — Ankara

HABERLEŞME: Posta Kutusu 160 Ulus — ANKARA

TOPLUM Dergisinin bu sayısı, Vatan Matbaacılık A.Ş tesislerinde dizilmiş, tertiplenmiş, Başkent Gazetecilik Matbaasında basılmıştır. Klişeler Emek Klişecilik'te yapılmıştır. Dağıtım: Hür Dağıtım

ABONE

6 aylık (26 sayı)	65 TL.
Yıllık (52 sayı)	125 TL.
Yurt dışı (Uçak)	190 TL.
Yurt dışı (Adi)	151 TL.
ABD (Uçak)	310 TL.

İLÂN TARİFESİ

Arka kapak (renkli)	5.000 TL.	Arka kapak (siyah-beyaz)	4.000 TL.
Sutün cm	50 TL.	İç sayfalar	3.000 TL.

TOPLUM

TÜRKİYE

Parlâmento

Melen - Ecevit tartışması

Başbakan Ferit Melen, geçtiğimiz hafta Parlâmentoda, sıkıyönetimin uzatılıp uzatılmaması konusundaki tartışmalar sırasında yaptığı konuşmada, CHP sözcüsü Hüdai Oral'ın bir iddiasına da cevap vererek, kanuna göre, sıkıyönetim komutanlarının Başbakana karşı sorumlu bulunduklarını, ancak bundan sıkıyönetim tasarruflarından Hükümetin sorumlu tutulması gerektiği gibi bir anlam çıkarılamıyacağını ileri sürmüştü.

Başbakanın bu görüşüne, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, haftanın başında pazartesi günü, Millet Meclisinde yaptığı uzun bir konuşmayla cevap verdi ve Ferit Melen'in **«kendi görev ve yetkilerini bilmeyen veya bilmezmiş gibi davranan ve kullanmaktan kaçınan»** bir Başbakan olduğunu söyledi. Ecevit, konuşması sırasında işkence iddialarına da değindi ve bunun için dışardan bir araştırma komisyonu kurulmasına taraftar olmadığını, konunun bir Meclis araştırmasını gerektirdiğini, ancak, bunun da yararlı olabileceğine inanmadığını belirtti.

CHP Genel Başkanına göre, Ferit Melen, «sıkıyönetim komutanlarının Başbakanın emrine tâbi bulunmadıklarını» söylemekle, sıkıyönetim uygulamaları ile ilgili eleştirilere kendisinin muhatap olamıyacağını belirtmek gayreti içinde bulunuyordu. Ecevit, bu noktayı belirttikten sonra sözlerine şöyle devam etti:

«— Başbakan, kullanmayı gözünün tutmadığı yetkileri yok saymakta, sıkıyönetimi Başbakanın ve Hükümetin yetki ve sorumluluk alanı dışında, bağımsız, hattâ özerk bir yönetim sanmaktadır. Sıkıyönetimle ilgili bütün sorumluluğu böylece üzerinden atmakla da kendisi aradan çekilip, Ordu ile Parlâmentoyu, Ordu ile Parlâmento üyelerini ve partileri karşı karşıya bırakmaya kalkışmaktadır.

Onun mantığını kabul edersek, bunun doğal sonucu, Türkiye'de iki hükümetin varlığını kabul etmek olur; biri sivil hükümet, öbürü askerî hükümet. Fakat, Anayasamıza göre, böyle bir durum söz konusu değildir. Anayasamızı bir yana bırakın, öyle bir devlet de olmaz zaten..

Anayasamızda bazı devlet yetkilerinin sıkıyönetim zamanında hükümetten orduya veya sıkıyönetim komutanlarına geçeceğini gösteren hiçbir hüküm yoktur ve olamaz. Kaynağı anayasada bulunmayan böyle bir yetki aktarması asla yapılamaz. Eğer böyle bir yetki ve sorumluluk anlayışı benimsenecek olursa, devlet yönetimi tam bir anarşiye sürüklenir.»

"Sorumluluktan kaçılamaz!"

Ecevit'e göre, sıkıyönetimin ve komutanlarının görev ve yetkilerini kanundan almaları, hükümetin görev, yetki, emir ve sorumluluk alanı dışına çıkabilmesinin gerekçesi olarak kabul edilemezdi. Valilerin, kaymakamların icraatından nasıl hükümet sorumluluğu doğuyorsa, sıkıyönetim icraatından da hükümet sorumluluğunun doğması tabii idi. Anayasaya veya yasalara aykırılığı iddia edilen sıkıyönetim uygulamalarının hesabı da Meclis önünde veya mahkeme önünde, sıkıyönetimin bağlı bulunduğu başbakandan sorulurdu ve başbakan bunun hesabını vermeye mecbur olurdu. Başbakan «gidin ordudan sorun» diye meydan okuyamazdı; daha doğrusu, meydandan kaçamazdı. CHP Genel Başkanı, bu konudaki görüşlerini savunmaya şöyle devam etti:

«— Valilerin, zabıta kuvvetlerinin bazı yetkilerinin sıkıyönetim komutanlıklarına aktarılması, Anayasaya göre, Hükümete bağlılık açısından hiçbir ayırım meydana getirmez. Başbakan, Anayasaya aykırı olarak, böyle bir ayırım gözetince, yalnız Sıkıyönetimle Hükümet arasında değil, TBMM ile Sıkıyönetim arasında da bir kopukluk ortaya çıkmış oluyor. Hükümet ve Parlâmento dışında bir başka hükümet var oluyor âdeta... Devlet üstünde bir devlet gibi oluyor Sıkıyönetim...

Başbakanın temelinden sakat ve sakat olduğu kadar da sakıncalı yetki ve sorumluluk anlayışının doğurduğu durum, TBMM'yi büyük bir sorunla karşı karşıya bırakmaktadır. Eğer TBMM bu sorun üzerine eğilmezse ve Başbakanı bu kadar yanlış, sakat ve sakıncalı bir anayasa anlayışına göre, yetki ve sorumluluk anlayışına göre devleti yönetmekte serbest bırakırsa, bunun sonuçlarından TBMM de mânen sorumlu olur.»

BÜLENT ECEVİT
Perdeyi aralayınca...

Parlamentoya dayanan hükümet

CHP Genel Başkanı, konuşmasının bundan sonraki bölümünde, karşı karşıya bulunulan durumu kısaca ortaya koydu. Buna göre, kendi görev ve yetkilerini bilmeyen veya bilmezmiş gibi davranan ve kullanmaktan kaçınan bir Başbakanla karşı karşıya bulunuluyordu. Oysa, bir başbakana anayasa ve yasalarla verilen görevler, yüklenilen sorumluluklar, onun isterse veya gözü tutarsa yerine getirebileceği, istemezse veya gözü tutmazsa yerine getirmekten kaçınabileceği görevler ve sorumluluklar olamazdı. Gerçeği açıkça söylemek gerekirse, 12 Marttan bu yana işbaşına getirilen başbakanlar ve hükümetler, Millet Meclisinin güvenoyları ile görevde kalmakla beraber, bunun yanı sıra, fiilen kendilerini Millet Meclisinin dışında bazı çevrelerin de güvenine dayanır gibi görüyorlardı. Böyle olunca da o çevreler üzerindeki yetkilerini -bu yetkiler Anayasadan bile gelse- kullanmakta çekingen davranıyorlardı.

Ecevit, konuşmasının bu bölümünü şu tedbiri göstererek bağladı:

«— Karşı karşıya bulunduğumuz sorun'un çözümünü kişilerde aramak yersizdir. Bu sorunun çözümü ancak hükümet kuruluşunun normal yoluna ve biçimine dönülmekle ve daha gerçek biçimde, daha çok parlâmentoya dayanan bir hükümet kurulmakla bulunabilir.»

CHP lideri, bu yolu açmaya CHP'nin önayak olduğunu, fakat büyük ölçüde yalnız kaldığını; ne var ki, Meclis böyle uygun gördükçe bu hükümet biçiminin süreceğini , ve CHP'nin de bu iradeye uyacağını

BAŞBAKAN FERİT MELEN
Sorumluluğu tartışıldı

belirtti, durumun sakıncalarını azaltmak üzere bazı yollar düşündüklerini söyleyerek, şöyle dedi:

«— Mademki sıkıyönetim sorumluluğunu üstlenmekten kaçan bir Başbakanı görev başında tutmak zorunluğu duyuluyor, o halde, hiç değilse, sıkıyönetime, yeni girdiğimiz iki aylık dönem biter bitmez son vermeye Parlâmento olarak kendimizi şimdiden hazırlamalıyız. Çünkü, sıkıyönetimin sorumluluğunu reddeden ve sıkıyönetim uygulamasına ilişkin konularda TBMM ile askerî makamları karşı karşıya bırakmaya kalkışan bir Hükümet ve Başbakan görev başında iken sıkıyönetimin uzayıp gitmesi, devlet yönetiminde ağır sonuçlar doğurur. Nitekim doğurmaktadır. İçerde devlete güveni sarsar. Nitekim sarsmaktadır. Devletin dış itibarını zedeler. Nitekim zedelemektedir.»

Ecevit'e göre, TBMM, sıkıyönetim kalktıktan sonra da sıkıyönetim mahkemelerinin görevlerine devam etmelerini sağlayacak Anayasa değişikliğini kabul etmekten sakınmalıydı. Çünkü, bunun, esasında büyük sakıncalarla dolu olması bir yana, böyle bir Başbakanın yönetiminde, daha doğrusu, bu türlü hükümetler döneminde fiilî olarak ortaya çıkan ikili yönetim o zaman büsbütün hukuk dışı bir biçim alacaktı. Sıkıyönetim kalktıktan sonra sıkıyönetim mahkemeleri nerede, hangi garnizon komutanlarına bağlanırsa, başbakan o garnizon komutanları karşısında kendisini yetkisiz, görevsiz ve sorumsuz sayacaktı.

İşkence iddiaları

CHP lideri, daha sonra işkence iddialarını ele aldı ve konuşmasına şöyle devam etti:

«— İşkencelerle ilgili iddiaları ve söylentileri Başbakanın yalanlaması da bize göre yeteri kadar inandırıcı sayılamaz ve bu söylentilerin arkasını kesemez. Bu söylentiler gerçekten asılsız olabilir. Fakat, sıkıyönetime karışamıyacağını, emir veremiyeceğini, sıkıyönetim uygulamasından kendini sorumlu saymadığını belirten Başbakanın bu konuda vereceği teminat bir anlam taşıyabiilr mi?

Başbakan, dost ve müttefik ülkelerde işkencelerle ilgili kampanyayı kastederek bunu, resmî teşkilât ile önlemeye imkân olmadığını, bizi tutan basın organları bulunmadığını söylemektedir.

Başbakan, «biz» derken, başında bulunduğu Hükümeti kastediyorsa, söylediği doğrudur. Fakat Başbakan, «biz» derken, Türk ulusunu kastediyorsa, koyduğu teşhis yanlıştır. Biz, Türk ulusunun, Avrupalı demokratik uluslar topluluğunda ikinci sınıf bir üye gibi kalmasına, ayrı değer ölçülerine vurularak varlığına katlanılan bir üye gibi kalmasına razı olamayız.

İddialar, söylentiler doğru mu, değil mi? Bunu kesinkes bilemeyiz. Ama bu iddiaların, söylentilerin yaygınlığını bilmezlikten gelemeyiz. Biz bilmezlikten gelsek neye yarar? Bütün dünya bu söylentilerle çalkalanıyor.

İşkence iddiaları doğru ise, bunların uygulayıcılarının mutlaka asker kişiler olması da gerekmez. Öyle olabilir de, olmayabilir de... Sıkıyönetim komutanlıklarının emrinde MİT görevlileri de, Emniyet mensupları da, Trafik zabıtası da, bekçiler de, daha birçok görevliler de vardır. Fakat uygulamayı yapan kimler olursa olsun, Meclis karşısında sorumlu, Başbakandır.»

Melen yerine İzmen

Ecevit'in konuşmasını, Bakanlara ayrılmış sırada önce altı Bakan, daha sonra iki Bakan izledi. Başbakan o gün Meclise gelmemiş, kendisine yöneltilen eleştirileri Millî Savunma Bakanının cevaplamasını uygun görmüştü. Millî Savunma Bakanı, Ecevit'ten sonra söz alarak kürsüye geldi ve,

«— CHP Genel Başkanı sayın Ecevit, sıkıyönetim tasarruflarını Başbakanın veya Hükümetin tasarrufları olarak göstermektedir. Bu görüş kesin olarak yanlıştır» dedi.

Savunma Bakanına göre, Başbakan, sadece sıkıyönetim komutanlarının uygulamalarını gözetmek le görevli ve bunun hesabını Meclise vermekle yükümlü idi. Mehmet İzmen şöyle diyordu:

«— Başbakan, sıkıyönetim uygulamasında, şöyle yapın, böyle yapın demez. Sıkıyönetim görevlileri için kanunda belirtilen yetkilerin ve işlerin yapılıp yapılmadığını denetler.

Başbakan, sıkıyönetim komutanlarının uygulamalarını gözetmekle görevlidir ve bunun hesabını Meclise vermekle yükümlüdür.

İşkence iddiaları, rivayetten ileri iddialar değildir. Müşahhas olarak, şu zâta şöyle muamele edilmiştir, hâdise budur şeklinde ortaya sürülmüş iddialar yoktur. İdarî ve kazaî murakabe sıralarında soruşturmaların uzatılması, savcıların tesir altında bırakılması gibi amaçlarla bu işkence iddiaları yapılmaktadır. Sanıklar, kılık-kıyafet bakımından tâbi tutuldukları mecburiyetleri dahi kendilerine yapılmış kanunî muameleler olarak kabul etmemektedirler.»

MGP'lileri doyurmadı

Millî Savunma Bakanının bu açıklamasını özellikle MGP'liler yeterli görmediler. Bunun içindir ki, MGP Grup Başkanvekili Nebil Oktay, **«iç ve dış tahrikler»** konusunda konuşmak üzere, gündem dışı söz aldı, fakat Ecevit'in eleştirilerine cevap vermek istedi. Oktay'ın, konuşmasında, CHP'lileri ağır sözlerle suçlaması, Meclisteki havayı elektiriklendirdi, zaman zaman kavgaya dönüşen olaylar çıkmasına sebep oldu.

Nebil Oktay, konuşmasına, iki diplomatımızın Amerika'da öldürülmüş olduğunu hatırlatarak girdi ve,

«— Aşırı sol örgütleri ve bunların sürdürdükleri kampanyanın müdâfiliğini yapmak nasıl CHP Genel Başkanına düşen bir görev değilse, Başbakanın müdâfiliğini yap-

SAVUNMA BAKANI İZMEN
Başbakan yerine...

Demirel'in tafrası

Cumhurbaşkanlığı seçiminin yaklaştığı şu sıralarda, vazgeçilemeyecek bir adayın ortada bulunmayışı, Türk demokrasisinin ulaştığı bir aşama olarak sevinçle karşılanabilir. Demek ki, tek klüp, büyük klüp dönemi nasıl tarihe karıştıysa, tek adam, büyük adam ya da koşulların gereği olan vazgeçilmez adam dönemi de tarihe karışacaktır. Bu umudun boşa çıkmaması ne iyi olur!.

Siyasal yaşantımızda ,önce CHP içinde örneği görülen ,şimdi Devletimizin en yüce mevkiinde kendini gösteren gelişmenin sağlık içinde sürmesi ve duraklamalara uğramaması için çok dikkatli olmak gerekiyor.

Siyaset sahnesi hacıyatmazların, sahte kahramanlık diplomasının değişmez sahiplerinin oyunlarına bırakılmamalı, böyle mizansenler zamanında teşhis edilerek kamuoyuna açıklanmalıdır.

Bu amaçla, CHP içindeki gelişmeyi kısaca ansımak yararlı olacaktır:

Hiçbir güç tarafından yenilemeyeceği konusunda oybirliği bulunan bazı güçler; daha ileri bir düşünüşün, sınırlanmış zamanın cenderesinde hapsedilemediği için İMKÂN VE ŞERAİT hesabı yapmayan bir ülkünün, küçük politika oyunlarının üstünde kalan bir taktiğin, her türlü mevki ve unvanı elinin tersiyle itebilen bir karakterin gücü ile yer değiştirmiştir. Halka ve özgürlüğe içtenlikle inanmanın bir başarısı olmuştur, CHP yönetimindeki gelişme.

Örnek ortada iken ve çok yeni iken, Cumhurbaşkanlığı seçiminde, ulusal eğemenlik ilkesinin bütün parlaklığıyle yansıyabilmesi için, tüm görüş ve telkinlerin kaynağının Anayasaya inanmaktaki içtenliğine dikkat edilmesi, halkımızın ve -yelpazenin neresinde bulunursa bulunsular- partilerin amacı olmalıdır.

★

Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili olarak sahneye ilk çıkan politikacı, Sayın Demirel'dir.

Sayın Demirel'in pek teatral bir eda ile perdeyi açışı, insana yaralı aslanın sözlerini ansıtıyor:

«Beni yediğim kurşun değil, senin bu tafran öldürecek» demiş fareye, yaralı aslan.

Bütün dileğimiz, Sayın Demirel'in tafrasının da yaralı demokrasimizin canına kıymamasıdır.

Zira, ülkeyi 12 Marta getiren Sayın Demirel'in sâbıkası daha defterden silinmiş değildir. Bu sâbıkayı unutmayan ve aklı eren, sağduyu sahibi herkes aslında alkış tutulması gereken çıkışlar karşısında önce şunu düşünüyor:

«Demirel acaba nerden cesaret alıyor, kime güveniyor?»

Ulus yaşantısında, bir ülküye ve salt halka dayanmayan her düşünce ve davranışın -üzerindeki yaldız ne olursa olsun- eninde sonunda büyük zararlar doğurduğunu yakın geçmişin denemeleri gösteriyor.

Aklı erenler, sağduyu sahipleri, «Demirel nerden cesaret alıyor?» diye sorarlarken; Sayın Ecevit, Anayasayı ve ulusal eğemenliği savunmak için uğraşırken, Demirel'in tam-siper yaptığını ansımaktan da kendilerini alamıyorlar.

Sayın Demirel, ancak şimdi «Anayasanın emri» demektedir ve ancak şimdi Millet Meclisinin yetkilerinden söz ederek «ulusal egemenlik» ilkesine sarılmaktadır. İktidarda bulunduğu yedi yıl içinde Anayasayı elinden geldiği kadar hançerledikten ve hâlâ hançerletmeye devam ettikten sonra, milletvekilliğini bir borsa metaı haline getirmeye çalıştıktan sonra..

Sayın Demirel gerçekten Anayasaya saygılı, gerçekten Anayasadan güç almak isteyen bir devlet adamı olsaydı, Anayasanın başına bu haller gelir miydi; Millet Meclisini bir parmak hesabı makinesi halinde görmeseydi, ülke bu duruma düşer miydi?

Tarihin her döneminde, bir ulusun başına gelenlerin sorumlusu, o ulusun yönetimini elinde bulunduranlar olmuştur. Her toplum bunu böyle bilmiştir ve çoğunlukla yöneticiler de sorumluluğu başkalarının üstüne atmamışlardır. Bir an, yöneticilerin yunmuş arınmış oldukları kabul edilse bile, başka etmenlerin ortaya çıkması için gerekli zemini hazırlamaları, hiç değilse olayları önleme gücünü gösterememeleri, iktidarların sorumlu tutulması için yeter neden sayılmıştır.

«Türkiye'yi 12 Marta kimler getirmiştir?» sorusunun cevabını da, bunun için, aramaya gerek yoktur.

Demokrasinin, açık rejimin erdemi burada kendisini gösterir. Sorumluluklar gizli kalmaz, gizli kalmadığı gibi cezasız da kalmaz.

Türk siyasal yaşantısının talihsizliği, kimsenin -hukuksal alan şöyle dursun- siyasal alanda bile kendi eyleminin hesabını vermemesi, bunun ondan istenmemesidir.

Hacıyatmaz bir mekanizma, bütün suçluları, sorumluları, yeteneksizleri her dönemde dimdik ayakta tutmaktadır.

Sayın Demirel'in bir Anayasa koruyucusu, bir özgürlük savaşçısı pozunda ortalarda dolaşması, kötü bir geleneğin ve hoşgörünün sürüp gitmesinden başka bir şey değildir.

Sayın Demirel' o kadar gerekli sanır kendisini ülkeye.

Bu sanılar yüzünden de siyasal yaşantımızdak denge bir türlü sağlanamaz Devlet bir çıkmazdan başka bir çıkmaza girer.

Denenilenin bir daha denenilemiyeceği artık öğrenilmelidir.

TURHAN ERKER

Buyursunlar!

Avrupa Konseyi, Türkiye'ye «Tahkik Heyeti» göndermeyi kararlaştırmış.

Hayhay, buyursunlar.

Gelecekleri varsa, görecekleri de var!

Türkiye, turistik ülkedir.

mak da bana düşen bir görev değildir» dedi.

MGP sözcüsüne göre, Ecevit, Başbakanın sözlerini tahrif etmişti. Olayları kamuoyuna ters yansıtmak ise Türkiye'nin millî birlik ve beraberliğini düşünmeden hareket etmek demekti.

Oktay, konuşmasının bu bölümünde, **«İç tahrikler için CHP Genel Başkanının konuşmasından daha iyi bir misal mevcut değildir.»** deyince, bu sözleri, bazı CHP'liler protesto ettiler. Oturuma başkanlık eden Vahit Bozatlı, Oktay'a, konu dışına çıkmaması, sert tartışmalara sebep olmaması için ihtarda bulundu, buna uymadığı takdirde konuşmasına izin vermiyeceğini bildirdi.

Tahrikçi kim?

MGP sözcüsü konuşmasına devam etti. CHP'lileri kastederek, **«Siz anarşisti sokaktan Meclise getirmek istiyorsunuz»** deyince, bu defa CHP'liler, protestolarını, sıraları yumruklayarak devam ettirdiler. Başkan Vahit Bozatlı, bir yandan CHP'lileri sükûnete davet ederken, bir yandan da Nebil Oktay'ı olay çıkaracak sözler söylemekten sakınmaya çağırıyordu. Fakat Oktay, konuşmasını aynı ölçülerde sürdürdü ve yurt dışındaki tahriklerden söz ederken de yine CHP'lileri kastederek, «komünist uşakları..» dedi. Bozatlı, bu sözlerin duyulmasına engel olmak için mikrofonun cereyanını kesti ama, bu defa CHP'lilerin, toplu halde ayağa kalkarak kürsüye doğru yürümelerine engel olamadı. CHP'lilerden İbrahim Cüceoğlu, Orhan Birgit, Turgut Aytaç ve Tevfik Fikret Övet başta olmak üzere, bir grup, bağırarak kürsüye doğru yürüdü. Bu grupa Cengizhan Yorulmaz ve Mustafa Çalıkoğlu da katıldılar. Bu arada, CHP'li Emir Halil Postacı da, Nebil Oktay'a **«Utan be... ayıp!»** diye bağırdı. Başlarında Vefa Tanır ve Turgut Topaloğlu bulunan birkaç MGP'li, yerlerinden fırlamışlar, kürsünün önüne gelmişlerdi.

Başkan, ortalığı güçlükle yatıştırabildi. Bu sırada Nebil Oktay da kürsüden inmiş, arkadaşlarının bulunduğu sıralara gelmişti. CHP Grup Başkanvekillerinden Ahmet Durakoğlu, partisine sataşma olduğunu ileri sürerek söz istedi ve kürsüye geldi. Durakoğlu, «CHP'nin, ortanın solu politikasını izlediği için komünistlikle suçlanmasının akıl, mantık kabul etmez bir şey olduğunu» söyledi ve böyle ithamların memlekete hiçbir yarar sağlamıyacağını belirterek, **«komünistlerin en akıllı düşmanı biziz»** dedi. Durakoğlu, CHP'lilere komünist diyenlerin, ellerindeki belgeleri derhal yetkili mercilere vermelerinin de şerefli ve

HÜDAİ ORAL
Temel hak ve özgürlükler için...

İÇİŞLERİ BAKANI FERİT KUBAT
«Sıkıyönetim uzatılsın..»

Yırtar vallahi!

MHP başkanı Alpaslan Türkeş, Vakfıkebir'de konuşurken ne demiş biliyor musunuz?

«Bana faşist diyecek adamın ağzını yırtarım!» demiş.

Biz, Aspaslan Türkeş'e faşist demedik ki, ağız yırtanlara faşist dedik. Yâni, fikre karşı kabakuvvete başvuranlara...

İkincisi, acaba, piyasadaki ağzı yırtıklar hep Alpaslan Türkeş'in eseri mi, diye soracaktık da...

Cahil!

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit diyor ki: «Fikir suçu tanımıyoruz.»

Cahile bak!

İnsan, bir bilenden sorar, ayol! O kadar çok tanıyan var ki... Hem de parlamentoda...

Maksat Barış

Vietnam barışı imzadan çıkmak üzereyken Vietnam'da ateş kızışınca, Melih Cevdet Anday'ın bir şiiri geldi aklımıza. Yanlışlık yaparsak Anday'dan özür dileriz, şu anda elimizde kitabı yok:

«Madem ki maksat barış

Yurtta barış
Cihanda barış

Salla gitsin atom bombasını
Mister Fışfış

Ama yanarmış yıkılırmış
Boşver

Maksat Barış»

★

Kalbine indi

Conson öldü.

Hem de «kalb»den!

Vietnam barışının gerçekleşeceğini duyunca kalbine inmiş olacak.

haysiyetli olmanın gereği bulunduğunu belirterek, sözlerine şöyle devam etti:

«— Tahriklerin dik âlâsını pervasızca işleyenler, sorumluluk duygusundan çok uzak bir şekilde hareketlerde bulunmaktadırlar. Sorumsuz iddiaların sahipleri, şerefli ve haysiyetli insanlar olarak görevlerini yapmalıdırlar. Aksi takdirde, CHP, bunların yakasından elini çekmiyecektir. Şimdiden, seçim meydanları için bu tür iddialarla yatırım yapmaya kalkışanlar, memleketin seçim dönemindeki havasını keşmekeşe sokmanın hazırlığını yapanlar, meydana çıksınlar.»

Bu sırada, bazı MGP'liler **«kimdir bunlar?»** diye bağırınca, CHP sıralarından da **«Feyzioğlu, Feyzioğlu..»** sesleri duyuldu ve bu defa, sataşma olduğu gerekçesiyle Turhan Feyzioğlu kürsüye geldi.

Feyzioğlu, sözlerine işkence iddialarını ele alarak başladı. MGP Başkanına göre, bu dış propagandalara paralel olarak iç propagandalar da yapılıyordu ve bunun sorumlusu da CHP Genel Başkanı idi. Ecevit, Başbakana, işkence iddialarını yalanmak fırsatını bile vermek istemiyordu.

Feyzioğlu, konu dışına çıkınca, Başkan Bozatlı, mikrofonun cereyanını kesti, bu yüzden, son cümlesi duyulamadı.

Tartışmanın öncesi

Pazartesi günü Millet Meclisinde açılan sıkıyönetim tartışması, aslında, geçtiğimiz hafta içinde, Sıkıyönetimin iki ay daha uzatılması konusu Meclise getirildiğinde başlamıştı. Bilindiği gibi, TBMM, geçtiğimiz hafta perşembe günü yaptığı toplantıda, Milli Güvenlik Kurulunun **«tavsiye kararı»**na uyan Hükümetin teklifi üzerine, 1971 Nisanının 26'sında 11 ilde ilân edilmiş olan sıkıyönetimi, onuncu kez, iki ay daha uzattı. Ancak bu defa, Sakarya ve Zonguldak, sıkıyönetim kapsamı dışında bırakıldı.

CP'Lİ İLHAMİ SANÇAR
Feyzioğlu'nun paralelinde

Asıl adı

Özel sektör, İzmir'de bir dergi çıkarıyor; adı: «Devir.»

Kimi diyor ki: «Bu Devir, dinginlin devri gibi **bir devirdir».**

Kimi diyor ki: «Bu Devir, Abdülhamid devri sözündeki gibi **bir devirdir».**

Kimi diyor ki: «Bu Devir, Taş devri, Tunç devri, Engizisyon devri gibi sözlerdeki devirdir».

Kimi diyor ki: «Bu Devir, devirmek fiilinden gelir; yâni, emirdir: Devir!»

Bize kalırsa, bu «Devir» ne odur, ne de o. Bu «Devir», «devir ve teslim» **sözündeki** «devir»**dir. Hani, sermaye çevresi, ülkenin yönetimini hepten eline almak istiyor ya... İşte bu «Devir», «devir ve teslim» anlamına gelen devirdir.**

Hükûmetin teklifine DP, MGP ve CP, sıkıyönetimin ilânına yol açan nedenler tamamen ortadan kalkmadığı gerekçesiyle ve hiçbir itiraz kaydı göstermeden **«evet»** dediler. AP, bu defa, bu partilerden ayrıldı ve «devlet ve rejim düşmanlarının yurt içindeki başlarının belki tesbit edilebileceği ümidi» içinde, sıkıyönetimin uzatılması teklifine beyaz oy vereceğini açıkladı.

CHP, sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasına karşı çıkan ve oylamada kırmızı oy kullanan tek parti oldu. CHP sözcüsü, uzatma isteğine kırmızı oy vermelerini dokuz nedene dayandırdı ve bunları konuşmasının sonunda açıkladı.

Fikre karşı yumruk

Sıkıyönetimin uzatılması konusunun görüşüldüğü her toplantıda olduğu gibi, bu defa da TBMM bir kavga olayına sahne oldu. MGP'nin, değişik görüşlere tahammül edemeyen bir avuç parlâmenteri, CHP lideri Bülent Ecevit'e saldırmak ve kendisini dövmek istedi. Kavga, bu yüzden patladı. MGP'li Turgut Topaloğlu, kürsüden **«İşkence iddiaları yalandır»** diyen Başbakan Ferit Melen'e karşı **«Yalan diyemezsiniz sayın Başbakan»** uyarısında bulunan Ecevit'in üzerine yürüdü, fakat kendisini Orhan Birgit'in göğüslerinde buldu. Öteki MGP'liler de Ecevit'e doğru harekete geçtiler. Bunları da Mustafa Ok ve diğer CHP'liler göğüsleyip yüzgeri ettiler. Bu arada Mustafa Ok ile MGP'li Mehmet Türkmenoğlu arasında, kısa süren bir boks maçı da seyredildi.

Ertesi günki gazetelerden çoğu, MGP'lilerin bu hareketini kınıyordu. Bunun üzerine MGP Grup Başkanlığı bir bildiri yayınlayarak, neden Ecevit'in üzerine saldırmak gereğini duyduklarını açıkladı. Bildiri, gerçekten çok ilginçti! MGP'lilere göre, Ecevit, kürsüde konuşmakta olan Başbakana müdahale etmek suretiyle İçtüzük hükümlerine uymamış, MGP'liler de onu İçtüzük hükümlerine uydurmak için kavga çıkarmışlardı!

Oysa parlâmentoda içtüzük hükümlerini uygulamak sadece oturum başkanının görevidir ve o günkü başkan DP'li Kemal Ziya Öztürk İçtüzük dışına çıkanlar hakkında gerekli uyarıda bulunmuştur. Sonra, Parlâmentoda kavga çıkarmak ve bir partinin liderinin üzerine yürümek, İçtüzük hükümlerine göre, oturduğu yerden kürsüdeki konuşmacıya müdahale etmekten çok daha ağır bir davranıştır. MGP'liler, herhalde, bunu da bilmemektedirler!

Saldırı olayı, basında, sıkıyönetimin uzatılması kararından daha geniş biçimde yer aldı. Bu da, Feyzioğlu ve takımını ziyadesiyle güç durumda bıraktı. Zira, bu kavga çıkmadan biraz önce parlâmenterlere hitaben konuşan Feyzioğlu, özellikle bu dönemde siyasî partiler arasındaki ilişkilerin medenî seviyede tutulmasının getireceği yararlardan uzun uzadıya söz etmişti!

İçişleri Bakanı'nın gerekçesi

TBMM birleşik toplantısında ilk konuşmayı, İçişleri Bakanı Ferit Kubat yaptı. Kubat, hükümet teklifinin neden kabul edilmesi gerektiğini savundu ve son iki aylık sıkıyönetim döneminde de anarşik olayların bastırılamadığını söyledi. Bakan, bu arada, iki aylık dönem içinde meydana gelen olaylardan söz

DP SÖZCÜSÜ FARUK SÜKAN
Ünü hâlâ hatırlanır...

etti ve bütün bu olaylar nedeniyle 227 kişinin daha gözaltına alındığını açıkladı ve şöyle dedi:

«— Bugün anarşistlerin önemli bir kısmının yakalanması ve geride kalanların, her hareketlerinde karşılarında güvenlik kuvvetlerimizi bulacaklarını bilmeleri nedeniyle, bunlar, şiddet hareketlerini yavaşlatmış ve yurt sathında yaygınlaştırmış bulunmakta ve bu nisbî sükûnetin altında daha şiddetli olaylar yaratmak için fırsat kollamaktadırlar.»

Bakan, işte bu nedenle, sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasını istiyordu.

DP ne diyor?

DP Grupu, sıkıyönetimin uzatılmasına karşı değildi ama, Hükümetin bazı tutumlarını da çelişki olarak değerlendiriyordu. Bu partinin sözcüsü Faruk Sükan'a göre, Başbakan, yılbaşı mesajında **«Artık bütün memlekette emniyet ve âsayiş mükemmel seviyeye erişmiştir.»** demek suretiyle hem Ecevit'in paraleline girmiş, hem sıkıyönetim açıklamalarına ters düşmüş, hem de sıkıyönetimin uzatılmasına gerek olmadığı anlamını ortaya koymuştu.

Başbakan, aynı çelişkiye, Anayasa değişiklik teklifleri hazırlanırken de düşmüştü. Çünkü Hükümet, bir yandan üniversitelerle ilgili Anayasa maddesinde değişiklik teklifi getirirken, öbür yandan Başbakan **«Artık üniversitelerimize huzur gelmiştir»** diye demeç veriyordu.

Sükan'a göre, bir memlekette huzurun, âsayişin ve emniyetin mükemmel bir seviyeye erişebilmesi için, o memlekette her şeyden önce siyasî istikrarın sağlanması şarttı. Bunun için de hükümetin millete dayanması, gücünü de milletin tek temsilcisi olan parlâmentodan alması lâzımdı. Hergün bir hükümebuhranının patlak vermesi beklenen bir ortamda ise siyasî istikrarın sağlanması ve korunması mümkün değildi.

DP sözcüsü, Anayasada yeri olmayan organlardan ve güçlerden de yakındı. Böyle güçler meydana gelirse ve bunlar kendilerini bütün devlet organlarının üstünde addederlerse, bu işin sonu nereye varacaktı? Hukuk, Anayasa ve kanun dışına taşmalar, hele bu hareketlerin sorumlu yürütme organınca normal gösterilmesi, devleti ve devlet itibarını ne hale getirirdi. Meclis basmasıyla ünlü Sükan, böyle diyordu!

Öbür partilerin görüşleri

MGP ve CP sözcüleri, ortaya, alışılmışın ötesinde, yeni bir şey koymadılar. Feyzioğlu nasıl, **«aka ak, karaya kara»** edebiyatı içinde bir sıkıyönetim savunması yaptıysa, CP'li İlhami Sançar da aynı anlayış içinde konuştu ve özellikle Feyzioğlu'nun görüşlerine ters düşmemeye gayret etti.

AP Grupunun görüşlerini açıklayan Bitlis Senatörü Orhan Kürümoğlu ise şimdiye kadar duyulandan pek değişik bir konuşma yaptı. Gerçi, sıkıyönetim uygulamasından ve bu uygulamanın devamından açıktan şikâyetci değildi ama, şöyle diyordu:

«— Batı dünyası, Türkiye'deki demokratik rejimden yana endişededir. Bu endişeleri bertaraf edecek olan sonuca bir an evvel ulaşmalıyız. Bu maksatla sıkıyönetim idarelerinin, partilerüstü hükümetlerin görevlerini bir an evvel bitirmelerine yardımcı olmalıyız. Türk demokrasisinin 12 Mart muhtırasından sonra da işler halde bulunduğunun ve demokrasi usullerinde aksaklığa meydan verilmediğinin seçimlerin yapılması suretiyle bir teyidi daha yapılmış olacaktır.»

Kürümoğlu'na göre, Türkiye'de parlâmento vardı, siyasî partiler vardı ve bunlar parlâmentoda temsil edilmekteydi. Fakat bunların yanında, Anayasada yeri olmayan müesseseler de vardı ki, bunlar, Anayasaya tam uygun bir idare tarzının mevcut olup olmadığı noktasındaki tereddütlerin menşei olmaktaydı.

Ayrıca, sıkıyönetimin yurdumuzdaki «olağanüstü» şartların bir gereği olduğunda kimsenin tereddüdü olmamalı idi. Memleket selâmeti, vatan bütünlüğü gibi önemli **bir konuda uygulanmakta olduğun-**

---

olayların içinden

Reform

— Nerelerdesin, görünmüyorsun?.

— Evdeyim.

— Ne yapıyorsun?.

— Reform yapıyorum.

— Nasıl reform?.

— Salçalı..

— Reformun salçalısı da mı var?.

— Her çeşidi vardır.

— Hiç böyle salçalı reform olduğunu bilmiyordum.

— Ya sen nasıl reform biliyorsun?.

— Benim bildiğim, hani şimdi yapılan..

— Ha, anladım. «Seçimli Reform» demek istiyorsun.

— Seçimli reform da ne demek?.

— Seçimi çok, reformu az, reform demektir.

— Nasıl şey bu?.

— «Reform yaptın mı?, yaptım» demek için yapılan reform.

— Seçimli Reform nasıl yapılıyor?.

— Bir ölçek reforma, yüz ölçek su katarsın..

— Sonra..?

— Sonra, kaynatırsın.

—Suyu mu?.

— Hayır, reformu..

— Reform kaynar mı?.

— Kaynatmasını bilen öyle güzel kaynatıyor ki..

— Başka..?

— Kaynadı mı, suyunu çeker biraz..

— Sonra ne yaparız?.

— Tekrar su katarsın.

— Çok sulanmadı mı reform..?

— Bu zamanda daha başkası yapılamaz.

— Tekrar su kattıktan sonra ne yaparız?.

— Süzersin..

— Neyi?..

—Suyun içindeki reformu. Reformu süzer alırsın. Geriye kalır sadece, «Reform Suyu.»

— Böyle reform olur mu yahu?.

— Olmaz.

— Peki, böyle reform yapılacak da ne anlaşılacak?.

— Böyle reform yapılamıyacağı..

— Neden?.

— Böyle reform yapılamıyacağını hâlâ anlamıyanlar var da, onun için...

MEHDİ ZIT

"Kâse-i fağfur"

Türk - İş Genel Sekreteri ve Kontenjan senatörü Halil Tunç'un yasama dokunulmazlığını kaldırmaktan vazgeçmişler.

Herhalde, şu sözdeki hikmeti anlamış olsalar gerek:

«Bir dokun bin ah işit kâse-i fağfurdan»

77

Adamın adı: Yanıkyan.
Yaşı: 77
Ülkesi: ABD.
Suçu: İki Türk diplomatını «taammüden» öldürmek.
Suç âleti: Tabanca.
İlk akla gelen soru: «Niçin öldürdü?»
İstanbul'daki Ermeni Patriği diyor ki: «Manyak.»
Peki, Kenedi'leri öldürenler? Onlar da mı manyak?
Kenedi'den önceki başkanları öldürenler, onlar da mı manyak?
İşi «manyak»lığa döktük mü, sonu gelmez. En iyisi, burada bitirelim «manyak»lığı; gelelim, Yanıkyan'ın duruşmasına...
Yanıkyan, elbette ki, jürinin karşısına çıkarılacak. Ne diyecek jüri? «Yaşı 77» diyecek. Peki ama, ne diyecek Yanıkyan?
İşte, asıl önemli olan budur bizce!
77 yaşındaki bir adam, felsefe kitapları yazmış bir adam, hayatın tadını anlamış bir adam, iki kişiyi, üstelik kendisine kişisel olarak hiçbir zararı dokunmamış iki kişiyi vurmakla ne kazanacak? Bunu bilmez mi bu adam? Bilir!
O halde?
O halde, bu cinayet, iki kişiyi öldürmekten çok, jürinin karşısına çıkmayı amaçlıyan bir cinayettir. Avrupa Konseyinin harıl harıl çalıştığı şu günlerde, Yanıkyan'ın, jürinin karşısına çıkmak istemesinin bir anlamı olsa gerek!
Bizde, «66'ya bağlamak» diye bir deyim vardır. Yanıkyan olayından sonra bu, herhalde, «77'ye bağlamak» biçimine girecek.
Dinleyelim bakalım, ne yazacak Amerikan basını...

dan şüphe edilmeyen bu idarenin, ancak bu gayeye hizmet ettiği nisbette devamında fayda görüyorlardı. Temel hak ve hürriyetleri zedeleyecek istikametteki bir uygulama ise hiçbir zaman tecviz edilebilecek bir uygulama olmıyacaktı.

AP sözcüsüne göre, bir süreden beri yabancı basında yer alan ve Avrupa Konseyinde de sözü edilen işkence iddialarının da dikkatle ve itina ile üzerinde durmak gerekirdi. AP, Avrupa Konseyinde olsun, yabancı basında olsun, işkence iddialarına karşı Hükümet temsilcilerinin gerekli itinayı göstermedikleri kanaatindeydi. Oysa AP, imkânlarını kullanarak bu konuya eğilmiş ve Sıkıyönetim mahkemelerinde ortaya atılan ve Sıkıyönetim makamlarına intikal ettirilen bütün iddiaların tevsikini sağlamak bakımından, iddia sahiplerinin, yetkili sıhhî kurullara sevkedildiklerini ve neticede alınan raporlarda eziyet ve işkence emaresinin dahi bulunmadığının tesbit edildiğini görmüştü.

CHP diyor ki..

CHP Grupunun görüşlerini belirten Hüdai Oral ise sözlerine şöyle başladı:

«— Ülkemizde iki yıla yaklaşan bir sıkıyönetim uygulaması ile Hükümetin, sıkıyönetim ilân ve karar sebeplerinden derece derece uzaklaşmakta olduğunu gösteren dünya kamuoyunda, Türkiye'nin sürekli totaliterliğe kayan bir rejim uygulaması içinde bulunduğu intibaının tartışılmasına olanak veren hatalı bir anlayış ve uygulama içine girmiş bulunduğunu gösteren haklı deliller ileri sürülmeye başlanmıştır.

Sıkıyönetim kanununu, genel çağdaş bilim ve hukuk anlayışının ışığı altında değerlendirmek ve uygulamak gerekirdi. Oysa Hükümet, bunu iki yıla yaklaşan süre içersinde gerekli itina ile nazara almamıştır. Bugün Türkiyenin, dünya kamuoyunda, rejim konusunda eleştiriye tâbi tutulması, Hükümetin bu konudaki hatalı tutum ve davranışının tabii sonucudur.»

Oral'a göre, ülkemizde belirli amaçlarla yapılmış anarşik eylemlerden dolayı önce bir ay için istenen ve uygulanan sıkıyönetim, ondan sonra muntazam şekilde ikişer ay uzatılarak iki yıl sürebilmiş ve temel hak ve özgürlüklerin özü bazen, hukuki sebebe istinat etmeyen gerekçelerle hodbehod zedelenebilmişti. Sıkıyönetim sebebiyle ilgisi olmayan sosyal ve ekonomik hayatın her yanına ve alanına Hükümetçe müdahaleler yapılabilmiş, dernek çalışmaları, siyasî partilerin toplantıları yer yer, kanun dışı müdahalelere mâruz kalmıştı. Bunun yanında, mektup ve telgraf gibi mersuleler aranmış, TRT yayınları dahil olmak üzere telefon, telsiz, radyo ve televizyon gibi her çeşit araçlarla yapılan yayın ve haberlere kayıtlamalar, bazen fiilî sansürler konulabilmişti. Söz, yazı, resim, filim ve sesle yapılan her türlü yayım, haberleşme, mektup ve telgraflar kontrol edilebilmiş ve sıkıyönetim ilânı sebebiyle ilgili olmadığı halde, ilgiliymiş gibi gösterilerek, keyfî kitap toplama, gazete ve dergi kapatma gibi tasarruflara gidilebilmişti.

Temel hak ve özgürlükler

Bütün bunlar temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmaktı. Bunları zedelemekti. Bir ayaklanma bertaraf edilebilirdi, ayaklanmayı ve tedhiş hareketlerini yapanların sosyal huzuru bozmaları da önlenebilirdi, ancak, temel hak ve özgürlüklerin zedelenmesinin toplumda yarattığı derin yaranın tedavisi ve telâfisi uzun süre mümkün olamazdı.

CHP Sözcüsü, partisinin bu görüşlerini açıkladıktan sonra konuşmasına şöyle devam etti:

«— Sıkıyönetim rejiminin asıl sorumlusunun Hükümet olduğu konusunda hiçbir tereddüt yoktur. Genel güvenlik ve kamu düzenine ilişkin zabıta görev ve yetkilerinin

Zora düşme buna derler...

Fransa'dan yeni dönen bir gazeteci dostum anlattı. Bazı Fransız gazetelerinde aleyhimize yazılar çıkınca, bizim ilgililer bu gazetelerin sorumlularını ziyaret ediyorlar. Yaptıkları yayınların yanlışlığını anlatmağa çalışıyorlar. Bizim bol döviz alan ilgililerimiz anlatıyorlar, gazetelerin sorumluları da dinliyorlar.

Sonunda bol dövizli ilgililer, sorumlulara soruyorlar:

«Bu haberi kimden aldınız?»

«Filancadan..»

«Aaa!.. Filancadan mı aldınız?»

«Evet.»

«Siz bilmiyor musunuz?»

«Neyi?»

«O adamın komünist olduğunu...»

«Olsun, ne çıkar?»

«O adam komünist yahu...»

«Olsun, o benim dostum.»

Gazeteci dostum dayanamadı, dedi ki:

«İşte bizim bol dövizli ilgililer, ordaki sorumlu gazetecilere bu anlayış ve kavrayış içinde anlatıyorlar Türkiye'nin meselelerini... Bir adamı komünist diye karalayınca her işin biteceğini sanıyorlar. Bilmiyorlar ki, Fransa'da komünist partisi vardır. Komünistlik bizim bol dövizli ilgililerin bellediği gibi vatan hainliği, Rus Casusluğu, şu, bu değildir. Belki de önümüzdeki seçimlerde iktidarın ortağıdır.»

Alışmışız, birisine komünist dedik mi, bütün akan suların bulanacağını, kendi suyumuzun durulacağını sanıyoruz. Tabii su da durulmuyor, hergün bulanıyor. Sonra da suyu kim bulandırdı diye ona, buna çatıyoruz, canımız sıkılıyor. Avrupa Konseyinde bulunan Batılı mebuslara da, Batının düşünce ürünü olan komünizmi biz mi anlatacağız? Bizim bol dövizli ilgililer anlatacaklar, onlar da bildiklerini yeniden öğrenecekler... Gülerler adama be!. Nitekim gülüyorlar da işte...

Bizimkiler Batıya öykündükleri, özendikleri için Batı'dan çok korkarlar. Hem korkarlar, hem de Batılı usulleri uygulamazlar.

Neyse, bu, işin bir yanı... Hani Avrupa Konseyinde verilen önerge, Nihat Erim'in hükümetin adayı olmasına rağmen İnsan Hakları yargıçlığına seçilemeyişi falan, filan...

Şimdi Faşist İspanya'dan bir örnek verelim. Hani şu Franko'nun, «Ben faşistim» diye bangır bangır bağırdığı İspanya'dan... Faşist İspanya'nın Yüksek Mahkemesi, son günlerde şaşırtıcı bir karar verdi. Komünizmi anlatan kitapların, soyut olarak suç sayılamayacağını karara bağladı. Yüksek Mahkeme bu kararı, Kamu Güvenlik Mahkemesi tarafından daha önce verilmiş iki İspanyol hakkındaki kararı bozarken verdi. Olay şöyle:

Madritli Joaquin Fernandez Monasteriox ile Borcelonalı Francisco Javier Olle, geçen Eylül ayında Fransa'dan İspanya'ya dönerlerken gümrükte polis bavullarını arıyor. Bavullarda polis, marksizm ve komünizmle ilgili kitaplar buluyor. Hemen iki gezgini tutukluyor. Kitapları da suç delili olarak alıyor.

Her iki gezgin, Kamu Güvenlik Mahkemesine veriliyorlar. Suçları da Fransa'dan gelirken bu kitapları getirmek. Tabii, kitap getirdikleri için propaganda ya teşebbüs etmiş sayılıyorlar. Sonunda Kamu Güvenlik Mahkemesi iki gezgini birer yıl hapse, ikişer bin lira da para cezasına mahkûm ediyor. İki gezgin, hapse giriyorlar.

Avukatları bu karar karşısında Yüksek Mahkemeye başvuruyorlar. Yüksek Mahkemeye diyorlar ki:

«Suç delili sayılan kitaplar İspanya'yı ilgilendirmez. Bu öğretinin kendine özgü iç meselelerini anlatır Kendi konusu ve içeriği bakımından kendine özgü teknik sorunlardır. İspanya'yı ise hiç bir zaman konu olarak almamaktadır.»

Avukatlar ekliyorlar, «Bir siyasal literatürün suç niteliği taşıyabilmesi için İspanya'yı ve İspanya'nın siyasetini konu alması gerekir.»

Faşist İspanya'nın Yüksek Mahkemesi, avukatların itirazı ve savunmaları üstüne Kamu Güvenlik Mahkemesinin kararını yeniden gözden geçiriyor. Tutuklanan sanıkları şu gerekçeyle salıveriyor:

«Alıkonan kitaplar inkâr edilemiyecek türden komünist nitelikte eserlerdir. Ancak, bu kitaplarla İspanya'nın siyasal reçimine bir bağlantı kurmak mümkün değildir. Bunlar kanun dışı propaganda da sayılmazlar.»

Bu olay da Faşist İspanya'da geçer.

Şimdi biz fikir suçu, fikir suçlaması meselelerini neden birbirimize anlatamıyoruz? Hadi birbirimize anlatamıyoruz, Batılılara hiç anlatamıyoruz. Bunun nedenlerini araştırabildiniz mi? Örneğin Sayın Başbakan Ferit Melen'le marksizm nedir, neyin nesidir, hangi düşünsel gelişimin ürünüdür, diye bir tartışma yapmak mümkün müdür? Sayın Melen buna hazırlıklı mıdır? Bu konuları inceleme fırsatını bulmuş mudur?

Neye komünizm diyoruz, neye demiyoruz? Batıda işportada satılan kitaplar bize geç çevrilmişse, şimdi de itibar görüyorsa kabahat kimindir? Bunları geç çevirtenin, geç okutanın mı, yoksa şimdi çeviren ve kendi dilinden okuyanın mıdır?

Bakın, işte Batılı adamlara bunu anlatamıyoruz Yoksa siyasal eylemlere karşı orda da kanun tedbirleri vardır. Orda bazı güçler karakollarda insanları döverler, eziyet ederler. Fakat kitap çevirisine yedi buçuk yıl hapis veriyorum dediniz mi, Batılının kafası bunu almaz.

«Hangi kitap?» diye sorar.

Kitabın adını söylediniz mi:

«Olmaz böyle şey!..» diye isyan eder.

Sayın Melen'e ya da onun misyonuna anlatılamıyan budur. Batılının anlamadığı da budur. Batılıya karşı hep birlikte mahcup düşüyorsak, çevremizde bir gürültü koparılıyorsa, bu yüzden koparılıyor. Fikir suçu da düşünce söylendi mi olmuyor, söylenemedi mi, oluyor. Bir adam bir ülkeyi yönetmek için kendini yeter derecede yetiştirmemiş, damdan düşer gibi oraya gelmişse, sonra da karşısına bunlar çıkmışsa, o adam değil, o ülke zor duruma düşüyor. O ülkenin aklı erenleri de zor duruma düşüyorlar. Ülkede de, Batıda da gürültü bundan kopuyor.

MEHMED KEMAL

Çözüm

DP Milletvekili Hasan Korkmazcan diyor ki: «Tütün üreticileri sigara fabrikası kurarlarsa, tütün sorunu çözümlenir.»

Bu mantık çerçevesinde çareler önerelim:

Buğday üreticileri ekmek fabrikası kurarlarsa...

Pamuk üreticileri dokuma fabrikası kurarlarsa..

Madenciler maden fabrikası kurarlarsa..

Öğretmenler okul ve üniversite kurarlarsa..

Yâni, DP sözcüsü demek ister ki, Devlete jandarmalık görevi verin, gerisine karışmayın. Gücü gücü yetene...

askerî makamlara geçmiş olması, Hükümetin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Hükümetin bu sorumlulukta «tecezzi» kabul etmeye veya sorumluluğu, demokratik rejimin olağan koşullarla bir an önce geri getirilmesini savunan Türk ordusuna yüklemeye kalkışması ve birçok konuda geri çekilme istidadı içinde tutum ve davranışları normal demokratik rejime geçmede samimî olmadığı intibaını yaratmaktadır.»

Hüdai Oral, bu nedenlerle, Grupunun, sıkıyönetimin iki ay daha uzatılması isteğine beyaz oy vermiyeceğini sözlerine ekledi.

Bu konuşmalardan sonra, Hükümetin isteği oylandı ve CHP'nin dışında kalan partilere mensup olanların oyları ile sıkıyönetimin 9 ilde iki ay daha uzatılması kararlaştırılmış oldu. Sıkıyönetim kaldırılan iller, Zonguldak ve Sakarya idi.

İşte, haftanın başındaki Meclis olayları, bu çekişmeye dayanıyordu.

Tütünde yeni oyun

İşin püf noktası

Gümrük ve Tekel Bakanı Haydar Özalp, Ege ekici tütün piyasasının açılışı sırasında, alım merkezlerini gezerken, yükseltilen Dolar kuru nedeniyle, üreticiye 200 milyon lira intikal edeceğini söylüyordu. Gerçekten, Hükümet, Ege tütün piyasasının açılmasından birkaç gün önce Resmî Gazete'de yayınlanan bir kararla tütün ihracatından sağlanacak dövizlerde 1 Doların 13 TL. yerine 14 TL. olarak hesaplanmasını öngörmüştü ve Özalp, Ege tütün üreticisine bu müjdeyi veriyordu.

Ancak, bu açıklamayı yaparken Tekel Bakanının üzerinde durmadığı bir konu vardı ki, bu, üreticiyi değil, tüccarı daha çok ilgilendiriyordu ve Dolar kurunun yükseltilmesinden kimlerin daha çok yararlanacağını ortaya koyuyordu.

TEKEL BAKANI HAYDAR ÖZALP
Üzerinde durulmayan konu!.

Gerçi, Hükümet kararnamesinde bir açıklık bulunmuyordu ama, sonradan ilgililerden öğrenildiğine göre, tütün ihracatından sağlanacak dövizlerde 1 Doların 14 TL. olarak hesaplanması, sadece bu yıl üretilen tütünlerin ihracında değil, bundan önceki yıllarda üretilen ve şimdi Tekel idaresi ile tüccarın depolarında bekletilmekte bulunan tütünlerin ihracında da sözkonusu olacaktı.

Resmî açıklamalara bakılırsa, halen Ege bölgesinde 132 milyon 191 bin 100 kilo tütün stoku bulunuyordu. Bu stokun 82 milyon 240 bin 600 kilosu Tekel idaresinin depolarında; 49 milyon 951 bin 500 kilosu da tüccara ait depolarda saklanmıştı. Hükümetin çıkardığı kararname, bu stok tütünleri de kapsıyordu ve bunların fiilen ihraçları halinde de 1 Dolar, 14 TL. den hesaplanmış olacaktı. (Stok tütünlerin yıllara göre Tekel idaresine ve tüccara dağılışı 1 numaralı tabloda gösterilmiştir.)

"Fiilî ihraç" ne demek?

Kararname, «fiilî ihraç»tan ne kastediyordu?

Bunun cevabını, halen yürürlükte bulunan İhracat yönetmeliği vermektedir: «**Gümrük çıkış beyannamesinin tescil edilmesi veya gerekli belgelerin ilgili gümrük idarelerine verilmesi şartıyla malın kısmen veya tamamen taşıta yüklenmiş olması.**»

Bu demekti ki, 1964 yılından bu yana Tekel'in ve tüccarın elinde bulunan 132 milyon kilo tütün, gümrük çıkış beyannamesinin tescil edilmesi veya gerekli belgelerin ilgili gümrük idarelerine verilmesi şartiyle kısmen veya tamamen taşıta yüklendiği anda, 1 Dolar eşittir 14 TL. hesabiyle işlem görecek ve Tekel Bakanının bu yıl için ayırdığı 200 milyon liranın 132 milyon lirası, 1964-1972 yılları arasında stok edilmiş bu tütünlerin sahiplerine ödenecekti. Böylece, Tekel idaresi, 132 milyon liranın 82 milyon lirasını, tüccar ise 50 milyon lirasını almış olacaktı.

Baş fiyat sorunu

Tütün tüccarına tanınmış olan bu imtiyazın dışında, üreticinin emeğini değerlendirmek için alınmış olan 16,5 liralık baş fiyat genellikle Ege ekici tütün piyasasında olumlu karşılanmıştı. Nitekim, bu piyasanın başlıca eleştiricilerinden biri olarak tanınan CHP Manisa milletvekili Mustafa Ok, piyasanın açılış günü basına verdiği demeçte, piya-

TABLO: 1

EGE BÖLGESİNDEKİ TÜTÜN STOK DURUMU

Yıllar	Tekel stoku Kg.	Tüccar Stoku Kg.
1964	700.000	748.000
1965	2.300.000	933.000
1966	6.230.100	8.824.800
1967	7.541.900	7.066.700
1968	8.540.000	7.446.700
1969	12.600.000	7.350.000
1970	14.300.000	6.072.600
1971	16.011.200	5.231.000
1972	14.014.400	6.278.700
Toplam...	82.240.600	49.951.500

sayı sekiz yıldır izlediğini bildiriyor ve ancak bu yıl piyasayı, üreticiyi memnun edici nitelikte gördüğünü söylüyordu. Türkiye Tütüncüler Federasyonu Başkanı Haydar Aryal da durumun, tütün üreticisi lehinde olduğu yolundaki görüşleri paylaşıyordu. Aryal, fiyatın üretici için tatminkâr olduğunu, tüccarın da buna yakın bir fiyat verdiğini belirtiyordu. Tüccarın bu yıl da 70 milyon kilo tütün alacağı sanılıyordu.

CHP İzmir Örgütü de, baş fiyatı olumlu karşıladığını açıklayan bir bildiri yayınlamış, Tekel'in, destekleme alımlarına, piyasa sonuna kadar devam etmesinin şart olduğunu belirtmişti.

Piyasanın açılış töreninde bulunan Gümrük ve Tekel Bakanı Haydar Özalp, Ege bölgesinde yaklaşık olarak 10 milyon kilo üretim fazlası olduğunu bildiriyor, bölgenin tüm alım noktalarına dağılmış 130 tütün eksperi ve teknik deneticisinin tütün alımlarına başladıklarını ifade ediyordu. Bakana göre, Tekel, sonuna kadar, destekleme alımlarına devam edecek ve piyasayı tüccara bırakmıyacaktı. Özalp, tütün üreticilerini de kapkaççılara karşı şu sözlerle uyarıyordu:

«— Bilindiği üzere, ekici tütün piyasalarını zamanında açabilmek ve aksatmadan devam ettirebilmek için belirli şartların sağlanması ve üreticinin ürününün en iyi bir şekilde değerlendirilmesine uygun ortamın yaratılması şarttır. Aksi takdirde, noksan tedbirle özel sektörün iştirak imkânlarının sınırlı bulunduğu bir devrede açılacak piyasada hem devamlılık sağlanamaz hem de ürünleri tesbit edilmemiş ekici vatandaşlarımız mağdur edilmiş olur.

Son zamanlarda, üreticinin alınteri pahasına yetiştirdiği ürününü çeşitli yollarla kendi çıkarları için

MUSTAFA OK
Üretici memnun, o memnun...

bir geçim vasıtası yapmak isteyen kimseler peydah olmuştur. Bunlar, bölgenin üretici temsilcilerini de kendi yollarında istismar etmek ve basını emellerine âlet etmek istemişlerdir. Fakat, tutum ve davranışları itimat telkin etmeyen bu gibi kapkaççılar emellerine nail olamamışlardır. Sizlerden ricam, çıkarları uğruna sizi netice vermiyen mâceraya ve zararlı sonuçlara müncer olacak tutuma itenlere aldanmayınız. Destekleme alımlarıyla üreticinin ihracat ve ihtiyaç fazlası tütünleri satın alınacaktır. Destekleme alımlarını piyasanın sonuna kadar aynı intizam ve ölçüler içerisinde devam ettirmeye kararlı bulunmaktayız. Ekici vatandaşlarımın piyasa devamınca, paniğe kapılmadan, maksatlı tahrik ve hareketleri dikkat nazarında tutarak ürünlerine en yararlı fiyat temin ettikleri alıcılara satmalarını, Tekel idaresinin tebliğ ettiği fiyatların bir garanti olduğuna ve değişmiyeceğine inanmalarını isterim.»

Memnun olmayanlar

Tekel'in taban fiyatlarından memnun olmayanlar, Akhisar'lı üreticilerdi. Bunlar, tüccarın 17.50 liralık baş fiyatı yanında Tekel'in fiyatını düşük buluyorlardı ve ilçelerine gelen Tekel Bakanını da bunun için protesto etmişlerdi. Haydar Özalp, kendisini protesto edenlere, verilen fiyatların tatminkâr olması lâzımgeldiğini söylüyor ve 20 milyon kilo olan Akhisar tütün rekoltesinin tamamen değerlendirileceğinden emin olunmasını istiyordu.

Gördes'te Tekel baş fiyatı 15 lira 75 kuruş olarak saptanmıştı. Ancak, bir gün öncesine kadar tüccara 14-18 liradan tütün satan üretici, Tekel'in bu fiyatından etkilenmemişti. Gördes'te 60 bin balya olarak tesbit edilen tütünün 50 bin balyasının piyasanın açılışından önce kapatıldığı ileri sürülüyordu. Geri kalan 10 bin balyadan 3 bin balyası da Tekel idaresince alınmıştı.

Fethiye tütün alım fiyatı, Tekel idaresince 16 lira 25 kuruş olarak ilân edilmişti. Tüccarın, bazı yerlerde 17 liraya kadar tütün aldığı söyleniyordu. Fethiye'de 35 bin balya tütün bulunduğu bildiriliyordu.

Denizli'de ise Tekel'in baş fiyatı 15 lira 25 kuruş idi. Piyasa açıldıktan iki saat sonra 9 lira 55 kuruş ve 15 lira 25 kuruştan 90 bin kilo tütün Tekel tarafından satın alınmıştı. Merkez ilçenin bu yılki rekoltesi 350 bin kilo idi. İl merkezinde piyasaya yalnız tüccar girmişti.

Manisa'da baş fiyat, 16,25 olarak saptanmıştı. İl merkezinde 8 milyon 300 bin kilo tütün bulunduğu bildiriliyordu. Karaoğlanlı'da Tekel ile Tüccar, alımlarda âdeta yarış halindeydi. Birçok yerde, baş fiyatın çok üstünde işlem yapılmıştı.

Germencik'te Tekel'in baş fiyatı, 15,75 lira olarak tesbit edilmişti. Ancak, piyasanın ilk günü öğleye kadar bu fiyattan alım yapılmamıştı.

Bu arada, ortaya çıkan bir sorun da ürünlerin verim artışları arasında oldukça ilginç değişmeler bulunduğu ve tütünde elde edilen verimin öteki ürünlere karşılık çok düşük bir düzeyde kalmış olduğu idi. (Ürünlerdeki verim artışı, 2 numaralı tabloda gösterilmiştir.)

TABLO: 2
BAZI ÜRÜNLERDE 1961 YILINA GÖRE YÜZDE VERİM ARTIŞI DURUMU

Yıllar	Buğday	Pamuk	Pancar	Tütün	Fasulye	Nohut	Patates
1961	100	100	100	100	100	100	100
1062	119,4	113,8	98,4	83,3	92,6	97,2	114,0
1963	147,2	125,8	110,4	78,0	107,7	104,8	119,6
1964	116,2	150,0	114,1	98,6	108,2	104,6	122,6
1965	118,6	145,3	98,3	82,6	108,3	103,5	121,2
1966	133,2	164,4	131,0	80,0	104,4	106,0	122,0
1967	137,8	169,0	159,1	88,3	111,6	112,8	123,0
1968	133,3	187,4	169,0	82,6	107,4	112,1	127,5
1969	135,6	192,0	178,1	64,6	107,0	122,2	129,0
1970	128,2	232,8	155,6	58,1	118,6	117,7	129,3

EKONOMİ

Fiyatlar

Çelişik beyanlar

Toplum'un 29 Eylül 1972 günlü sayısında, fiyatların ne denli artış gösterdiğini haber veren yazıyı bu sayfalarda okuyanlar, kuşkusuz, bu fiyat artışının nedenlerinin de, büyük ölçüde, alınan yanlış kararlara bağlı olduğu görüşüne varmışlardır. Ama, gelin görün ki, bizdeki kamu yönetimi ve sorumlu yerlerde bulunanlar, gerçekler kapıyı çalmadan önce, durumu kavramak istemezler. Dahası var; kendilerini uyaranlara kızarlar. Örneğin, fiyat artışlarının denildiği kadar yüksek olmadığını söylerler. **"Hayır, fiyatlar yüzde 18 artmadı, yüzde 14 arttı"** derler. Sanki iki artış oranı arasında büyük bir fark varmış gibi!.. Sonra, fiyat artışlarından bahseden yazıların ülkenin yararına olmadığını, piyasada bulanıklık yarattığını, ekonomiyi enflâsyona iteceğini belirten Hükümet çevrelerine yakın bazı akademik kişiler de gazete sütunlarında boy gösterirler. Fiyat artışları, cüretli adımlarla, yoksul katların üzerine yürürken, bu kişilerin amacı, fiyat artışlarına sebep olanları koruyarak, onların gözüne girmek ve iş çevrelerinin sempatisini kazanmaktan ibarettir. Aradan altı ay geçer; bu kez Bakanlar, aynı orandaki fiyat artışlarını, hem de birbirleriyle çelişkiye düşerek, ilân edince, iş değişir tabii!..

Bir Bakan, "yüzde 14 arttı" derken, öteki Bakan "yüzde 16 arttı" der; ve hiç kimse de ilgililerden ve sorumlulardan bu çelişik, tutarsız beyanların hesabını sormaz! Hani, fiyat artışları hakkında tedbir alınmıştı? Daha, rakam mutabakatına varmış değilsiniz ,nasıl oluyor bu iş?

Bundan altı ay, bir yıl önce, bugünkü fiyat artışlarının sözkonusu olacağını söylediğimiz zaman, ilgililer kulaklarını tıkamışlardı.

Fiyatlar saldırıyor

Türkiye'de artık, fiyat artışlarından söz etmenin bir anlamı kalmamıştır. Çünkü fiyatlar, düpedüz, Hükümetin icraatından güç alarak vatandaşın üzerine saldırıyor. Aylık küçük oynamalardan medet umarak, **"nisbi bir durgunluk sözkonusu olmuştur."** diye beyanat veren Devlet Bakanı gibi düşünmüyor hiç kimse. Çaresizlik içinde olanlar ancak nisbî değişimlerden medet umarlar. Durum şöyledir: Fiyatlar artmıyor, azıyor, vatandaşın üzerine saldırıyor ve de saldırısını devam ettireceği anlaşılıyor. Çünkü Hükümet, bizzat, Üçüncü Beş Yıllık Plân ve 1973 Programı ile fiyatları tedavi eden tedbirleri değil, tersine, körükleyen kararlarıyla vatandaşın karşısına çıkmıştır. Eğer Türkiye'de fiyat endeksleri yüzde 10 artıyorsa, piyasada gerçek fiyatların en az yüzde 40 arttığını kabul etmek gerekir. Çünkü bizdeki endeksler hep, sorumlu mevkilerdekilerden yanadır. Öyle düzenlenmiştir ve de öyle düzenlenir. Örneğin, Sanayi Ham Maddeleri ve Yarı Mamûl Fiyat Endeksinde "yakacak" ların endeksi Ağustosta 315.3 iken, Ocak ayında da 315.3 dür ve köşe başındaki oduncu ve de kömürcü, fiyatlara hiç de zam yapmamıştır! 120 liralık ayakkabılar 250 liraya yükseldiği halde, deri mamûlleri fiyat endeksi Ağustosta 309 seviyesinden sadece 32 puvanla (yüzde 10 artışla) 341'e yükselmiştir! Çizme, otomobil lâstiğinden daha pahalıdır; fiyat endeksi ancak 20 puvan artar. Vatandaşın bütçesiyle alay eden bir endeks düzenimiz olduğu halde, 1972 yılında **"yüzde 18 oranında fiyat artışı yanlıştır, yüzde 13 artmıştır"** diye düzeltmeye çalışan bir Hükümet üyesi kendi durumunu düzeltmeye çalışıyor demektir.

İşte fiyat endeksi!

Şimdi, fiyat endeksini birlikte gözden geçirelim. 1972'nin ilk ayında Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesinin düzenlediği genel fiyat endeksi (1963 = 100 olmak üzere), 189.0 idi. Ayni yılın onikinci ayında 212.4'e yükseldiği anlaşılıyor. Artış 23,4 puvan, yani tam yüzde 12.4'dür.

Aynı dönemde Sanayi Ham Madde ve Yarı Mamûlleri Fiyat Endeksi de 207.6'dan 235.3'e yükselerek, artış yüzde 13.4 olmuştur. **Tablo 1'de,** bu artışın maddeler itibariyle durumu gösterilmiştir. En fazla artışın yakacak maddelerinde olduğu anlaşılıyor. Yalnız, okurlarımızın gözünden kaçmıyacağını sandığımız bir nokta var. 120 liraya satın aldıkları ayakkabının 250 liraya yükselmiş olmasından ötürü hiç üzülmesinler. Çünkü, deri fiyatları sadece, endekse göre, yüzde 6.3 artmıştır!

Fiyat artışlarının kaynağı

Ülkemiz son yirmi yıl içinde enflâsyonist kamu maliyesinin girdabın-

TABLO : 1
Sanayi Ham madde ve yarı mamûl fiyat endeksi 1972 yılı artış durumu

SINAİ HAM MADDE VE YARI MAMÛLLER	1972 OCAK	1972 ARALIK	ARTIŞ PUVAN	ARTIŞ YÜZDE
Yakacaklar	264.4	315.3	50.9	% 19.3
Madenler	195.9	193.9	— 2.0	— 1.0
Dokuma maddeleri	178.5	197.8	19.3	10.3
Kimyevî maddeler	339.3	342.6	3.3	1.0
Deriler	227.5	341.6	14.1	6.3
Sınaî yağlar	182.6	184.8	2.2	1.1
Kâğıt	154.6	154.6	0.0	0.0
Yapı malzemeleri	178.6	200.6	22.0	12.3
TOPLAM	207.6	235.3	27.7	% 13.4

TABLO : 2

YILLAR	GIDA MADDELERİ FİYAT ENDEKSİ	SANAYİ MADDELERİ FİYAT ENDEKSİ	GIDA - SANAYİ FİYAT ENDEKSLERİ ORANI
1963	100	100	1.00
1964	100	102.7	1.03
1965	110.3	107.8	0.95
1966	116.3	112.2	0.96
1967	124.0	122.3	0.98
1968	126.4	128.8	1.02
1969	136.6	136.5	1.00
1970	141.0	153.6	1.08
1971	161	182.1	1.14
1972	184.7	230.0	1.25

dan kendini kurtaramamaktadır. Enflasyonist kamu maliyesi politikasında, gerçek gelirin üstüne çıkan harcama gayretleri, Merkez Bankası para arzındaki aşırı artışlar, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal bunalımlarının kaynağını oluşturmakta devam ediyor. Bir ülkede yatırımların siyasi amaçlarla aşırı ölçüde programa alınması, kamu cârî harcamalarının yükseltilmesi, işçi dövizlerini satın almak için piyasaya 17 milyar lira para sürülmesi, personel reformu adı altında ödenek artışları, yüzde 66 oranında devalüasyonu izleyen dönemde bütün temel mallara yüzde 50 - 100 zam yapılması ve nihayet yıllık programların 5 - 7 milyar lira civarında bütçe açığıyla düzenlenmesi, bugünkü fiyat artışlarına sebep olarak, aşırı enflâsyonu davet eden, körükleyen kamu davranışlarıdır. Böylece, toplumda bir sınıfın efektif talebi yükselmekte, satın alma gücü artmakta, talepten noksan olan madde arzı, fiyatların yükselmesine sebep olmaktadır. Bundan az gelirli, sabit gelirli sosyal tabakaların gördüğü zarar sonsuzdur. Eğer sosyal sınıflar bu durumu protesto için sokaklara dökülüp, sessiz yürüyüş yapmıyorlarsa, bu, fiyatların yeter derecede artmadığı anlamına gelmemelidir.

Sanayi - Tarım dengesizliği

Ülkemizde Tarım kesimiyle Sanayi kesimi arasında, fiyatlar yönünden de nisbî bir dengesizlik mevcuttur. Enflâsyonist dönemde daima sanayi maddeleri fiyat endeksi, tarım maddelerinin üzerinde artış gösterir. Âdeta, kamu maliyesinin yanlışlığından sanayici çevreler yararlanmaktadır. Bir başka biçimde belirtilirse: enflâsyonist politikanın izlenmesi, sanayinin finansmanını tarım sektörüne ve sabit gelirli vatandaşlara yüklemektedir. Tarım kesiminde fiyat endeksinin, sanayi endeksinin altında kaldığı 1963 - 67 dönemi, istikrarlı fiyat politikası içinde dengeli kalkınma dönemidir. 1967'de bu politikanın rota değiştirdiği, siyasî iktidarın biçimine uygun düşerek sanayi maddelerindeki fiyatların aşırı yükselmelere uğradığı görülür. Örneğin, Tablo 2'de belirtildiği gibi, 1964 ile 1967 yılları arasında besin maddeleri fiyat endeksi 1 itibar edilirse, sanayi maddeleri endeksi 1965'de 0.95, 1966'da 0.96, 1967'de 0.98'dir. Yani Sanayi endeksi, besin fiyatları endeksinin yüzde 98'i kadardır. 1968'de durum değişmiye başlar. Sanayi maddeleri endeksi hızla artar; 1970'de besin maddelerinin 1.08 katı, 1971'de 1.14 katı ve 1972'de de 1.25 katı olur. Enflâsyonun göstergesini belki de, sanayi ve besin maddeleri endeksleri oranı olarak ölçmek mümkündür. Çünkü, ne zaman enflâsyon olsa, enflâsyon döneminde, sanayi maddeleri endeksinin besin maddeleri endeksine oranı 1'den büyük sonuç veriyor.

Kamunun güttüğü yanlış malî politika, sanayici ile sanayi tüccarının işine yarıyor.

toplum'da ekonomi

Çelişki

«Kamu sektöründe harcamaların kaynaklardan daha hızlı artması sonucunda meydana gelen açıklar, ödemeleri zorlaştırmış, tıkanıklıklara yol açmıştır. Bu yüzden devlet hazinesi istihkakları zamanında ödiyemez duruma düşmüştür... Her alanda kamçılanan talebin karşılanmasında güçlükler doğması üzerine de, geniş ölçüde, açık finansmana başvurmak mecburiyeti karşısında kalınmıştır.

Gelişmenin âhenksiz olması yüzünden, ekonomide plânın öngördüğü denge sağlanamamış ve ekonomimiz büyük bir dengesizlik içine düşmüştür. Sırası geldikçe izah edeceğimiz gibi, kaynaklar ile harcamalar, arz ile talep, üretim ile istihlâk arasında, denge sağlanamamıştır. Sürekli fiyat artışları, para değerinde önemli düşmelere sebep olmuş, bu yüzden hayat pahalılığı artmış, geçim darlığı çoğalmıştır.

Açık finansmana gidilmesi, hem ekonomideki dengeyi bozmakta ve hem de istikrarı sarsmaktadır. Yatırımlar ve bazı sektörlerde elde edilen kalkınma hızı bakımından plân hedeflerine ulaşılsa dahi, ekonomide dengenin bozulması fiyat istikrarının korunmaması, gerçek kalkınmanın tahakkukuna engel olmaktadır.

Kalkınma plânımızın hedeflerinden biri de fiyat istikrarıdır. Gerçek ve dengeli bir kalkınma için fiyat istikrarı şarttır... Dörtnal bir enflasyon manzarası göstermese bile, para değerinin düşmesi sonucunu doğuran bu artışların zararları kendisini göstermeye başlamıştır. Evvelâ sürekli fiyat artışının sonucu olarak hayat pahalılığı süratle artmakta ve geçim zorlaşmaktadır. Vatandaş kütleleri hayat pahalılığından şikâyetçidir. Hayat pahalılığı ile ciddî bir mücadele de yapılmamaktadır. Bu yüzden geçim sıkıntısı hergün biraz daha artıyor ve âfet halini alıyor. Sürekli fiyat artışları, işçi ve memurların ücretlerine zaman zaman yapılan zamları da tesirsiz hale getirmektedir.»

Yukarıya aldığımız konuşma, bugünkü ekonomik politikanın karşısında olan bir yazar'a ait olmadığı gibi, ortanın solunda bir politika adamına da ait değil. 1970 yılı Bütçesine red oyu veren bir partinin Genel Başkan Yardımcısı Sayın Ferit Melen yapmıştır bu konuşmayı. Hem de konuşmayı yaptıktan sonra, Meclis zabıtlarında kalmasın, kamuoyuna yansısın diye kitap haline getirilmiş, yayınlanmıştır bu konuşma!

Bugün Başbakan olarak parlamentoya 1973 yılı için sunduğu Bütçenin 1970'de acı bir dille eleştirdiği bütçeden hiç bir farkı yoktur. 1970 yılı programında eleştiri konusu olan 2.8 milyar liralık ek finansman ihtiyacının hangi enflasyonist sakıncaları varsa, 1973 programının 3,8 milyar liralık ek finansman ihtiyacının sakıncaları bundan daha az değildir. 1970-71 döneminde fiyatlar ne oranda artmışsa, 1972'de de aynı oranda artmıştır. 1970 yılında aşırı fiyat hareketleri geçim darlığı yaratmış da, acaba, 197? yılında vatandaşın, aynı geçim darlığının pençesinden yakasını kurtarması sağlanmış mıdır?

Gerçekten merak ediyoruz; Başbakan Melen, 1970 yılının Melen'inden, 1973 Bütçesi için acaba güven oyu alabilecek midir?

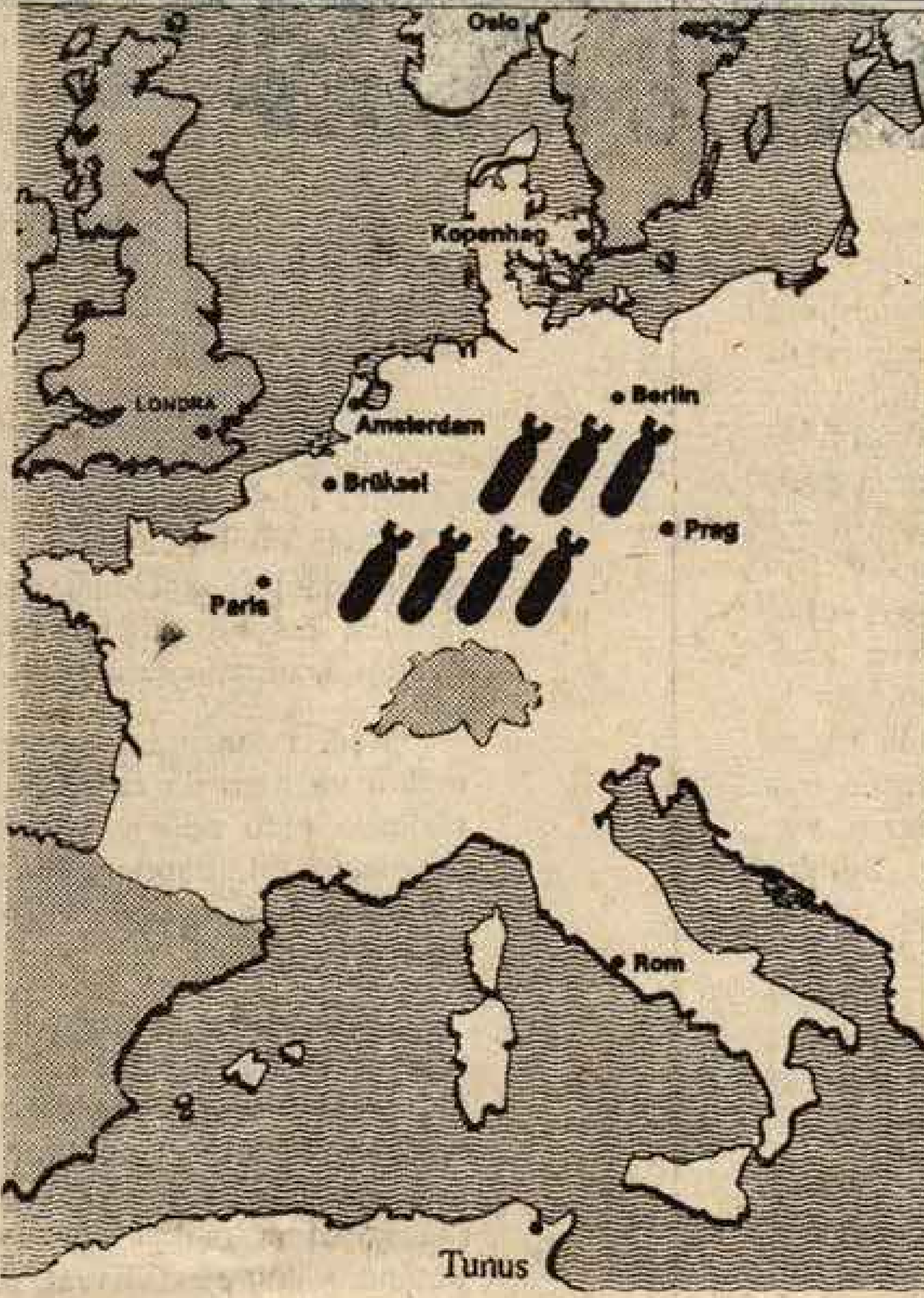
ALİ NECATİ

Vietnam

Kan, ateş ve gözyaşı

(Kapaktaki konu)

ABD'nin Vietnam'da yıllardanberi sürdürdüğü haksız ve insanlık-dışı savaş, Vietnam'ı yakıp yıktıktan, milyonlarca günahsız insanı yokettikten sonra, geride acıklı bir yıkıntı bırakarak sona erdi.

CHP Genel Başkanı Ecevit, **«Vietnam zaferi tarafların değil, insanlığın zaferidir»** derken, büyük bir gerçeği dile getirmek istiyordu. Çünkü, gerçekten de Vietnam konusu, yıllardır, Dünya kamuoyuna malolmuş bulunuyordu. Japonya'dan Amerika'ya, İskandinavya'dan Afrika kıtasına, Dünyanın her yanında, ABD'nin Vietnam politikasını protesto eden gösteriler düzenleniyor ve bu gösteriler, gündengüne yoğunluk kazanıyordu. Vietnam için kitaplar yazıldı, şiirler, destanlar yazıldı. Vietnam için mahkemeler kuruldu. ABD, Tarih önünde mahkûm edildi. Bütün bunlar, vatanlarını Amerikan emperyalizmi-

bir portre

Lyndon Johnson

Geçen haftanın başında ölen ABD'nin 36'ıncı Başkanı Lyndon Johnson, 1909'da Teksas'ta doğdu. 1930'da öğretmen olarak hayata atıldı, 1937'de ise Temsilciler Meclisi üyeliğine seçildi. 1941'de, ordu mensubu olarak İkinci Dünya Savaşına katıldıktan sonra, 1942'de yeniden politikaya döndü ve 1948'de Demokrat Parti senatörü ve aynı zamanda Amerika'da çok önemli bir görev sayılan Grup Başkanı oldu. 1961'de John Kennedy ile birlikte Başkanlık seçimlerine katıldı, Başkan Yardımcılığına seçildi. Bu arada, Başkan Yardımcısı sıfatıyla ülkemizi ziyaret eden Johnson, 1963 Kasımında Başkan Kennedy'nin Teksas'ta bir suikasta uğraması sonucu, onun yerine ABD Başkanı oldu. 1964 yılında yapılan Başkanlık seçimlerinde fanatik Cumhuriyetçi aday Goldwater'e karşı ülke tarihinin en farklı galebesini sağlayarak Başkan seçildi.

Johnson'un, Başkanlık dönemi sırasında en önemli kararı, Vietnam savaşını genişletmek ve Vietnam'ı bombalamak oldu. Bu kararın doğurduğu korkunç uygulamalara karşı içte ve dışta gittikçe artan tepkiler karşısında Johnson, 1968 Martında yenid lık için adaylığını koymıyacağını ve geri kalan sürede vermeye çalışacağını bildirdi. Fakat bunu sağlayamad den ayrıldı.

Johnson, ülkemizde, en başta, Türkiye'nin Kıbrıs'a sini önlemek amacıyla zamanın Başbakanı İnönü'ye tehdit mektubuyla hatırlanacaktır.

Johnson'un dış politika alanında uğradığı eleştiri bunlardan ibaret değildir. 1965'te Dominik Cumhuriyeti rime karşı Adaya Amerikan askerleri göndermesi de he tulmıyacaktır. Bunlara rağmen Johnson, iç politika Roosevelt'ten beri en reformcu Amerikan Başkanı sa Kongreden çıkartmayı başardığı Sosyal ve Medeni Ha çerçevesinde yoksulluğa karşı açtığı savaş ve siyahlar haklar, Johnson'un öteki yüzünü yansıtmaktadır.

, 1965'ten
ana
ıam'a
yon ton
ıa attı.
i Dünya
şında,
efiklerin
pa'ya
dan
ları
ıa, bunun
k
biri
rdı.
adaki
ıalanan
arın
klükleri
ılan
ıaların
ırları,
ıam
ıardımanı
ında bir
ektir.

ın-
on
in-
le-
iği
ce
ev-
ıu-
la,
ır.
ısı
ğı

VİETNAMLI KADIN
Büyük acının kurbanları

ne karşı kahramanca savunanları Tarihin sayfalarına şan ve şerefle geçirirken, gelişmiş bir kapitalist devleti, ABD'yi de suçlu olarak ilân eden belgelerdi.

TOPLUM, bugüne kadarki sayılarında, Vietnam konusunu, gücü oranında ele aldı. TOPLUM'u ilk sayısından itibaren izleyenler, bu konuya ne büyük önem verildiğini apaçık göreceklerdir. Bugün ise konu, sermaye basınının olanakları içinde ele alınır ve sermaye basınına para getirir hale gelmiş bulunuyor. Yıllardır özlemi çekilen barış gerçekleştikten sonra Vietnam konusuna iğilmenin, Vietnam halkının çektiklerini bol resimli tefrikalar halinde okura sunmanın hiçbir anlamı bulunmadığını TOPLUM okurları gayet iyi bilmektedirler. Barış andlaşması gerçekleştikten sonra TOPLUM'a düşen, Vietnam halkının, andlaşmanın meyvalarını huzur içinde toplamasını dilemekten ibarettir. Onun için, bu sayımızda, Vietnam savaşının kısa kronolojik tarihiyle, bilinmesi gerekli bazı rakamları vermekle yetiniyoruz.

Barış andlaşması yürüyecek mi?

İnsanlık tarihinin en utanç verici savaşlarından birisi, geçtiğimiz hafta içinde Paris'te, ilgili dört hükümetin temsilcileri tarafından imzalanan barış andlaşmasıyla -kâğıt üzerinde de olsa- sona ermiş bulunuyor. «Kâğıt üzerinde» diyoruz; çünkü, Cumartesi saat 24'te yürürlüğe giren ateşkes andlaşmasına rağmen, silâhlar konuşmakta devam ediyor.

Aylardan beri ABD tarafından geciktirilen barış için yoğun çaba harcayan Dünya kamuoyu, şimdi şu sorunu tartışıyor: Acaba bu barış, uzun ömürlü olacak mı? Bu talihsiz yarımadaya gerçekten huzur getirecek mi, yoksa, bir süre sonra, bugün genellikle susmuş olan silahlar yeniden ölüm yağdırmaya başlayacaklar mı?

Barış andlaşmasını yorumlayan siyasal gözlemciler, bu konuda oldukça ihtiyatlı davranıyorlar. Kuşkusuz, bu ihtiyatlı tutumun en önemli nedeni, Güney Vietnam'ın siyasal geleceğinin andlaşmada sağlam bir çözüme bağlanmamış olmasıdır.

Barış andlaşmasında, Güney Vietnam halkının, serbest seçimler yoluyla, kendi geleceğini kendisinin saptayacağı esası kabul edilmiştir. Burada başlıca iki sorun ortaya çıkıyor. Birincisi, bu seçimi hangi organın düzenleyeceği sorunudur. Andlaşmada, seçimlerin her iki taraf temsilcilerinden oluşan bir Ulusal Konsey tarafından düzenlenmesi kabul edilmiştir. Daha önce ise Tiyö hükümeti, Vietkong ve tarafsız temsilcilerden oluşan ulusal bir koalisyon hükümetinin bu görevi yerine getirmesi fikri üzerinde birleşilmiş, fakat Saygon yönetimi, komünistlerle ortak hükümete katılmıyacağını bildirmiştir. Acaba Saygon hükümeti, o zaman kesinlikle karşı çıktığı bu «ortak hükümet» konusunda, andlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra gerekli iyiniyeti ve andlaşmada sözü edilen uzlaşma ruhunu gösterebilecek midir? Andlaşmada, Güney Vietnam'ın gelecekteki yönetim biçiminin belirlenmesi sorunu tümüyle Güney Vietnam'daki tarafların karşılıklı anlayışına bırakılmıştır. Bu da, fazla ümide kapılmayı engelleyici bir nedendir. İkinci bir nokta, seçimlerin uluslararası denetim altında yapılmasının kabul edilmesidir. Uluslararası Denetim Komisyonunun görev ve yetkilerinin saptanması ise ileriki görüşmelere bırakılmıştır. Tarafların bu konuda da uzlaşıcı bir formülü benimsemeleri sanıldığı kadar kolay olmıyacaktır.

Kısaca özetlemek gerekirse, barış andlaşmasının geleceği, Güney Vietnam'ın geleceğine bağlı olmaya devam etmektedir. Ayrıca, barış andlaşmasında Laos ve Kamboçya'nın durumlarının da ele alınmamış oluşu büyük bir eksikliktir. Sürgündeki Kamboçya hükümetinin Pekin'deki Başkanı Prens Sihanuk, barış andlaşmasına rağmen, Kamboçya'da savaşa devam edileceğini açıklamıştır. Seato Paktının Asyalı üyeleri de, her iki ülkenin andlaşmaya alınmamış olmasını açıkça kınamışlar ve savaşın bu iki ülkede devam ettirilmesinden duydukları endişeyi dile getirmişlerdir. Bu tepkiler karşısında bir açıklama yapan Amerikan Başkanlık danışmanı Kissinger ise, en kısa zamanda Laos ve Kamboçya'da da bir barış andlaşması yapılmasına çalışılacağını belirtmiştir. Ayrıca Çinhindi yarımadasındaki tüm askeri kuvvetlerini geri çekmeyi kabul eden ABD, resmi bir açıklama yaparak, Tayland ve Güney Kore'deki kuvvetlerini geri çekmiyeceğini bildirmiştir. Her iki ülkede halen 100 bin kadar Amerikan askeri bulunmaktadır.

Vietnam'ın Kronolojik Tarihi

1858 : Fransızlar ülkeyi işgal ettiler.

1930 : Fransız sömürgeciliğine karşı ilk ayaklanmalar başladı.

1940 : Japonya, tüm Çinhindi yarımadasıyla birlikte Vietnam'ı da işgal etti.

1945 : Japonya, Bao Dai'yi Vietnam İmparatorluğu koltuğuna oturttu. Ho Şi Minh, Vietnam Demokratik Cumhuriyetini kurdu ve Vietnam Bağımsızlık Deklarasyonunu ilân etti.

1946 : Mart ayında Ho Şi Minh yönetimi ile andlaşma imzalayan Fransa, aynı yılın kasım ayında Vietnam'a karşı askerî harekâta girişti. Böylelikle Vietnam kurtuluş savaşı fiilen başlamış oldu.

1947 : Fransızlar Vietnam'ı yeniden işgal ettiler.

1948 : Ho Şi Minh, ünlü 12 Öğüt'ü yayınladı.

1949 : Fransa, Bao Dai hükümetine kısmî bağımsızlık tanıdı ve bu kukla hükümet, ABD tarafından hemen tanındı.

1950 : ABD, Vietnam'da bir askerî danışmanlar grupu kurdu ve silah yardımına başladı.

1954 : Mayıs ayında Fransızlar, iki ay süren çetin bir savaştan sonra, Dien Bien Fu'da büyük bir bozguna uğradılar. Bu, ülkedeki Fransız egemenliğinin sonu oldu. Aynı yılın temmuz ayında, Cenevre Ba-

ORTADOGU RAPORU

ERGİN EROĞLU

Başkanlık seçimlerine birkaç gün kala Washington Star Gazetesine verdiği özel demeçte Nixon, yeniden başkan seçilirse, dış politikada Ortadoğu bunalımının çözümüne mutlak bir öncelik kazandıracağını açıklarken, gerek Araplar, gerekse İsrail tarafından herhangibir baskıya uğramamak için, bu görüşmenin, seçim sonuçlarının ilânından sonra yayımlanmasını istemişti. Çin-ABD yakınlaşmasını sağladıktan sonra, şimdi de Çinhindi'ne barışı getiren ve Arap-İsrail uyuşmazlığını çözüme kavuşturan ilk ABD başkanı olmak hayali içinde görünüyor Nixon.

Kissinger yönetimindeki Beyaz Saray uzmanlarının, 6 aya yakın süredir, Ortadoğuda barışın temellerini atmayı hedef tutan yeni bir ABD stratejisinin hazırlıkları içinde bulunmaları, Nixon'un Ortadoğuya vermek istediği öncelikle ilgilidir. Vietnam sorununun ABD açısından son bulmağa yüztutması ve ABD'nin Güney Asya'daki çıkmazdan kurtulma yolunda önemli bir adım atması da, bundan sonra Ortadoğuya verilmesi beklenen ağırlığın ciddi belirtilerindendir.

Yeni ABD stratejisinin hazırlanmasında, bazı önemli unsurların gözönüne alındığı anlaşılmaktadır.

ABD, Sovyetler Birliği'nin, Arap-İsrail uyuşmazlığının askeri yoldan çözümüne karşı çıktığına, özellikle Moskova'da yapılan Brejnev-Nixon görüşmesinden sonra kanaat getirmiş bulunuyor. Sovyetler Birliği bu yoldaki kararlılığını, Sedat iktidarına —ısrarla istediği— saldırı silahlarını vermemekle belli etmiştir. Bunun üzerine Sedat, Sovyetler'den Mısır'daki danışmanlarının geri çekilmesini isteyecek ölçüde bir tepki göstermişti. Sovyet Dışişleri Bakanı Gromiko, Washington'u son ziyaretinde Rogers'le yaptığı görüşmelerde de, Brejnev-Nixon anlaşması çerçevesinde hareket edileceğini tekrarlamış; Sovyetler Birliği'nin Araplara, işgal altındaki toprakların zorla yeniden ele geçirilmesi yolunda beslenen her türlü umudu terketmeleri tavsiyesinde bulunduğunu doğrulamıştı. Gromiko'nun, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun yıllık toplantısında, Münih dramıyla ilgili olarak, Filistin Direnme Hareketi'ni adıyla sanıyla kınayan tek büyük devlet temsilcisi olduğu da bilinmektedir. Diğer dışişleri bakanları, olayı kınamakla yetinmişler, Filistin Direnme Hareketi'ni eleştirmemişlerdi.

Gayrıresmi görüşmeler sırasında ABD diplomatlarının, Doğu Akdeniz'deki en önemli Arap rejimleri ve «ılımlı» Filistinlilei tarafından desteklenebilecek her türlü çözüme, Sovyetler Birliği'nin karşı olmadığı izlenimini edindikleri söyleniyor. Hattâ aynı kaynaklara göre Sovyetler, ne kadar paradoksal görünse de, Ortadoğu sorununun çözümüne Ürdün'ün de katılmasını zorunlu bulmaktadır.

SEDAT REJİMİYLE İLGİLİ YORUMLAR

Resmi ABD görevlilerinin, Mısır'daki yakın politik gelişmeler konusunda, tam görüşbirliği hâlinde bulundukları noktalar var:

Son bir yılda meydana gelen üç hükümet darbesi teşebbüsüne rağmen, Sedat rejiminin ayakta durabilmesi, onun popülerliğinden, tutarlı bir politika izlemesinden ve halkın birliğini sağlayabilmesinden ileri gelmemektedir. Rejimin ayakta kalışı, özellikle burjuvaziyle ittifak halindeki ordunun 5,5 yıldır, yâni haziran 1967 İsrail saldırısındanberi, Mısır'ın içine düştüğü politik-askeri çıkmaza uzun vâdeli bir alternatif bulamamış olmasındandır. Washington'da, eski Mısır Savunma Bakanı General Sâdık ve taraftarlarının, Enver Sedat'tan kurtulmalarının hiç de zor olmıyacağı görüşü yaygındır. Kahire'deki bazı çevrelerde ise, General Sâdık'ın görevden çekilmesi, Sedat'la birlikte plânlanmış bir taktik olarak yorumlanıyor; böylece, Sâdık'ın çekilmesinden sonra bile, Sovyetler'in Mısır'a saldırı silahları teslim etmeyen tutumunda bir değişme olmıyacağının ispatlanmasına çalışıldığı öne sürülüyor. General Sâdık'ın görevden alınması konusundaki bir başka yorum da, Sâdık taraftarlarının, Nâsır'ın Rogers plânını kabul etmekle benimsediği ve halefi Sedat'ın sürdürmekte olduğu doğrultuyu, Sedat'a karşı harekete geçerek değiştirme sorumluluğunu göze alamamalarındandır. Bu takdirde meselenin politik yoldan çözümünü kabul ederek, Güvenlik Konseyi'nin 22 Kasım tarihli kararına göre İsrail'i tanımak ve böylece Filistin Direnme Hareketi'nin tasfiyesine yol açmak sözkonusu olacaktı. Sâdık ve taraftarları, «İsrail'le politik bir yoldan çözüme gidilmesinin ve Filistinlilerin sırtına hançer saplanmasının sorumluluğu Sedat'ta kalsın. Bizim görevimiz daha sonra başlayacaktır» demektedirler

Mısır Ordusu, Sedat'ın İsrail'le bir anlaşma yapmasını sonuna kadar bekleyebilecek mi? Bu soruya, Mısır'ın içinde bulunduğu şartlar altında «evet» demek oldukça zor görünüyor

ÜRDÜN - FİLİSTİN FEDERASYONU

Son 6 ay içinde, Ürdün ve İsrail resmi yetkilileri arasında 10'dan fazla görüşme yapıldığından, hattâ bu arada Kral Hüseyin ile Golda Meir'in biraraya

---

rış Andlaşması imzalandı. Bu andlaşma gereğince Vietnam, 17'inci enlem sınır olmak üzere, ikiye ayrılıyor; ancak, iki yıl içinde yapılacak seçimlerle yeniden birleşmesi öngörülüyordu. Andlaşmanın imzalanmasından kısa bir süre önce ABD, Güney Vietnam'da Diem'i işbaşına getirmişti ABD, Cenevre Andlaşmasını imzalamamakla birlikte, andlaşmayı ihlâl etmiyeceğine sözvermişti. Diem hükümeti, Seato paktına girerek, Cenevre Andlaşmasını ihlâl etti.

1955 : Diem, ülkede totaliter bir yönetim kurdu. ABD'nin etkisiyle, Kuzeyin, «genel seçimler konusunda görüşmelere başlanması» önerisini reddetti.

1959 : Güney Vietnam'da, muhalefetin katılmadığı seçimler yapıldı. Aynı yıl, özel askerî mahkemeler kuruldu. Diem yönetiminin gittikçe artan baskısı, özellikle budist halkın büyük tepkisine yol açtı.

1960 : Diem'e karşı bir darbe girişimi, başarısızlıkla sonuçlandı. Bunun üzerine baskı daha da arttırıldı. Aynı yılın sonlarında Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi kuruldu ve iki yıl içinde ülkenin yüzde 80'inin kontrolünü ele geçirdi.

1963 : Askeri bir darbe sonucunda Diem devrildi ve idam edildi. Güney Vietnam'da, bir birini

ABD' nin Ortadoğu stratejisinde yeni gelişmeler

geldiklerinden sözedilmektedir. İki tarafın da yalanlamalarına rağmen gerek Amman'da, gerekse Tel-Aviv'de, hemen bütün yabancı diplomatların, bu görüşmelerin ayrıntıları hakkında bilgi sahibi oldukları anlaşılıyor. Şu dört noktada İsrail ve Ürdün hükümetleri arasında tam ve ayrıntılı bir mutabakata varıldığı öne sürülebilir :

1) Gelecekteki Ürdün-Filistin Federasyonu'nun sınırları ve çevrede yerleşecek İsrail askeri birlikleri ve güvenlik kuvvetlerinin statüsü.

2) Kudüs'ün durumu. Hüseyin artık şehrin tümü üzerinde Arap egemenliği iddiasından vazgeçerek, kutsal yerlerle ilgili birtakım tâvizlerle yetineceğini belli etmiştir.

3) Ürdün-Filistin Federasyonu içinde Filistinlilerin rolü ve yetkileri. Tel-Aviv ve Amman'da, gelecekteki federasyonun yönetiminde her türlü yetki ve sorumluluktan uzak tutulacak Filistinliler için hazırlanan bir kara listeden söz edilmektedir.

4) Ürdün-Filistin Federasyonu ile İsrail arasındaki politik, ekonomik ve askerî ilişkiler.

ABD STRATEJİSİNİN ANA ÇİZGİLERİ

Kissinger grupunun uzmanları Beyrut, Amman, Kahire, Şam ve Trablus'ta, çeşitli inceleme, tartışma ve danışma faaliyetlerinden sonra, Filistinlilerin şu veya bu şekilde katılmadıkları bir çözüm yolunun, uzun vâdeli bir geçerlilik taşımayacağı görüşünde birleşmişlerdir. Filistin Direnme Hareketi'nin tasfiyesini nekadar arzu ederlerse etsinler, hiçbir Arap ülkesinin ne kendi kamuoyuna, ne de genel Arap kamuoyuna, Filistinlileri dışarda bırakacak bir çözüm yolunu kabul ettirmeye güçlerinin yetmiyeceği anlaşılmıştır. Filistin Direnme Hareketi ile, çeşitli Arap ülkesini karşıkarşıya getirecek bazı provokasyonlar herhalde ihmal edilmeyecektir. Ancak bunun, ABD stratejisi açısından fazla bir değer taşımıyacağını da belirtmek gerekir.

ABD uzmanlarının, bütün bu gerçekleri gözönüne alarak hazırlamakta oldukları anlaşılan Ortadoğu stratejisi 6 ana maddede özetlenmektedir:

1) Mısır'ı ne tam, ne de kısmî olan bir «ara çözüm»ü kabule teşvik ederek, İsrail birliklerinin Süveyş Kanalı'ndan 50-100 Km. çekilmesini ve belirli silahlarla donatılmış Mısır birliklerinin kanal'ın doğusuna geçmesini sağlamak. İsrail, bu ara çözümü, sınırlayıcı hiçbir şarta bağlı olmadan, girişilecek ve gerçekleştirilecek nihai ve tam anlaşmaya doğru bir adım saymaktadır. Mısır, Washington tarafından verilecek önemli krediler karşılığında, Süveyş Kanalı'nı uluslararası trafiğe açmağa hazır görünmektedir.

2) Bu anlaşmaya paralel olarak Kral Hüseyin, içinde Filistin Direnme Hareketi'nin ılımlı unsurlarının da yer alacağı, görevi İsrail'le Gazze yöresinin ve Şeria nehrinin batısındaki bölgenin Ürdün-Filistin Federasyonu'na geri verilmesini dolaylı yollardan müzâkere etmek olan bir Ürdün-Filistin hükümeti kuracak ve her iki tarafın temsil hakkı, büyük devletlerin garantisi altında olacak.

3) Filistinliler, Şeria nehrinin batısındaki bölgede ve Gazze yöresinde, bir çeşit sınırlı iç muhtariyetten yararlanacaklar, fakat Filistinlilerin Ürdün'den ayrılarak bağımsız bir devlet kurmaları için belirli bir süre tâyin edilecek (İsrail'e göre, 10-15 yıllık bir süre).

4) Filistinlilerin rızasıyla (hangi Filistinlilerin?) böyle bir anlaşma imzalanırken, Mısır ve İsrail, işgal altındaki Mısır topraklarının tahliyesi konusunu görüşmeğe başlayabileceklerdir. ABD uzmanları, Şarm-El-Şeyh sorununun İsrail için çok büyük önem taşımıyacağı ve genel bir anlaşmayı engellemiyeceği görüşündedirler.

5) Dört büyük devlet ve Birleşmiş Milletler, bu anlaşmaların tümüne saygı gösterilmesini garanti edecekler ve gerekirse askerî müdahalede bulunabilecekler.

6) Filistinli mültecilerin Gazze yöresine ve Şeria nehrinin batısındaki bölgeye yerleştirilmesi için gerekli projelerin finansmanında, büyük ve küçük devletler önemli ölçüde yardımlarda bulunacaklar.

Filistin Direnme Hareketi'nin bazı yöneticileri, bu esasları içine alan ABD plânını, Filistin ulusunu ve onun mücadele direncini tasfiye amacı taşıyan bir komplo saymaktadırlar. ABD'nin yeni Ortadoğu Stratejisi, şüphesiz, emperyalist politikanın çıkarlarını gözeten bir anlayışla hazırlanmaktadır. Ne var ki, gerek iç, gerekse dıs konjonktürün etkisiyle, bazı gerçeklere sırt çevirmenin mümkün olamıyacağı, artık ABD tarafından da anlaşılmıştır. Onun için yeni ABD plânı, Ortadoğu bunalımına getirilebilecek gerçekçi bir çözümün müzâkere yoluyla sağlanmasına bir başlangıç teşkil edebilir. Plânı bütünüyle komplo sayarak müzakereye yanaşmayı reddeden bir anlayış, Filistinliler için yararlı değil, aksine, zararlı olacaktır. Filistin Direnme Hareketi'nin yöneticileri, goşist veya gerçekçi bir tavır benimsemenin tarihi sorumluluğunu taşımaktadırlar.

---

izleyen askerî hükümetler kuruldu. İki yıl içinde 13 lider değişti. Bunlardan en çok kalmayı başarabilen, General Kao Ki oldu. Bu arada ABD, Güney Vietnam'daki askerî yığınaklarını arttırdı.

1964 : ABD, Kuzey Vietnamlıların, ABD'ye ait iki savaş gemisine saldırdığını ileri sürerek, Kuzeyi bombalamağa başladı. «Tonkin Körfezi olayı» adıyla anılan bu olayın içyüzü, yıllar sonra, bizzat Amerikalılar tarafından, bütün dünyaya açıklandı: Kuzeyliler, ABD gemilerine saldırmamışlardı. Olay, ABD'nin bir tertibiydi.

1965 : General Nguyen Van Tiyö, Güney Vietnam'da yeni bir askerî hükümet kurdu.

1967 : Güney Vietnam'da sekiz yıldan sonra yapılan ilk seçimler sonunda Tiyö, Devlet başkanlığına getirildi.

1968 : ABD, kasım ayında, Kuzeyin bombalanmasına son verdi ve Paris'te Barış Görüşmelerine başlandı.

1969 : Kuzey Vietnam Devlet Başkanı Ho Şi Minh öldü ve yerine, yardımcısı Ton Dük Tang geçti.

1970 : Mayıs ayında, barış görüşmeleri kesildi. Başkan Nixon, «savaşın Vietnamlılaştırılması» formülüyle bir yandan Amerikan askerlerinin yarım

Vietnam barış andlaşmasının metni

MADDE 1: ABD ve tüm öteki ülkeler, Vietnam'ın, 1954 Cenevre Andlaşması ile kabul edilmiş olan toprak bütünlüğüne, egemenliğine ve bağımsızlığına saygı gösterecektir.

MADDE 2: 27 Ocak 1973 geceyarısı saat 24.00'ten itibaren Güney Vietnamda ateş kesilecektir. Aynı zamanda ABD, Demokratik Vietnam Cumhuriyetine karşı karadan, havadan ve denizden yöneltilen tüm askeri eylemlerini durduracaktır. Andlaşma yürürlüğe girer girmez, ABD, Kuzey Vietnam sularındaki tüm mayınları çıkartacak, işlemez hale getirecek veya zararsız kılacaktır.

MADDE 3: Andlaşma yürürlüğe girer girmez, ABD ve müttefiklerine ait birlikler ve Vietnam Cumhuriyeti birlikleri, geri çekilme plânları uygulanıncaya kadar yerlerinde kalacaklar, Güney Vietnam'daki tüm düzensiz birlikler birbirlerine karşı saldırgan eylemlerini durduracaklardır.

MADDE 4: ABD, Güney Vietnam'ın iç işlerine müdahale etmiyecektir.

MADDE 5: Andlaşmanın imzalanmasından itibaren 60 gün içinde ABD ve müttefikleri, tüm askeri personel ve danışmanlarını, silah, cephane ve savaş malzemelerini geri çekeceklerdir.

MADDE 6: Güney Vietnam'daki ABD ve müttefiklerine ait tüm üsler de aynı süre içinde sökülecektir.

MADDE 7: Güney Vietnam'daki taraflar, yâni Güney Vietnam Hükümeti ile Geçici Devrim Hükümeti, ülkeye dışarıdan asker, teknik danışman, savaş malzemesi ve cephane sokulmasını kabul etmiyeceklerdir.

MADDE 8: Savaş tutsakları, 60 günlük süre içinde geri verilecektir. Güney Vietnam Hükümeti ile Geçici Devrim Hükümeti arasındaki sivil tutsakların geri verilmesi işlemleri de 90 gün içinde tamamlanacaktır.

MADDE 9: ABD ve Kuzey Vietnam Hükümetlerinin Güney Vietnam konusunda uymayı kabul ettikleri esaslar şunlardır:

a) Güney Vietnam'ın kendi kaderini tâyin etme hakkının kabulü,

b) Güney Vietnam halkının, geleceğini uluslararası denetim altında yapılacak serbest seçimlerle tâyin etmesi,

c) Yabancı devletlerin Güney Vietnam halkına herhangi bir siyasi eğilim veya siyaset adamını zorla kabul ettirmeye çalışmaması.

MADDE 10: Güney Vietnam'daki her iki taraf, silahlı çatışmadan kaçınarak, sorunları, görüşmeler yoluyla çözümleyeceklerdir.

MADDE 11: Güney Vietnam'daki taraflar, andlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren halkın temel hakları üzerinde her türlü baskıdan kaçınacaklardır.

MADDE 12: Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren her iki taraf, genel seçimleri düzenleyecek olan Ulusal Konseyin kurulması için görüşmelere başlıyacaklardır.

MADDE 13: Güney Vietnam ordusu sorunu da taraflar arasında aynı anlayış içinde çözümlenecektir.

MADDE 14: Güney Vietnam, bağımsız ve barışçı bir dış politika izleyecektir.

MADDE 15: Vietnam'ın birleştirilmesi, Kuzey ve Güney Vietnam arasında kademeli olarak yapılacak görüşmelerle sağlanacaktır.

MADDE 16: Barış görüşmelerine katılan taraflar, bu andlaşmanın uygulanmasını sağlamak üzere dört üyeden oluşacak bir askeri komisyon kurulması için temsilci göndereceklerdir.

MADDE 17: Güney Vietnam'daki iki taraf da ikili bir askeri komisyon teşkil edeceklerdir.

MADDE 18: Andlaşmanın imzalanmasından itibaren derhal, uluslararası bir Denetim Komisyonu kurulacaktır. Dört taraf, bu komisyonun görevi ve görev yerleri konusunda aralarında anlaşacaklardır. Denetim Komisyonu Kanada, Macaristan, Endonezya ve Polonya temsilcilerinden oluşacaktır. Başkanlık sırayla yapılacaktır.

MADDE 19: Andlaşmanın imzalanmasından itibaren 30 gün içinde barışı güven altına almak için bir barış konferansı toplanacaktır.

MADDE 20: Taraflar, Kamboçya'ya ilişkin 1954 Cenevre Andlaşmasına ve Laos'a ilişkin 1967 Cenevre Andlaşmasına saygı duyacaklardır.

MADDE 21: Geleneksel politikası gereği olarak ABD, savaşın açtığı yaraları sarmak amacıyla Kuzey Vietnam'a insani yardım yapacaktır.

MADDE 22: Savaşın sona ermesi ve bu andlaşmanın uygulanmaya başlaması ABD ile Kuzey Vietnam arasında eşit ve karşılıklı çıkar esasına dayalı koşulları yaratacaktır.

MADDE 23: Bu andlaşma, tarafların tam yetkili temsilcileri tarafından imzalanır imzalanmaz yürürlüğe girecektir.

milyonu bulan mevcudunu azaltmaya girişirken, öte yandan Kuzeyin bombalanmasını yeniden başlattı.

1971: Güney Vietnam'da Tiyö, tek başına girdiği seçimleri kazanarak iktidarda kaldı. Kuzey Vietnam'da da Ulusal Meclisin 420 üyesi seçildi.

1972: ABD, «koruyucu tepki» etiketi altında, Kuzey Vietnam'ı yoğun biçimde bombalamağa başladı. Aynı yıl içinde Kuzey Vietnamlılar da en büyük karşı saldırılarına geçtiler. Bu arada, Kissinger ile Le Dük To, Paris'te gizli gizli görüşmelere başladılar.

Rakamlarla Vietnam Savaşı

(18 Ocak 1973 tarihi itibariyle)

- Kuzey Vietnam'ın elinde sağ olarak bulunan Amerikalı tutsak sayısı: 555
- Tutsak düşüp, daha sonra ölen Amerikalı asker sayısı: 55
- Kayıp Amerikan askerlerinin sayısı : 334
- Savaşta ölen Kuzey Vietnam ve Vietkong askerlerinin sayısı: 822 bin
- Savaşta ölen Güney Vietnam askerlerinin sayısı : 184 bin
- Savaşta ölen Amerikalı askerlerin sayısı: 46 bin
- Savaşta ölen toplam sivil sayısı (tahminen): 1 milyon
- ABD'nin Vietnam için yaptığı askeri giderlerin toplamı (yaklaşık olarak): 2.000.000.000.000. TL. (2 trilyon TL.)
- Bir Kuzey Vıetnam veya Vietkonglu öldürmek için yapılan gider (yaklaşık olarak): 2 milyon 500 bin TL

Kenyatta'nın Kenya'sı

Gerekli bilgi

Nüfusu: 11 milyon, **Fert başına millî gelir:** 12. dolar, **Kalkınma hızı:** yüzde 4.5, **Okur-yazar oranı** yüzde 25, **Etnik gruplar:** 40 Afrika kabilesi (en büyükleri: Kikuyu yüzde 19, Luo yüzde 13, Luhya yüzde 13, Kamba yüzde 11) ve az sayıda Asyalı, Arap, Avrupalı, **Başkent:** Nairobi (500 bin), **Dinsel gruplar:** Animist yüzde 50, Hristiyan yüzde 33, Müslüman ve Hindu; **Silahlı kuvvetler:** kara kuvvetleri 4700, deniz kuvvetleri 250, hava kuvvetleri 450 **Başlıca ihraç malları:** kahve, çay, petrol, pirit.

Tarihsel gelişim: Önce Arapların, daha sonra da Portekizlilerin eline geçen Kenya, 1887'de İngiliz sömürgesi oldu ve bağımsızlığına ancak 1963 yılında kavuştu. 1952-59 yılları arasında patlak veren Mau Mau ayaklanmasının lideri Jomo Kenyatta ülkenin ilk Başbakanı ve 1964'te de Devlet başkanı oldu. Yedi eyaletten oluşan ülke, demokrasiyle yönetilmekıedir ve başlıca iki büyük siyasal parti vardır

1952-1959 yılları arasında Kenya'da İngiliz yönetimine baş kaldıran Mau Mau hareketinin lideri Jomo Kenyatta, **o zamanki İngiliz Muhafazakâr hükümetinin gözünde** «insan kanı içen vahşi bir lider ve bir Rus ajanı» **idi. Onbeş yıl sonra, bugün, bir başka İngiliz Muhafazakâr hükümeti, aynı Kenyatta'yı** «kibar, akıllı bir ihtiyar, ulusunun babası, İngiltere'nin dostu ve komünizme karşı bir duvar» **olarak görmektedir! Bir zamanlar İngilizler tarafından hapse atılan, sürgüne gönderilen 82 yaşındaki bu lider, Kenyatta, bugün İngilizlerin kıtadaki en güvenilir dostu olmuştur.**

12 Aralık 1963'te bağımsızlığın kazanılmasından sonra, ülkenin yönetimi, en kalabalık kabile olan Kikuyu kabilesinin eline geçti. Kikuyu kabilesi, ülkenin en verimli topraklarını elinde bulunduran İngilizlere karşı Mau Mau ayaklanmasını yürütmüştü ve diğer kabilelere oranla en gelişmiş olanı idi. Bu kabileden olan Kenyatta, ülkenin başına geçince, bir yandan ülkenin kapılarını yabancı sermayeye açtı, bir yandan da millî burjuvazinin yetiştirilmesine çalıştı. Ülke ticaretini ellerinde bulunduran Asyalıların büyük kısmı ülkeden çıkartıldı ve bunlardan boşalan işlere Kikuyu kabilesi mensupları yerleştirildi. Ayrıca, İngilizlerin de ülkeye yerleşip, iş yapmalarına izin verildi.

Kenyatta, bir yandan Avrupalıları, bir yandan da kendi kabilesini kollayan bu tutumu nedeniyle ülkenin bu iki etkili grupu tarafından tutulmaktadır. Tıpkı, komşusu Habeş İmparatoru Selasiye gibi Kenya Devlet Başkanı Kenyatta'nın da iktidarını ölümüne kadar kolaylıkla sürdürebileceği tahmin edilebilir. Ancak, ülkenin istikrarlı görünümünü tehdit eden bazı ciddi bunalımların tohumlarını da gözden kaçırmamak gerekir. Ülkenin egemen unsuru olan Kikuyu kabilesi içinde son yıllarda ortaya çıkan işsizlik ve memnunsuzluklar bir yana bırakılsa bile, başta Luo olmak üzere iktidardan uzak tutulan diğer kabilelerin gittikçe artan tepkileri, gelecekte ülke çapında bunalımlar doğurabilecek niteliktedir. Ordu mensuplarının büyük bölümünün bu kabilelerden gelmesi, Kenyatta yönetiminin durumunu daha da güçleştirmektedir.

Bir zamanlar Başkan Yardımcısı olan Luo kabilesi lideri Oginga Odinga'nın bu görevinden uzaklaştırılması ve gene aynı kabileden Plânlama Bakanı Tom Mboya'nın 1969 Temmuzunda bir suikast sonucunda öldürülmesi, kabileler arasındaki iktidar kavgasının somut örnekleri olmuştur. Kenyatta Kenya'sının siyasal geleceğinin, dış etkilerden ve ideolojik ayrılıklardan çok, kabileler arasındaki bu zıtlıklara göre belirleneceğini söylemek yanlış olmıyacaktır

- Savaşta düşen Amerikan uçaklarının sayısı: 4151
- Amerikalıların karadan ve havadan Vietnam'a attıkları bombaların toplam ağırlığı: 15 milyon ton
- Amerikan bombardıman uçaklarının hücum sayısı: 850 bin
- Savaşta yaralanan ve sakat kalanların sayısı (sadece sivil): 3.5 milyon
- Savaşa katılan Amerikalıların sayısı: 2.3 milyon

NOT : Bu bilgi, ABD Savunma Bakanlığının açıklamasından alınmıştır.

"hafıza-i beşer nisyan ile malûldür" arşiv ise asla unutmaz!

Üniversite özerkliği ve iki profesör politikacı

Geçen iki sayımızda sâbık üniversite öğretim üyelerinden Nihat Erim'in, DP devrinde Üniversiteden nasıl uzaklaşmak zorunluğunda bırakıldığını; ve Erimin, Üniversite özerkliğinin ve bilim hürriyetinin ve 1961 Anayasasının aşkı ile **nasıl yanıp tutuşan** bir kişi olduğunu, hiç değilse çok yakın maziye kadar bu rolde oluşunu, kendi kaleminden dökülen yazılar ve kendi ağzından çıkan sözlerle isbata çalıştık Erim'in bu alandaki sözlerinin, sadece son iki sayımızda aktardığımız cümlelerden ibaret olduğu da sanılmasın. Bir küçük parçayı daha naklettikten sonra, artık sazı **Feyzioğlu**'ya aktarmak istiyoruz.

Nihat Erim, 9.4.1971 günü **Kemal Aydar**'a verdiği demeçte, özerklik ve bilim hürriyetinden söz ederken şu cümleyi de sarf etmişti: «Şimdi Üniversiteyi ele alalım: Ben ÜNİVERSİTEDE BİLİM VE İDARE MUHTARİYETİNE ÇOK TARAFTAR BİR İNSANIM, oradan geliyorum. BİR PROFESÖR, BİR DOÇENT, BİR ASİSTAN, BİR ÖĞRENCİ, KÜRSÜYE ÇIKAR, İ S T E D İ Ğ İ F İ K R İ S E R B E S T Ç E S A V U N U R. Ama uygarlık odur ki, ONUN ZIDDI FİKRİN DE AYNI SERBESTLİKLE SAVUNULMASI KARŞISINDA, EN AZ SÜKÛNETLE DİNLEMESİNİ BİLMELİ... BENİM GİBİ DÜŞÜNMEYEN KÂFİRDİR zihniyeti, ATATÜRKÇÜLÜĞÜN ZIDDIDIR. Atatürk, bu memlekette ASIL BUNU KALDIRMAK İSTEMİŞTİR. Vay efendim, şapka giydi kâfir oldu, vay efendim eteğini kısalttı kâfir olduyla BENİM GİBİ DÜŞÜNMÜYOR, BENİM KADAR SOLDA DEĞİL, YAHUT **B E N İ M K A D A R S A Ğ D A D E Ğ İ L** DİYE BİR ADAMI SUÇLAMANIN NE FARKI VAR!» **(Erim, Cumhuriyet** Gazetesi, 10.4.1971, S. 7).

Şimdi gelelim, DP'nin Üniversite özerkliğini tanımamasının, fikir ve ilim hürriyetine tahammül edememesinin Üniversiteden uzaklaştırdığı (Bakanlık emrine aldırdığı) ikinci Profesör politikacıya, Feyzioğlu'ya!

Bu politikacı, yıllarca Meclis Kürsülerinde, gazetelerde ve konferans salonlarında «Üniversite özerkliğine, fikir ve bilim hürriyetine» serenatlar çalmış; bu kurumların demokrasinin ve hürriyet düzeninin, hattâ geri kalmışlıktan kurtulmamızın, nasıl vazgeçilmez aracı olduğunu belirten kasideler yazmıştır. Ve bu kasideler, kendisinin birdenbire 180 derece çark yaparak, «çağımızın ılımlı ve demokratik sosyal çizgisi»nin çok gerisine düşerek, «çağ dışı bir devlet ve siyaset felsefesinin savunucusu» haline gelip, tutucu ve batılı ilerici kişileri suçlar hale gelmesine kadar sürmüştür. Ne zaman ki, Üniversite öğretim üyelerinden birçoğu, kimliği değişen bu Feyzioğlu'nun kendi kendisiyle ve batılı Demokrasinin ilkeleriyle çatışır duruma düştüğünü ve çok bağnaz bir kişi düzeyine inerek, toplumumuzun ilerlemesinde katkısı olmak şöyle dursun, zararlı bir eleman haline geldiğini belirtmeğe başlamışlardır; işte o zaman Feyzioğlu da Üniversite özerkliğini ve hattâ düşünce özgürlüğünü sevmez olmuştur. Fakat bu «meş'um» (!) âna kadar Feyzioğlu gerçekleri çok iyi dile getirdiği için, kendisinin bu değerli sözlerini hatırlatmakta fayda vardır.

Feyzioğlu, Üniversite kürsüsünden politika kürsüsüne çıktığı ilk gün şöyle diyordu: «Üniversite meselesine hükümet programında temas edilmemiş. HÜKÜMETİN ÜNİVERSİTE MUHTARİYETİYETİ KONUSUYLA ARASININ HOŞ OLMADIĞINI zaten biliriz. Onun için, programına almamasını yadırgamadık. BU KÜRSÜDEN ÜNİVERSİTE MUHTARİYETİ MESELESİNE BOL BOL TEMAS ETMEK İMKÂNINI BULACAĞIZ ve meseleyi VESİKALARIYLA, DELİLLERİYLE huzura getireceğiz. Fakat bugün, Üniversite meselesinden daha önce şu anda memleketin âcil bir ihtiyacı telâkki ettiğimiz mühim mevzulara, İdare, RADYO, MAHKEMELERİN BAĞIMSIZLIĞINA temas ediyoruz...» (Feyzioğlu, 4.12.1957, TBMM **Zabıt Ceridesi,** Devre: XI, İçtima: 1, Cilt 1, S. 105).

Nitekim FEYZİOĞLU bu fırsatı, örneğin Prof. HÜSEYİN NAİL KUBALI (*)'nın görevden geçici olarak uzaklaştırılmasında bulmuş; ve 4.4.1958 günlü Meclis konuşmasında şöyle demişti: «Profesör HİRŞ, bir diktatörlük idaresinin, kendisini kürsüsünden koparmasından sonra, memleketimize sığınmış ve BÜTÜN ÖMRÜNCE ÜNİVERSİTENİN HÜRRİYETİNİN ve MUHTARİYETİNİN MÜDAFAASINI YAPMIŞ olan bir insandır. Prof. Hirş'in, Maarif Vekilinin ve **SİYASÎ KUVVETLERİN ÜNİVERSİTE HOCALARININ KARYERİNE VE MESLEKÎ KADERİNE YAPACAKLARI MÜDAHALELERİN İLİM VE FİKİR HÜRRİYETİNİ KÖKÜNDEN YIKACAĞINA** dair pek sarih beyanları vardır. Hattâ diktatörlüğün çökmesiyle vatanına ve kürsüsüne yeniden döndükten sonra, üniversite hakkında yazdığı son kitabını da kendilerine takdim edebilirim. Hattâ son zamanlarda **TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE REVA GÖRÜLEN MUAMELELER** dolayısıyla gönderdiği mütalâalarını da takdim edeyim. **Profesör Hirş bu mevzuda nasıl düşünüyor görsünler** (...).

Avrupa ve Amerika'da **Kubalı** gibi yazan Hocalar **ceza görür,** dediler. Arkadaşlar; **Avrupa'da, Amerika Birleşik Devletlerinde, BÜTÜN HÜR MEMLEKETLERDE** Hüseyin Nail Kubalı'nın yazdığı yazıya benzer, **ONUNLA KIYAS EDİLMİYECEK KADAR SİYASÎ POLEMİK MAHİYETİNİ TAŞIYAN, İÇ VE DIŞ POLİTİKAYI DEĞİL H A R P P O L İ T İ K A S I N I DAHİ KORKUSUZCA TENKİT EDEN** yazıları, **PROFESÖRLER HERGÜN YAZIYOR.** Süveyş harekâtı sebebiyle **KENDİ BAŞVEKİLİNE EMPERYALİST BAŞVEKİL DİYE HİTAP EDEN TÜMEN TÜMEN PROFESÖR,** 214 imza ile **«ATOM DENEMELERİNİ DURDURUN»** diye telgraf çeken profesörler, **ceza görmemişlerdir. HER HANGİ BİR MUAMELEYE MARUZ KALMAMIŞLARDIR... Lütfetsinler, bir Anayasa Profesörü, Anayasa mevzuunda konuşur, EN TABİİ VAZİFESİNİ YAPARKEN** bunu çizmeden yukarı çıkmak diye tavsif etmesinler» **(Turhan Feyzioğlu,** 4.4.1958, **TBMM Zabıt Ceridesi,** Devre: XI, cilt 3, S.178-179.).

Feyzioğlu, DP sözcülerinin ve Bakanın konuşmalarına karşı da ayni gün başka bir konuşmasında şöyle diyordu: «Mademki Gârp ilmine tariz ediyor-

2 Prof. Turhan Feyzioğlu

lar, ecnebi profesörlerin beyanlarından ima ile bahsediyorlar; biz de bir başka profesörün bu mevzudaki düşüncesini okuyalım. Profesör Köprülü, bakınız bu mevzuda vaktiyle ne diyordu: **«Her düşünce ve serbest tenkit, TAM BİR HÜRRİYET İÇİNDE İNKİŞAF EDEBİLİR...** Objektif ölçüler, müstakil ilim adamları tarafından tatbik edilebilir. Bunların tatbiki, **TESADÜF SEVKİYLE İKTİDAR MEVKİİNE GEÇMİŞ siyaset adamlarının eline bırakıldığı zaman, İLİM, İKTİDAR MEVKİİNİN ÂDİ BİR VASITASI OLUR.** Hayatı ve istikbalı, herhangi bir Maarif Vekilinin iki dudağı arasından çıkacak bir ilim adamının, **İLMİN YÜKSEK HAYSİYETİNİ MUHAFAZA EDEBİLECEĞİNE İNANMAK İÇIN, AKIL VE İZ'ANDAN TAMAMİYLE MAHRUM OLMAK İCAP EDER.»**

1946 da sayın kurucu, işte böyle diyordu. Devam ediyordu kurucu Profesör: «Azilleri ve terfileri Maarif Vekillerinin elinde olan profesörlerin **ilmi ve vicdanî kanaatlerini izhar ve müdafaa etmelerine asla imkân yoktur Siyasî ve idarî otoriteler,** ancak ilim ve ihtisası **BİR YALANCI ŞAHİT OLARAK KULLANMAK İSTEDİKLERİ TAKDİRDE, ÜNİVERSİTE HOCASINI AZLEDERLER»** diyordu (...) Kubalı, Anayasa Profesörü olarak, bence pek doğru görmüş. Siz aksi fikirde olabilirsiniz, **AMA DEMOKRASİLERDE KANAATLERE HÜRMET ŞARTTIR...** Asıl derdi, Kubalı'ya bu muameleyi yaptıran **ZİHNİYETİ ORTADAN KALDIRMAK LÂZIMDIR.** Kubalı'sız, Celâl Yardımcı'sız Üniversite olur, **AMA HÜRRİYETSİZ ÜNİVERSİTE, ASLA OLMAZ»** (**Feyzioğlu,** 4.4.1958, **TBMM** Zabıt Ceridesi, Devre: XI, cilt 3, s. 186).

Yanlış anlaşılmaması için belirtelim ki, yukarıda Prof. **Köprülü'den** aktarılarak benimsenen cümleleri aktaran biz değiliz, bizzat Feyzioğlu'dur. Onlara aynen katılmıştır!

Prof. Feyzioğlu, **Kurucu Mecliste** Üniversitelere ilişkin maddenin görüşülmesinde de **şöyle** diyordu: «İlk defa memleketimizin Anayasasında **Üniversite muhtariyetinin temel hükümleri** yer almaktadır. **Üniversite muhtariyetinin, ilim hürriyetinin zedelenmesi dolayısiyla bu kürsüye çıktığım günleri, BİLİM HÜRRİYETİ TANIMIYAN BİR ZİHNİYETE KARŞI YAPTIĞIM KONUŞMALARI** hatırlıyorum. Üniversite muhtariyetini savunduğum **BU KÜRSÜYE, ÜNİVERSİTE MUHTARİYETİNİN ANAYASADA YER ALMASI DOLAYISİYLE DE ÇIKMIŞ OLMAK, BENİM İÇİN BÜYÜK BİR BAHTİYARLIK TEŞKİL ETMEKTEDİR.** Üniversiteleri, serbestçe araştırma yapamıyan, **ÜNİVERSİTELERİ SERBESTÇE DÜŞÜNEMİYEN VE DÜŞÜNDÜĞÜNÜ SERBESTÇE YAYAMIYAN MİLLETLER, G E R İ K A L M A Y A M A H K Û M D U R L A R.** Komisyon, tamamiyle fikir birliğinde bulunduğum bir madde getirmiş bulunmaktadır» (Feyzioğlu, Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt 4, S 36-37) dedikten sonra, şöyle devam ediyor: «Bununla beraber, birkaç teknik noktaya temas etmek istiyorum».

Ve Feyzioğlu, Komisyonun teklifini çeşitli noktalarda genişletmiştir: Serbestçe araştırma ve yayın yapabilme hürriyetinin, yalnız öğretim üyeleri için değil, **öğretim yardımcıları** için de var olduğunun belirtilmesini istemiştir. Bundan başka «Bu organlar, üniversite dışındakı makamlarca görevlerinden uzaklaştırılamaz» deyimini kâfi bulmamış, şöyle demiştir: «Garantinin (teminatın) organlara değil, öğretim üyelerine tanınması lâzımdır. Bu itibarla «öğretim üyeleri görevlerinden uzaklaştırılamaz» tarzında tashih edilmesi lâzımdır. Ayrıca, Üniversite öğretim, üyelerinin, meslekleri dolayısiyle memleketin siyasî hayatına katılmalarından dolayı hâsıl olacak faydaları nazarı itibara alarak, siyasî partilere üye olma yasağından uzak tutulmuşlardır» diyen cümle ile başlamak suretiyle yaptığı açıklamalarla bu müsaadeyi de olumlu karşılamıştır.

Feyzioğlu, Temsilciler Meclisindeki bu konuşmasına şöyle son vermiştir:

«Bahri Savcı arkadaşımız da işaret ettiler; üniversite öğretim üyeleri, vatandaş olarak yapacakları yayından dolayı, **cürmü kasdi (**)** olması halinde, elbette cezai hükümlere tâbidirler. **Ama üniversite öğretim üyelerinin fiilen BİR DOKTİRİNİ İZAHI PROPAGANDA DEĞİLDİR. Vazifesini** yapma yolunda söylemesi, **YAZMASI, CÜRMU KASDİ (★★) ADDOLUNAMAZ.** Fakat serbestçe araştırma yaparken, kanunların koyduğu sınırlara riayet etmek mecburiyetindedirler. Bu madde, Kurucu **Meclisin** Üniversiteye bir armağanı olacaktır. **ÜNİVERSİTELER MECLİSİN BU ARMAĞANINA LÂYIKTIR, KAVUŞTUKLARI HÜRRİYET İÇİNDE GELİŞİP TÜRK MİLLETİNİ GELİŞTİRECEKLERDİR** (Alkışlar)» **(Turhan Feyzioğlu,** 21.1.1961, **Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi,** cilt 4, S. 36-37).

Hiç kuşkusuz, Üniversitelerimiz, Türk toplumunun gelişmesine hür düşünce sayesinde gereken yardımı yapacaklar, onu geliştireceklerdir. Yeter ki, **Feyzioğlu, «Feyzioğlu partisi»** ve onlar gibi düşünüp onlar gibi davranan lar, buna engel olmasınlar. Eğer Üniversite özerkliğinin (hani şu, Feyzioğlu'nun meşhur olmasını sağlayan kavramın) dili olsa da, bir tek cümle konuşabilseydi, bu cümle, Feyzioğlu'ya dönerek, «gölge etme, başka ihsan isteme mem!» olurdu.

Talihin ne garip cilvesidir ki **«Feyzioğlu'nun şahsında Üniversite özerkliği ve bilim hürriyeti zedeleniyor»** diye üç öğretim üyesi (ona verilen cezaya karşı bir protesto olarak) **istifa** etmişler; ve bunlardan iki tanesi **(Kapani ve Aksoy)** siyasî hayata intisap etmedikleri ve bugün de yine özerkliğine kavuşan Üniversiteyi tercih ettikleri halde, 4 yıl mesleklerinden «özerklik uğruna» uzak kalmışlardır. Feyzioğlu ise, arada **Politikayla katolik nikâhı** kıymış, ve **Üniversite özerkliği ile fikir ve bilim hürriyetini, «talâkı selâse ile boşamış»** tır **(☆☆☆).**

(★) **Pek çok meslektaşının, düşünce özgürlüğü ve Üniversite özerkliği adına tehlikeleri göze alarak savunduğu Prof Kubalı'nın, bugün düşünce ve bilim hürriyeti ve Üniversite özerkliği konusunda nasıl davrandığını, okurlarımızın bizden sorma yoluna gitmelerini, özellikle rica ederiz.**

(★★) **«Kasdi cürmi» demek isterler! -ARŞİV**

(★★★) **Prof. Münci Kapani İzmirli, Prof. Muammer Aksoy Antalyalı ve Prof. Turhan Feyzioğlu Kayserilidir!**

Sözleşmeler

İşçinin durumu kötü

Türkiye'de 3 milyona yakın işçiden 1,5 milyonu sigortalıdır. Sigorta işçiye ücret artışı sağlamadığından, toplu iş sözleşmeleri işçi için önemlidir. Son yıllardaki toplu iş sözleşmeleri incelenirse, işçilerin, hayat pahalılığı ile nasıl boğuştukları görülür.

1970 yılında 550 bin 951 işçi zam alırken, bu sayı 1971'de 350 bin 743'e; 1972'de ise 225 bin 765'e düşmüştür. Toplu iş sözleşmeleri, 1970 yılında 5 bin 36 iş yerini kapsıyordu. Bu sayı, 1971'de 4 bin 694'e düşmüş, 1972 yılında ise sadece 1799 işyeri sözleşme kapsamına girebilmiştir. 1972'de Sigortaya kayıtlı işyeri sayısı ise 400 binden fazladır.

Özel kesim yararına

Son iki yılın «olağanüstü» veya «olağandışı» koşullarından sanayi ve sermaye çevrelerinin ziyadesiyle yararlandığı, tablodaki rakamlardan anlaşılmaktadır. Özel sektör kesiminde, 1970 yılında 216 bin 243 işçi toplu sözleşmelerle zam almışken, bu sayı, 1971'de 161 bin 244'e, 1972'de 90 bin 176'ya düşmüştür. İki yıllık süre içinde grevler azalmış, lokavtlar artmıştır. Toplu iş sözleşmesi görüşmeleri aylarca sürdürülmektedir. Grev özgürlüğünün kısıtlanmış olması, işçilerin sonuç almasını geciktirmektedir. 2300 Demir-Döküm işçisinin grevinin 100'ün cü, 74 işyerindeki 2100 deri işçisine uygulanan lokavta direnmenin 56'ncı gününde ancak toplu iş sözleşmeleri imzalanabilmiştir.

1971 yılında 3672 işyerinde toplu sözleşme yapılmışken, 1972'de sadece 1011 işyerinde yapılabilmiştir.

İki yıl önce 100 liraya alınan bir mal, bugün 141 liraya alınabilmektedir. İşçi ücretleri, bu fiyat artışına ayak uyduramamaktadır. Durum bu iken, Türkiye'deki 3 milyon işçinin 2,5 milyondan fazlası, son iki yılda, ücretlerinde en küçük bir artış dahi sağlayamamıştır.

Susturulan sendikalar

«Reform» furyasında derneklere de çomak sokuldu. Türk Dil Kurumu, «Reform»u, «düzeltme, iyileştirme» olarak tanımlar. Eskiler buna «ıslahat» derlerdi. Ancak, yapılmak istenenleri, «reform» bir yana, «deform» diye nitelemek bile güç. «Deform», bir şeyin biçimini bozmak demektir. Getirilen «Dernekler Kanunu» ise, eskisinden geride, sınırlı, sulandırılmış bir yasa değil, düpedüz, yürürlükteki Anayasaya aykırı bir yasadır.

Halk oyu ile kabul edilen 1961 Anayasası, «temel hak ve özgürlükler»in, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabileceğini, ancak, gerekçesi ne olursa olsun, bir hakkın ve özgürlüğün özüne dokunulamıyacağını açıkça belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi bu sınırlamaya açıklık getirmiştir. Eğer bir hakkın kullanılması aşırı derecede zorlaşıyorsa, o hakkın özüne dokunulmuş sayılır. Kısaca, «Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak sınırlandırıyorum» diyerek kimsenin elini, kolunu, ağzını bağlama yetkisi kimseye verilmemiştir.

Yeni «Dernekler Kanunu», işçi kuruluşlarına ne diyor? «Toplantı yaptığın zaman bildiri yayınlıyabilirsin. Bu, senin, Anayasa ile verilmiş hakkındır. Ama, bildirini önce toplantıya katılanlar imzalasınlar, muhalefet edenler neden muhalefet ettiklerini yazsınlar, ben onları bileyim. Bu bildiriyi alıp, oradaki Cumhuriyet Savcılığına götürün. Orası kabul ederse, izin verirse, bir tanesini orada bırakır, diğerlerini istediğiniz yerlere dağıtırsınız. Aynı gün, bildirinin bir nüshasını da mahallî mülkiye âmirliğine götürmeyi unutmayın. Ayrıca, Savcılığın imzası olmadan gazetelere, TRT'ye götürmeye kalkmayın. Zira, onlar için de maddelerim var, bildirinizi yayınlıyamazlar.»

İşte, yeni «Dernekler Kanunu» böyle diyor.

İşçi sendikasının, federasyonun veya yetkili organlarının iç işlerine karışacaksın, toplantıya katılmış gibi, kimin ne dediğini öğrenme hakkın olacak, beğendiğin bildiriyi imzalayacak, beğenmediğini «tetkik» için alakoyacaksın; işçiler de, kuruluşları kendilerine seslenecek, isteklerini dile getirecek diye bekleyip duracaklar!...

«Dernekler Kanunu», 1961 Anayasasına, «Bana ters düştün!» diyor. Bakalım, Anayasa Mahkemesi ne diyecek buna...

TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ

Toplu Sözleşme			Kapsadığı İşçi Sayısı			Kapsadığı İşyeri Sayısı	
Tarih	Sayı	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
1966	1152	1000	1595	2595	159,375	175,013	334,388
1967	2339	1124	2506	3650	110,041	78.724	188,765
1968	1332	1440	1531	2971	254,600	163,697	418,297
1969	1429	1261	1614	2875	108,105	136,381	244,486
1970	1516	2309	2727	5036	334,708	216,243	550,951
1971	1480	1022	3672	4694	189,499	161,244	350,743
1972	1120	772	1011	1799	135,569	90,196	225.765

yüksek bir huzura

"Telefonun tellerine..„

HASAN HÜSEYİN

Kunduramı bağlıyordum ki hanım dikildi tepeme:

«— Saat kaç, kuzum?»

«— 7.30..»

«— Eee, nere gidiyorsun bu saatte?»

«— Gazteye gidiyorum..»

Fena halde çatıldı kaşları:

«— Tıraş olmamışsın, kahvaltı yapmadın, üstün başın çamur içinde... Bir süredir böyle yapıyorsun. Oysa eskiden 10'da, 11'de giderdin gazteye. Sendeki bu değişikliği anlıyamıyorum..»

«— Değişiklik bende değil, telefonlarda!»

«— A..a! N'olmuş telefonlara?»

«— N'olacak.. kuşlar konmuş!»

Alay ettiğimi sandı, bozuldu.

«— Vaktim yok» dedim, «uzun uzun anlatamam sana. Telefonun tellerine kuşlar konmuş... Telefonlar çalışmıyor. Bütün vaktimiz telefon başında geçiyor. Ondan sonra da geceyarılarına kadar dönemiyorum eve. Erken gidip birkaç yere telefon etmek istiyorum.»

İnandırıcı bulmadı bu gerekçeyi:

«— İşyerleri 9'dan aşağı açılmaz ki... Neye yarar erken gitmişsin?»

Anlatamazdım. Çıktım evden.

8.30'da bürodaydım. Büroda, paralel üç telefon var. İstedim ki üçünden de yararlanayım. (Avrupalı anlamaz bu dalgadan. Bu teknik, bize özgüdür!) Birini kaldırdım. Oh, iyi: düdük çalıyor. Çevirdim numarayı. Düştü. Aman, ne iyi! Bekliyorum ki «Aloo!» desin. Birden, meşgul sinyali vermeğe başladı. Kapattım. Bekledim biraz. Yine çevirdim. Yine düştü. Bekliyorum ki, «Efendim?.» desin. Yine, meşgul sinyali vermeğe başladı. «Bu telefon bozuk galiba..» dedim, öbürüne geçtim. Kaldırdım. İyi. Çevirdim. Meşgul. Kapattım. Kaldırdım. Çevirdim. Düştü. Meşgul. «Yahu, nasıl olur bu?» Geçtim öbür telefona. Kaldırır kaldırmaz, «Günaydın cicim.» dedi biri. «Günaydın» dedim. Allah allah «Seni fazla üzdüm mü?» dedi. «Yoo...» dedim. «Nereyi aramıştınız?» Ses gelmedi, sonra, «Neresi orası?» dedi kızgınca. Ben de kızdım, «ananın bilmemnesi!» dedim. Çat diye kapattım telefonu. (Belki de o kapattı.) Bir süre bekledim, kaldırdım telefonu. Aman allah, bir müzik, bir müzik!... Sopen mi, Şuman mı, Mozart mı, ne derseniz deyin. Bazan piyano, bazan keman solo oluyor; sonra orkestra başlıyor. Bırakmışım kendimi. Birden, ters bağlanmış teypten gelen sesler gibi sesler gelmeğe başladı, kapattım telefonu. «Bu telefon bozuk» dedim, «öbürüne geçeyim..» Kaldırdım telefonu. Meşgul. Kapattım. Öbürüne koştum. Kaldırdım. Açık. Çevirdim numarayı. Zil çalıyor, fakat kimse yok. Tam kapatacakken, gluk - diye bir ses geldi kulağıma ve adamın biri, olanca sesiyle bağırmağa başladı: «Anan olacak o gahbeye söyle, beni oralara getirmesin! Alooo! Aloo! Ağnadın mı ulen? Duydun mu beni? Söyle ona... Alooo! Niye gonuşmuyon ulen?» Kapattım telefonu. Saat dokuz oldu. Eyvah, bu saatten sonra imkânı yok çıkaramam kimseyi!

Osman geldi:

«— Sen numarayı çevir, bırak, ben beklerim» dedi. «Sen işinden olma..»

Kâğıda yazdım numaraları,

«— Şunları sırayla ara» dedim. «Hangisi çıkarsa, hemen beni çağır.»

İşimin başına döndüm. Fakat aklım fikrim telefonda. Saata baktım, 10 olmuş. Koştum telefona:

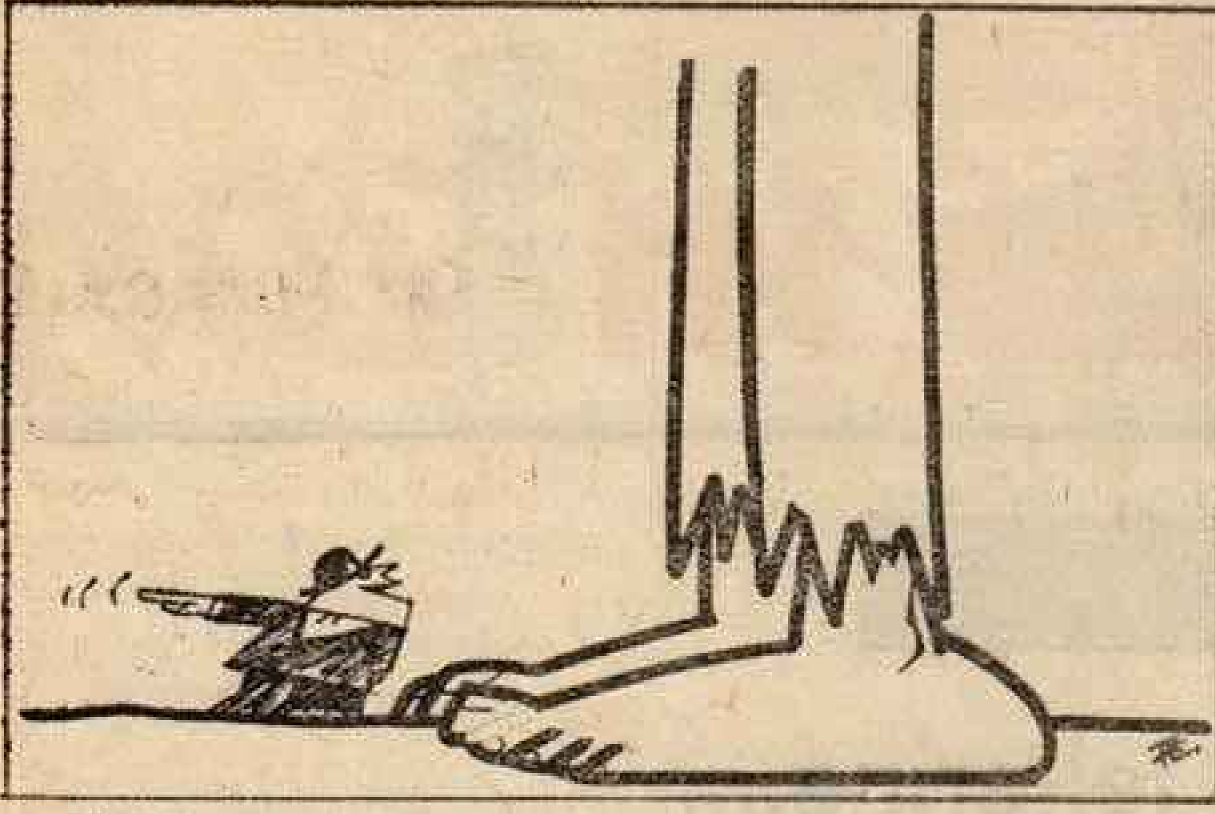
«— N'oldu, Osman?»

«— Çıkmadı, bey..»

Oturdum telefonun başına. Kaldırdım. Meşgul. Kapattım.

«— Sen şu zarfı al, Hacettepe'ye götür» dedim Osman'a. «Ben de telefon edeyim. Belki sen, telefondan önce varırsın..»

Osman, zarfı alıp çıktı. Kaldırdım telefonu. İyi. Çevirdim numarayı. Düştü. Aman, ne iyi! Bekliyorum, ses yok. Kapattım. Açtım. Çevirdim. Meşgul. Hoppalaaa! Kapattım. Kaldırdım, zil çaldı. «Buyrun efendim?» dedim. Tatlı bir kadın sesi: «Çelenginiz gönderildi efendim..», «Ne çelengi hamfendi?», «Orası Galeri Selâhattin di mi efenim?», «Yanlış, hamfendi..» Kapattım. Çıldıracağım! Daha, tek bir telefon edemedim. Sıkıntıdan, şehirlerarasını çevirdim. Meşgul. Yine çevirdim. Meşgul. Yine, yine, yine... Meşgul! Öbür telefona koştum. Kaldırdım. «67 15 18 mi?» dedi oğlanın biri. «Hayır» dedim. Kapattım. Öbür telefona koştum. Kaldırdım. İki çift, birbiriyle konuşuyor: «Bak Neclâ... Ben Kâmıl, Fifi... Hadi gel... Hemen git oraya! Akşama gidiyoruz, di mi?... Onu giyersin canım... Fifi!. Rasim, aloo!.. Haa... Çiçek mi, pasta mı?.. Olmaz ama Neclâcım... Kürtaj... Sen düşünseydin!. Bastım kızı arabaya.. Kimi be? Sersem tavuk!. Rasim?.. Cüneyt'lerin evde... Hadi canım sen de... Sarhoştum be! Kim o Rober? kap.. tırt.. zzz.. haçimenkuptf... rrrt... Öptüm... 58 07 69 mu?» Silkinerek uyandım. Bizim numaraydı: «E..e..evet.. hamfendi.. 58 07 69..» dedim. «İstanbul arıyor..», «Peki hamfendi..», «İsminiz?», «Ali..»

Dakikalar geçiyor; konuşan yok... Konuşan çok ama, benimle konuşan yok. «Aloo!» dedi santralcı hanım, «Aloo!» dedim. «Bağlıyorum efendim, bekleyin» dedi. «Bekliyorum...» dedim. Zuuut vuuuut.. dü düt, düt düt... dü düt, düt düt... Bir kilo yufka al, Mustafa... İki kilo tozşeker, on yumurta, bir paspas, iki soba borusu... «Bekliyor musunuz efendim?», «Bekliyorum hamfendi..» Müdür Beye de ki... Hacı Bayram'da mı?.. Bana bak!. Alooo! «Konuşun efendim!» dedi santralci kız.

«— Aloo!» dedim.

«— Malları verdim ambara... Ben de yarın geliyorum..»

«— Kaç yazı gönderdin?»

«— Yazı değil, mal, mal! Malları gönderdim!»

«— Burası Dürbün Dergisi... Kimsiniz siz?»

«— Ben Muzaffer! Malları gönderdim, yarın geliyorum!»

«— Hangi Muzaffer?»

«— Yahu, kardeşim, Filipis acentası değil mi orası?»

«— Dürbün Dergisi, Dürbün!»

«— Aloo! Ankaraaa!»

Kapattım telefonu. Zil çaldı. Kaldırdım.

«— Rıfkı?»

İlik gibi bir kadın!

«— Efendim..» dedim.

«— 12'ye kadar bekledim seni, hayatım..»

«— Çok üzgünüm..» dedim.

Şangır şangır bir kahkaha:

«— Hadi ulan inek arabası! Sende üzülecek yüz var mı be! Geceyi nerde geçirdiğini bilmiyor muyum sanki? O makarna çuvalına gittin, değil mi?»

Ne cevap vereceğimi düşünürken, «gluk, gluk.. glak..» yaptı telefon ve sesler doldu kulağıma: «Dokuz için al, dokuz!.. Kazciğeri var mı?.. Ha s'tir lan!.. Sevimcan, aloo, Sevimcan!.. Plâkları getiriyorum... Kızlara haber ver!.. Viski yok, Cin getiriyorum... Süheyla, sen misin?.. Necip?.. Ben Zühal... Anneme dedim ki... Metrekaresi 700, be oğlum!.. Sular mı kesildi?.. Çiğköfte istiyor canım... Muradın yerindeyim... Gelsene lan!.. Baba!. Babacım!.. Aloo! Sular İdaresi mi efendim?.. Buyrun, şehirlerarası... İzmir, sen çık aradan!. Aloo, aloo! 100 hindi, 300 tavuk... Stop... 10 bin tellendi... Osmanlı Bankası mı efendim?.. 01 mi hamfendi?.. Aloo, şehirlerarası!.. Yerinde yok efendim... Bak, seni şikâyet ederim... Allahına et!.. Gırt gırt... Aloo! Dürbün Dergisi mi efendim?.. Mezarlıklar müdürü... Yahu, ben Selim, Selim!. Sesini alamıyorum Kâzım!.. Anneme söyle ki... Almanya'ya gediyom... Heee... Gediyom gediyom... 18'i bağlar mısın hanım efendi... Dürbün mü efendim?.. Kızım, bi dakka... Ulan, senin şeyini şimdi...»

Kapattım telefonu.

Öbür telefona koştum. Kaldırdım. Ne ses, ne soluk... Almacı masanın üzerine bıraktım, yanıbaşına oturdum. Bülent geldi:

«— Nereyi arıyordun?» dedi.

Numara listesini uzattım eline.

«— Ben de öbür telefona bakayım..» dedi.

«— Paralel..» dedim.

«— Olsun..» dedi. «Belki cihazlar bozuktur. Birinde çıkmaz da, birinde çıkar..»

Yavuz geldi. O da öteki telefona gitti. Kaldırdı. Ne ses, ne soluk. O da almacı masanın üzerine bıraktı. Üçümüz, sandalyeleri ortalıklı biryere çektik, hoşbeşe daldık. Hangi telefon sinyal verirse, ona bakacaktık. Yarım saat sonra benim telefon vurdu. Koştum. Hemen çevirdim numarayı. Bülent dedi ki: «Son numarayı biraz beklet..» Yavuz da, «Numaraları ikişer ikişer ve aralıklı çevir, son numarayı azıcık beklet» dedi. İkisini de denedim. Olmadı. Ya meşgul çıkıyordu, ya da cevap veren olmuyordu. «Sen kapat da, ben bakayım» dedi Yavuz. Telefonu kaldırmasıyla, almacı fırlatması bir oldu. Çaaat diye bir ses. «Valla sabotaj var biyerde..» dedi Yavuz. «Hatlar karışınca öyle patlar..» dedi Bülent. «Uçaklar ses duvarını aşınca nasıl patlıyor..»

Bir okur geldi:

«— İki gündür arıyorum telefonda, birtürlü bulamadım sizi..» dedi. «Sonunda, kendim çıkıp geldim..»

Osman, Hacettepe'den dönmüştü. Hemen eline başka bir zarf tutuşturdum, «Aman Osman, şu adrese koştur bunu! Ben de telefonda arıyayım..» Osman, «öteki işleri de söyle ki, gidip gidip gelmiyeyim..» dedi. Doğru. Bir bir anlattım yapacağı işleri. «Sen gidedur» dedim, «ben de telefonda arıyacağım..» Osman, «boşuna vakit geçirme bey» dedi, «telefon paralarını bana ver, taksiyle gidip geleyim. Daha çabuk olur.»

Bülent, Yavuz ve ben, üçümüz üç aygıtın başına oturduk. Ben kaldırıyorum telefonu, meşgul. Bülent kaldırıyor, açık. Yavuz kaldırıyor, ne ses, ne soluk. Oysa paralel, üç telefon da! Sonra, üç almacı da masanın üzerine berakıp lâfa dalıyoruz.

Akşam oldu. Tek bir telefon edemedim. Tarım Bakanlığını aradık, Turyağı fabrikası çıktı. İçişleri Bakanlığını aradık, Konfeksiyon Leylâ çıktı. Türk Haber Ajansını aradık, Belediye Otobüs garajı çıktı. İstanbul'la konuşurken, Amerikan Büyükelçiliği girdi araya. Telefon müdürlüğünü arıyalım da durumu anlatalım dedik, İtfaiye çıktı karşımıza: «Arabalar, Küçükesat'taki yangına gitti, akşama kadar gelemez» dediler.

Akşam 5'ten sonra belki rahat olur telefonlar diye bekledik. Ne gezer! Herkes de bizim gibi düşünüyor olmalı ki, asıl, 5'ten sonra yatırdık takımı. Bütün gün, dergiye tek bir yazı sağlıyamadık, tek bir haber alamadık. Saat 21'de bürodan çıkarken, Bülent dedi ki:

«— Ankara telefon hatlarını düzene sokmağa, değil bizim bütçemiz, Amerika'nın bütçesi bile yetmez! Öyle yüksek seviyede bir elektronik beyin karıştırmış ki bu hatları, ondan daha yüksek bir elektronik beyin bulunmadıkça, bu hatları düzene sokmağa imkân yok!»

«— Hangi elektronik beyin, be!» dedi Yavuz. «Parmak atmak derler buna, parmak!.. Merkezleri, hatları, numaraları iptal edip, yeniden düzenliyeceksin. Yoksa, telefon ölmüş Ankara'da!»

Bana da, asansörde türkü söylemek düştü:

«— Telefonun tellerine kuşlar mı konar... İnsan sevdiğine böyle mi yanar...»

İyi, Kötü ve...

ART BUCHWALD

Geçen gün bizim oğlanı elinden tutup sinemaya götürdüm. Filmin adı, «Mercan Denizi'nde Savaş» diye bir rezillik... Diğer savaş filimleriyle kıyaslanamıyacak kadar kötü. Amerikalı denizaltıcıların Japonlar tarafından ele geçirilip, bir tutsak kampına götürülmeleriyle ilgili. Filim için uzun uzun söylenecek birşey yok; ama bir «Kwai Köprüsü» olmadığını da belirtmek gerek!

Sinemadan çıktıktan sonra oğlumla birlikte Paris'in o güzel pastanelerinden birine girip oturduk. Oğlanın ağzını bıçak açmıyordu. Filim bayağı etkilemişti onu.

— Japonlar çok kötü insanlar, değil mi baba? Amerikalılara ne işkenceler yaptılar öyle...— dedi bir süre sonra.

— Evet, — dedim. — Ama şimdi iyi insan onlar.

— Neden?

— Çünkü kimseye kötülük yapmıyorlar artık.

Birkaç dakika sesini çıkarmadan düşündü.

— Peki, neden o zaman kötülük yapmışlar?

— Kötülük yaptıklarını bilmiyorlardır belki. İyilik yaptıklarını sanıyorlardır.

— Neden biri çıkıp da, kötülük yaptıklarını söylemedi?

— Biz söylemek istedik ama dinletemedik.

— Bundan iki üç hafta önce gördüğümüz savaş filmini hatırladın mı baba? Almanlar, tutsak kamplarında çocukları, yaşlı adamları dövüyorlardı hani!

— Evet, — dedim.

— Almanlar çok kötü insanlar, değil mi?

— Hayır,— dedim. —Kötü insanlardı ama şimdi iyi insan oldular.

— Değiştiler mi? Yani o Almanlar gitti, yerine başkaları mı geldi?

— Yoo! Gene aynı insanlar. Hiç olmazsa, çoğu aynı. Savaş bitince düşmanına kızgın, kırgın kalamazsın. Savaş sırasında kötülük yaptıklarını unutman gerek. Eğer unutmazsan, savaş sürer gider...

— Ama sinemalarda gene kötü insan onlar.

— Evet. Hatırlamamız için Hollywod Amcan onların kötülüklerini gösteriyor. Aslında, unutmamız gerek bunları.

Hiçbir şey anlamayanlara özgü bomboş bakışlarla beni süzdü.

— Büyük savaşta kaç tane Rus öldürdün?— diye sordu birkaç dakika sonra.

— Hiç. İkinci Dünya Savaşı'nda Ruslar iyi insanlardı. Bizimle birlikte Almanlarla, Japonlarla savaştılar.

— Peki ama, savaşta iyi, savaştan sonra kötü nasıl olunur?

— Şimdi de kötü değiller. Çoğunlukla iyi insanlardır Ruslar. Ama onların siyasileriyle aynı fikirde değiliz. Onlar da bizim fikirlerimizi kabullenmiyorlar. Bunun için de Almanya'da başımız belâya girecek.

— Kötü Almanlarla mı?

— Hayır, iyi Almanlarla. Kötü Almanlar iyi Almanları Berlin'den kovmak istiyorlar.

— Demek, hâlâ kötü Almanlar var!

— Evet. İyi Almanlar da var ama... Savaştan sonra Almanya ikiye bölündü. Bir bölümünü bizler, diğeriniyse Ruslar ele geçirdi.

— Peki Ruslar, kötü Almanları neden öldürmediler?

— Ruslar, o Almanların kötü olduğunu sanmıyorlar. Kendi Almanlarının iyi olduğunu savunuyorlar. Bizim Almanlarımızı kötülüyorlar. Biz de o Almanların, yâni toplumun değil de siyasilerin kötü olduğunu söylüyoruz. Bizim Almanlarımızın da iyi olduğunu kabul ediyoruz. Anladın mı şimdi?

— Hayır,— dedi.

— Anlayıp anlamaman birşeyi değiştirmez,— dedim sinirli bir sesle. —Herkes gayet iyi anlıyor. Bu kadar saçma sapan soru soran çocuk görmedim be!!

Türkçesi:
AZİZ ÜSTEL

Boşuna!

Avrupa Konseyinde, Türkiye'yi Yunanistan ile karşılaştırıyorlarmış.

Boşuna gayret!

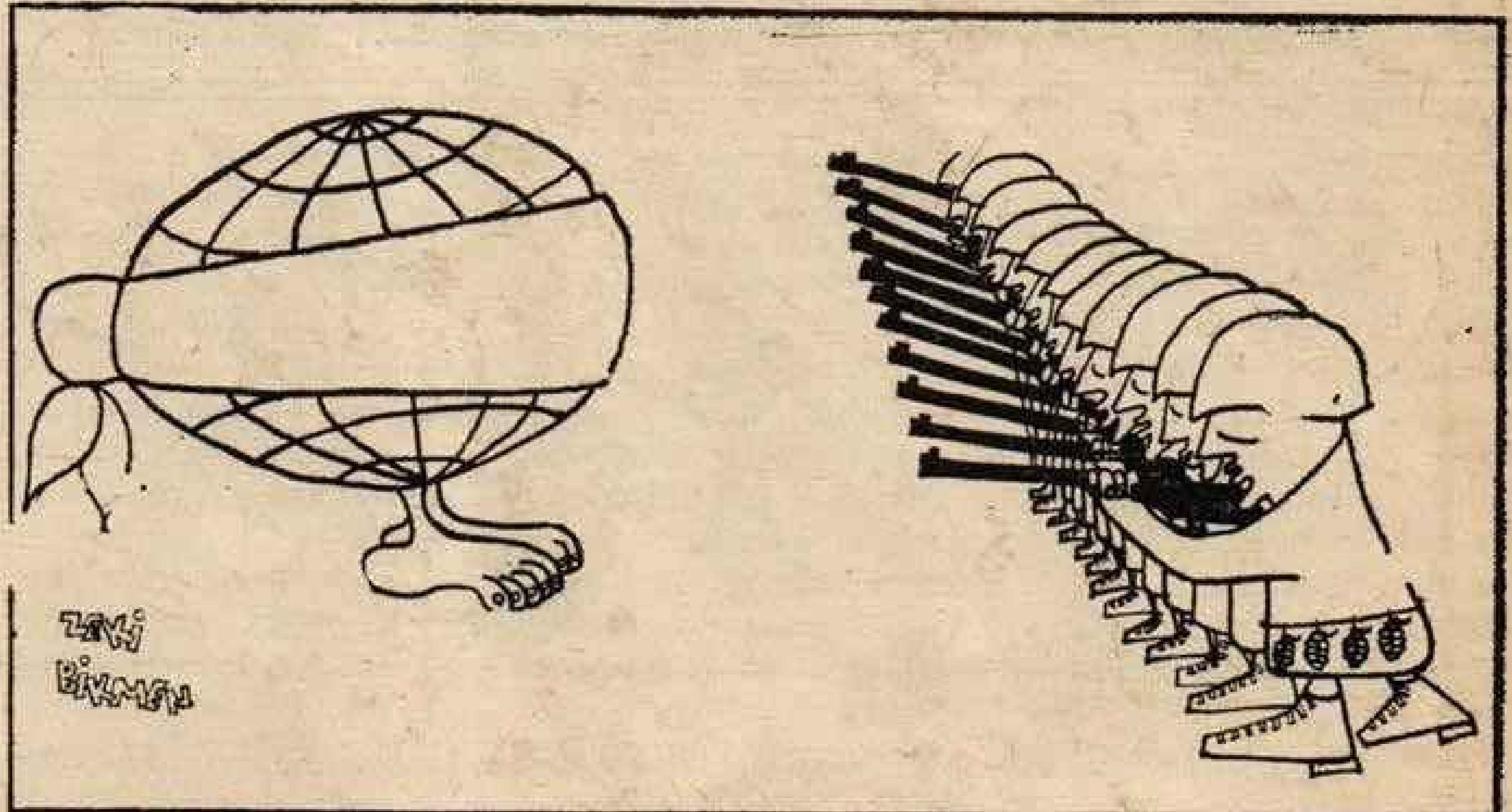
Herşeyden önce, Yunanistan'ın Onasis'i var.

"Mâmure-t-ül Aziz"

Başbakan Melen diyor ki: **«Türkiye'yi yıkma faaliyetleri devam ediyor.»**

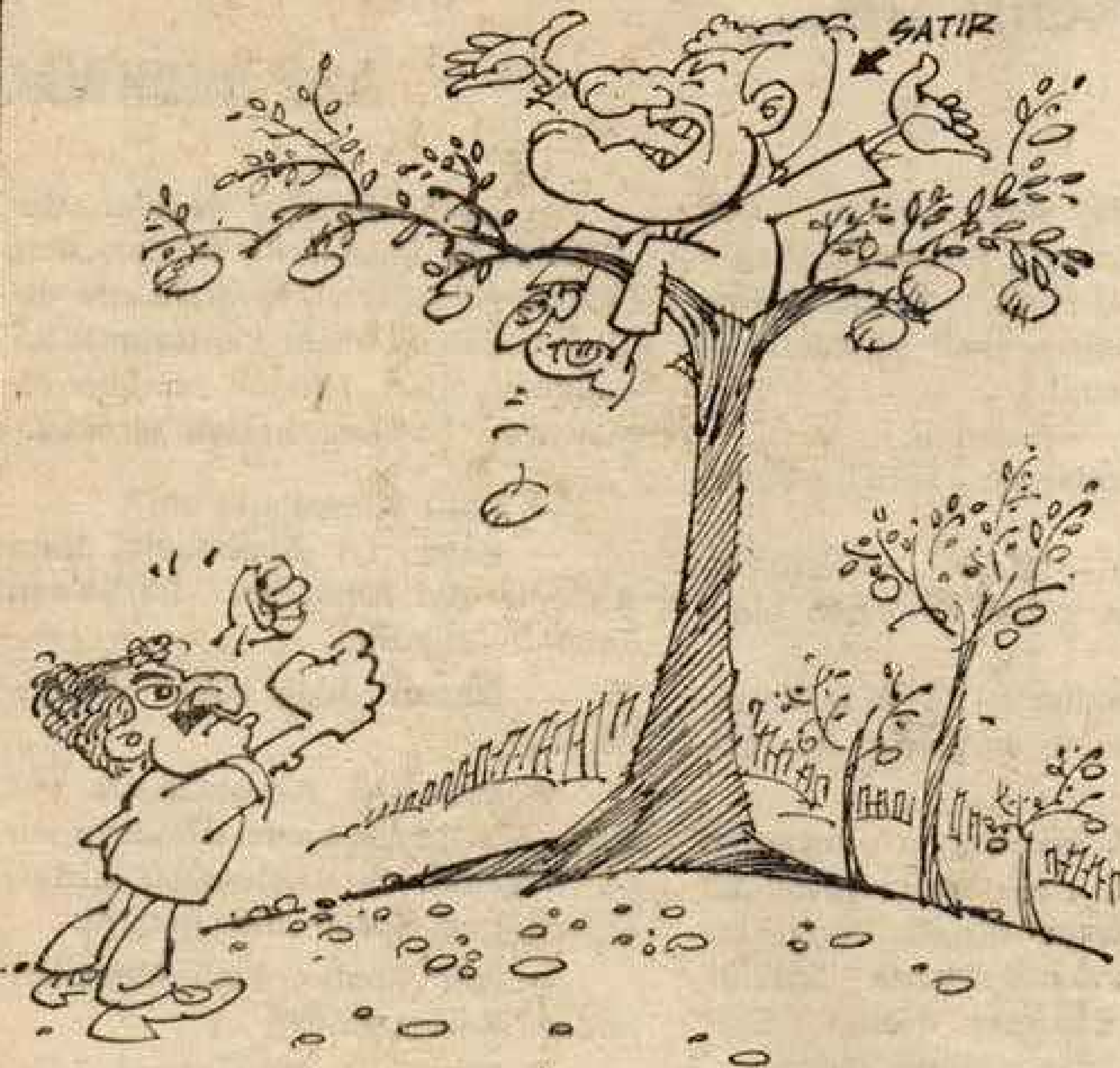
Bir de, Türkiye için, **«yıkılmış»**, **«gerikalmış»** **«kalkınmamış»**, **«azgelişmiş»** filan derler Demek ki yalan!

Yalnız, bu **«mâmure»**nin kimden kaldığını bilmek istiyoruz.

Semih Balcıoğlu

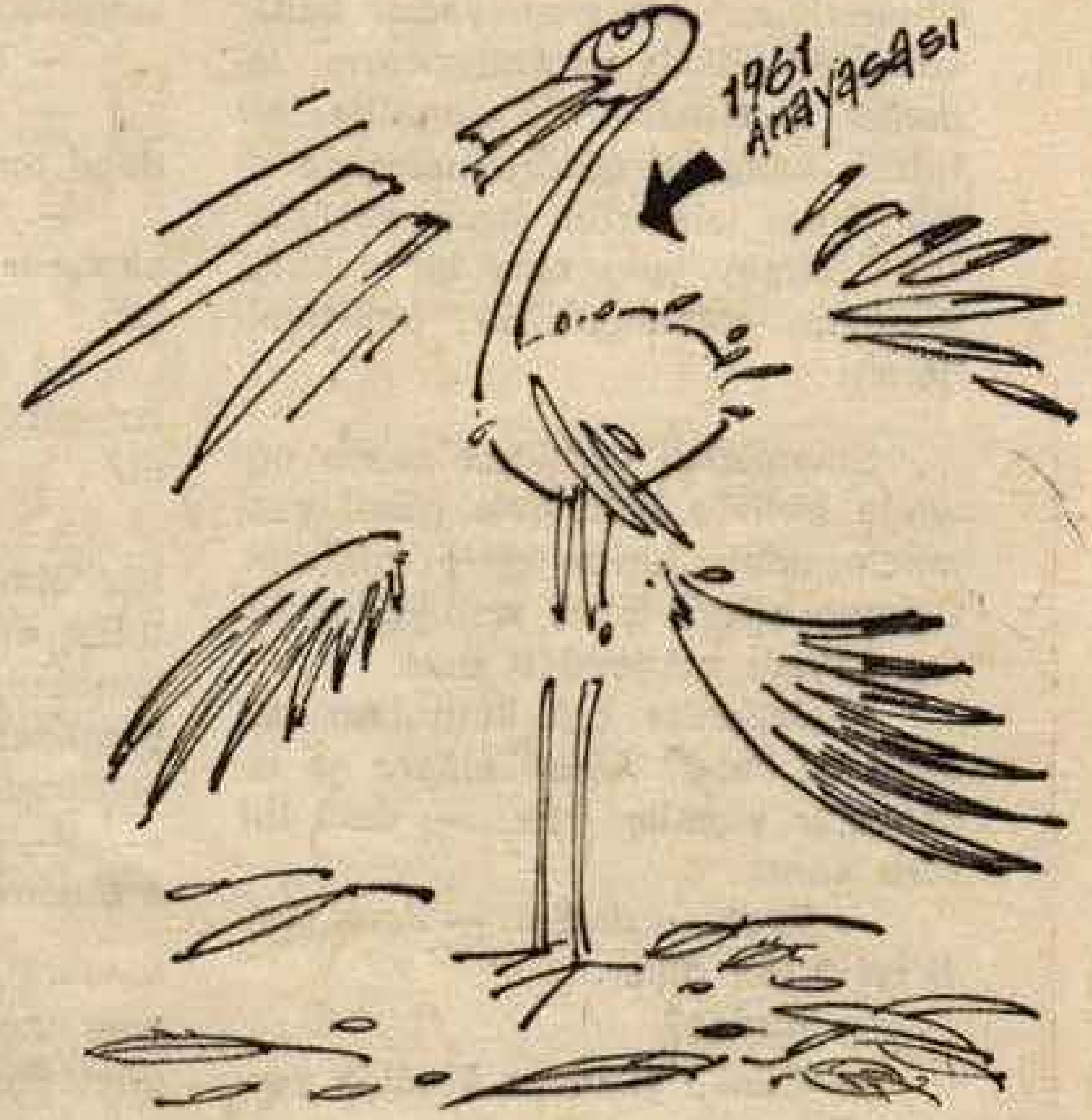
HOCAYA SELÂM ÇİZGİYE DEVAM

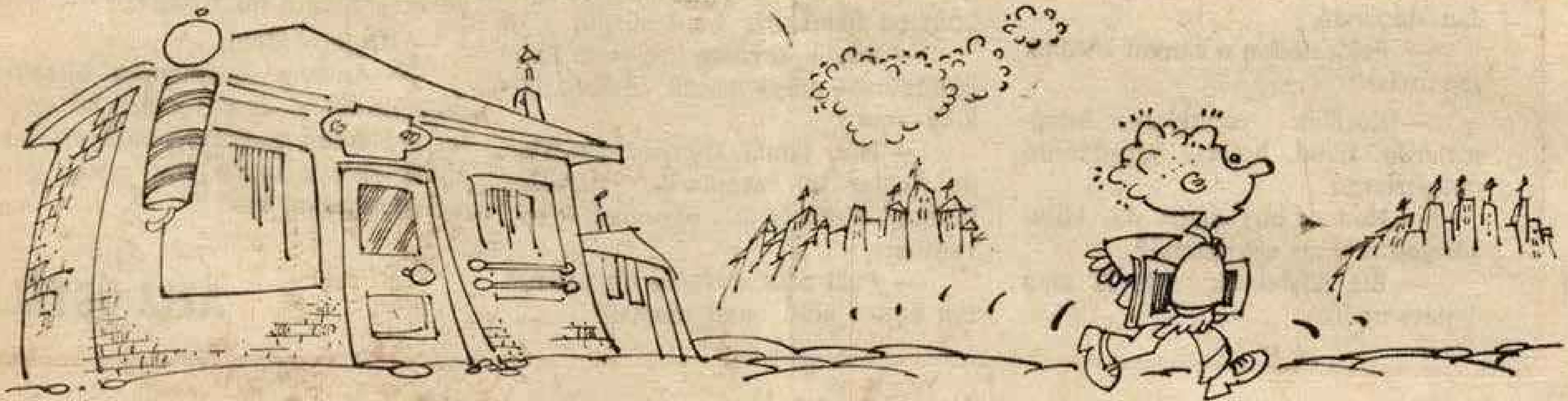

Gezmeye çıkan ve meyveli ağaçları olan bir bahçenin önünden geçen Hoca, dayanamıyarak ağacın üzerine çıkmış. O sırada gelen bahçe sahibi: "Sen kimsin" demiş. "Ben bülbülüm" deyip ötmüş. İyi ötmediği söylenince: "Eee!.. Ne yapalım acemi bülbül de bu kadar öter." demiş.

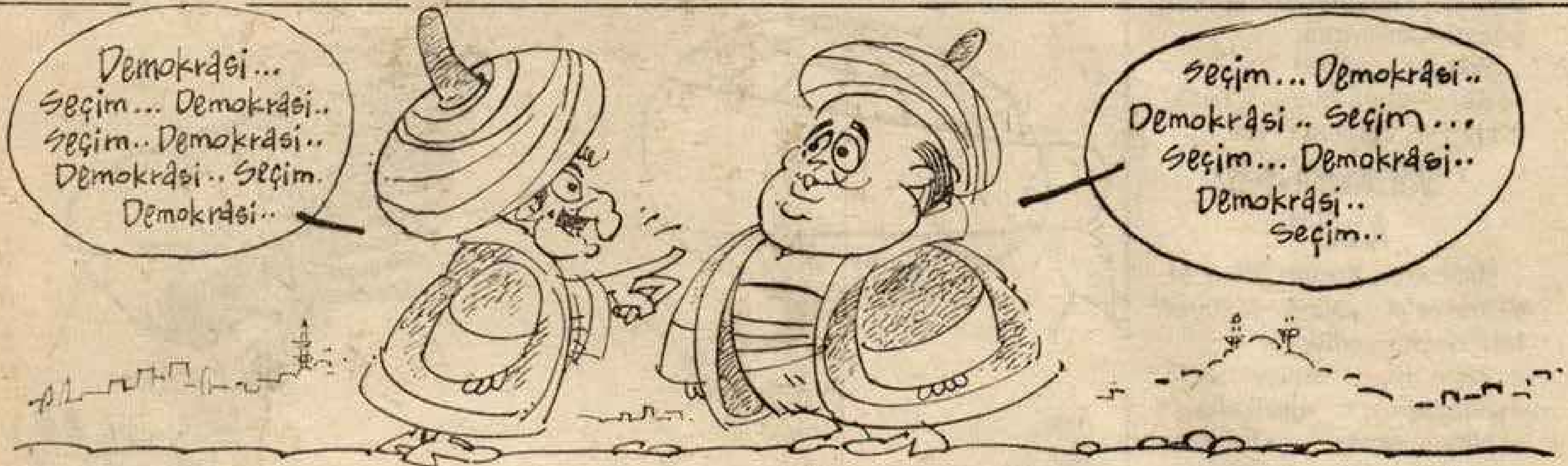
Evinin bacasına yuva yapan leyleğe kızan Hoca, eline testereyi alıp, zavallının gagasını, bacaklarını, kanadını ve kuyruğunu kesip, karşısına gelerek:

-Hah... İşte şimdi kuşa döndün... der...

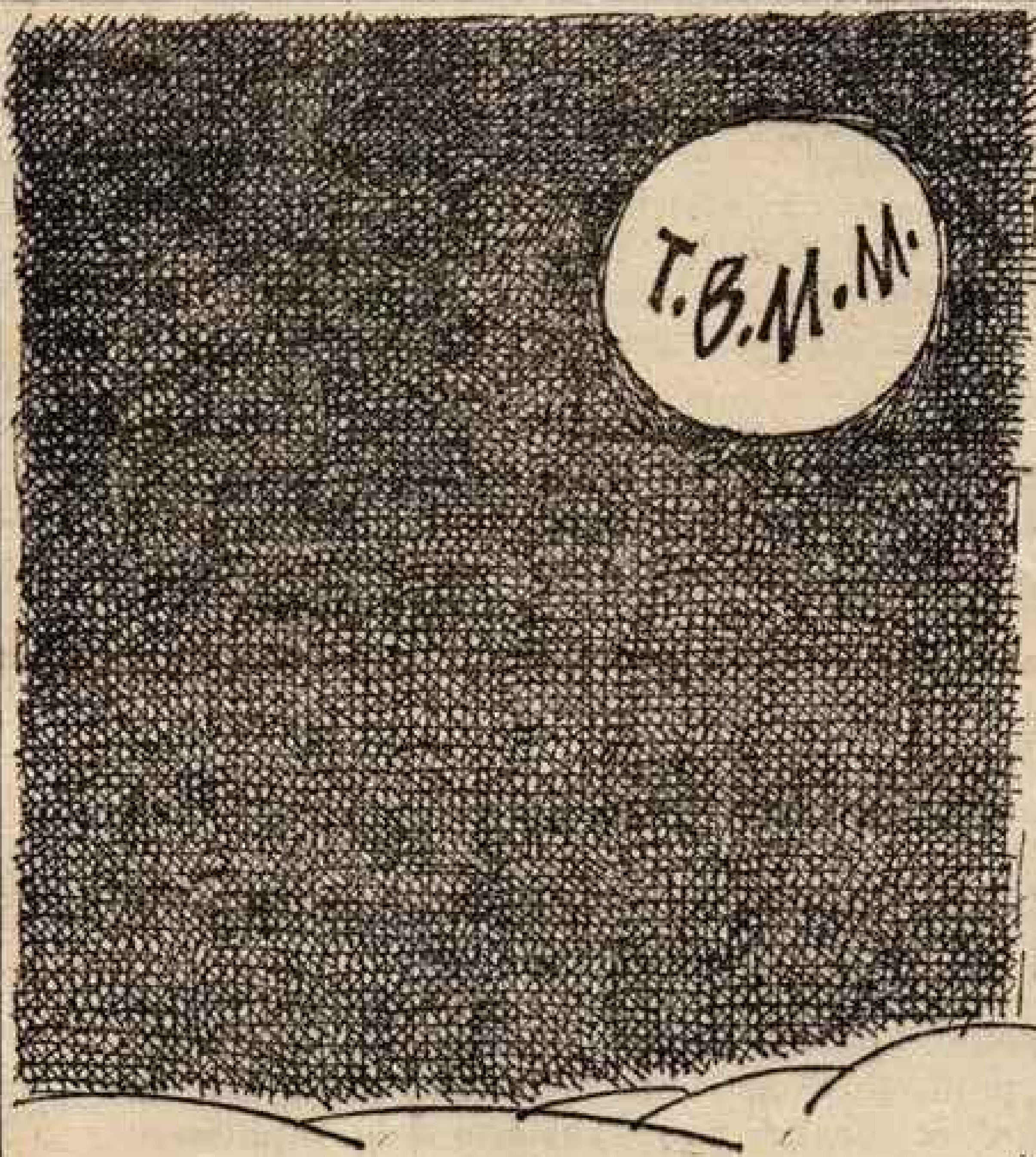
Saç traşı olmak için berbere giden Hoca, Adamın her vurduğu usturadan sonra pamuk yapıştırdığını görünce: "Başımın yarısına pamuk ektin, bari öteki yarısına da keten ek..." deyip çıkar.

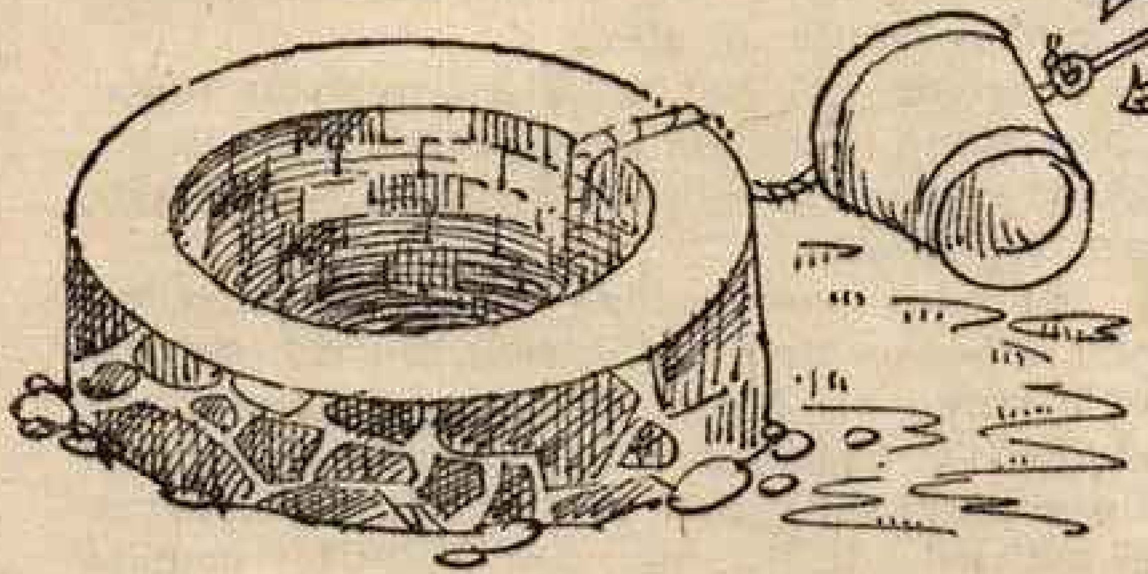

Hoca bir gün tanımadığı bir insanla yolda uzun, uzun konuşur. Adama adını sorunca, bozulduğunu görüp: "Baktım ki kavuğun kavuğuma, kaftanın kaftanıma benziyor, seni kendim sandım"...

Bir gün Hoca'nın yanına gelen bir köylü çok sıkıntıda olduğunu söyleyerek vâde ile para istemiş. Hoca da:"Vallahi olsa da vermem, yeminliyim. Fakat ne kadar istersen vade vereyim" demiş.

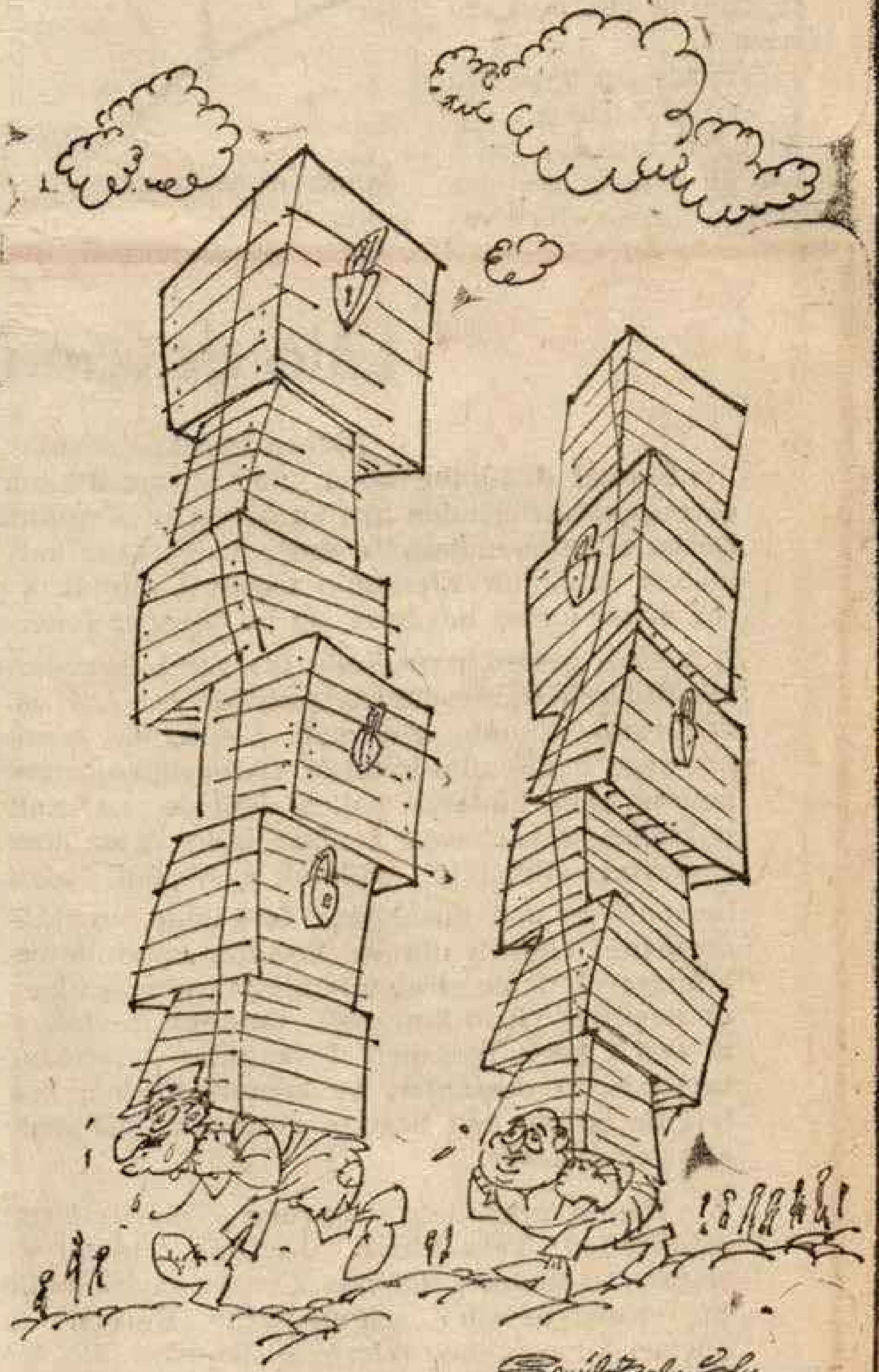

Mehtaplı bir gecede kuyudan su çekmek isteyen Hoca, ay'ı kuyuda görünce hemen çengeli atıp kurtarmak ister. Çengel bir taşa katılınca "tamam"der. Fakat taştan kurtulan çengel Hoca'yı yerer serer. Gökte ay'ı gören merhum:

"-Çok zahmet çektim amma, yerine de geldi..."

Pazarda alış veriş yapan Hoca hamalları kaybetmiş. On beş gün sonra hamalları gösteren bir ahbabına. "Aman, ben sıvışayım" demiş. "Ya adamlar benden on beş günlük para isterlerse hâlim nice olur?.."

LALE DEVRİ

Cüsse gerek!

Şair Nedîm, geçen gün, AP Genel Merkezine uğradı. Süleyman Demirel, üzgün ve süzgün bir yüzle oturuyordu odasında.

«— Niçin üzgünsün sultânım?» diye sordu. **«Haberler pek mi kötü?»**

«— Yoo..» dedi Süleyman Demirel. **«Kilo vermek için somurtuyorum.»**

Nedîm, büyük bir rahatlıkla yerleşti koltuğa:

«— Sakın, kilo vermeğe kalkmıyasın sultânım! Bu büyük boşluğa, senin gibi cüsse gerek.»

Mart yakın!

MGP, CP ve bağımsızların (yâni, CHP'den boşananların) birleşmesi için hızlı hareket edileceği bildiriliyor.

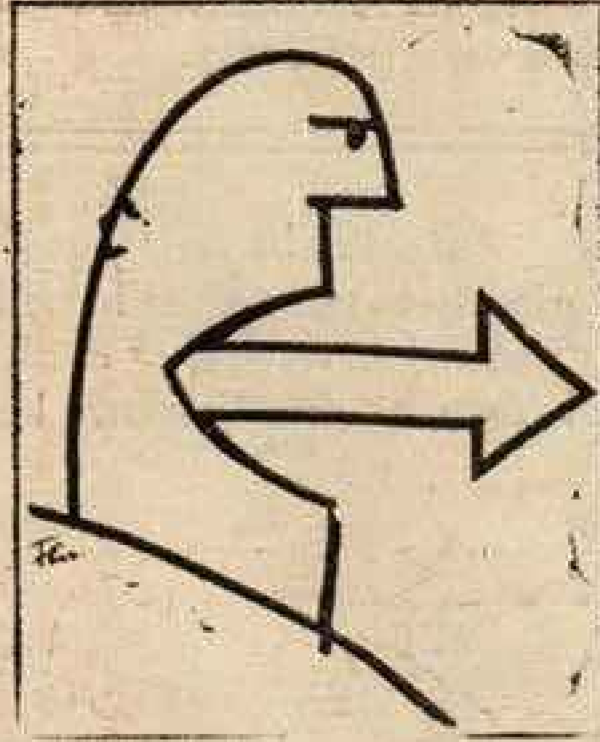
Aman, ellerini çabuk tutsunlar! Zira, Mart yakın...

Torikiye

1958'de bir çift torik, 20 kuruşmuş.

1973'te bir çift torik, 375 lira; yâni 3750 kuruş.

Bu kalkınmaya, bu gelişmeye, bu yükselmeye bakılarak, o ülkeye «Torikiye» demek münasip olur sanıyoruz.

Sempatik çift

Türkiye'nin sempatik çifti Turhan Feyzioğlu ile Nihat Erim, her yerde yakınıyorlarmış:

— Bizi yıkan, Toplum Dergisi oldu!

Belli ki, bir söylentidir bu. Çünkü TOPLUM, sempatik çifti daha da sempatik hale getirmek için yapıyor o yayınları..

Türkiye'de bir cins politikacının porsuk gibi olduğunu bilmez mi TOPLUM! Vurdukça yağlanır porsuk!

"Kirli Eller"

DP (Demokrat Parti değil, Demokratik Parti), milletvekili seçimlerinde **«siyah el»** resmini amblem olarak kullanacakmış.

Demokrat Parti'nin, yâni DP'nin amblemi de galiba **«beyaz el»** di.

Demokratik Parti, yâni DP, herhalde şöyle düşünmüş olsa gerek: **«Beyaz el, bugünlere ulaşmış olsaydı, mutlaka böyle kararırdı.»**

Haa, bir de Jan Pol Sartr'ın bir eseri olacak: adı: **«Kirli Eller»**.

Lâle devrinde sünnet (4)

(Geçen sayıdan devam)

Sünnet düğününün ikinci günü şâyanı dikkat eğlence sahnelerinden biri şu olmuştu: Kaptanı Derya Süleyman Paşanın emri ile Tersane kethüdası Abdullah Efendinin nezareti altında otuz metre kadar boyunda, on üç çifte, üç fenerli amiral gemisi modelinde bir gemi, karadan yürütülerek Okmeydanına getirildi ve vezir çadırlarının yanında demirledi. Sonra, bir geminin nasıl demir alıp kalktığı, Okmeydanına toplanmış olan binlerce halkın önünde, en ufak noktalarına varıncaya kadar, tıpkı deniz üzerindeymiş gibi, taklit edilerek gösterildi. Fakat bu geminin asıl hususiyeti, fevkalâde sanatkârane inşa edilmiş olması, kızaklar üzerinde çekilmeyerek, içine giren adamlar tarafından kendi kendine yürütülmesiydi. Geminin tayfalarını teşkil eden Tersaneli delikanlılar, levendâne tavırları, al destanları ve kırmızı Cezayir fesleri ile halkın pek hoşuna gitmişler, fevkalâde alkışlanmışlardı.

Bunun arkasında topçular, mârifetlerini gösterdiler: Tekerlekler üzerinde çekilen, varoşları, hendekleri, tabyaları ve şaranpolları ile bir «Kalei devvar» yapmışlardı. Burçları ve sûrları kırmızı bayraklarla süslenmişti. Bu kalenin muhafızları ile Tersâne levendleri Okmeydanında bir muharebe taklidi yaptılar. Tersâneliler, sonunda kalenin zaptından vazgeçip çekilmekle bu sahne de kapanmış oldu.

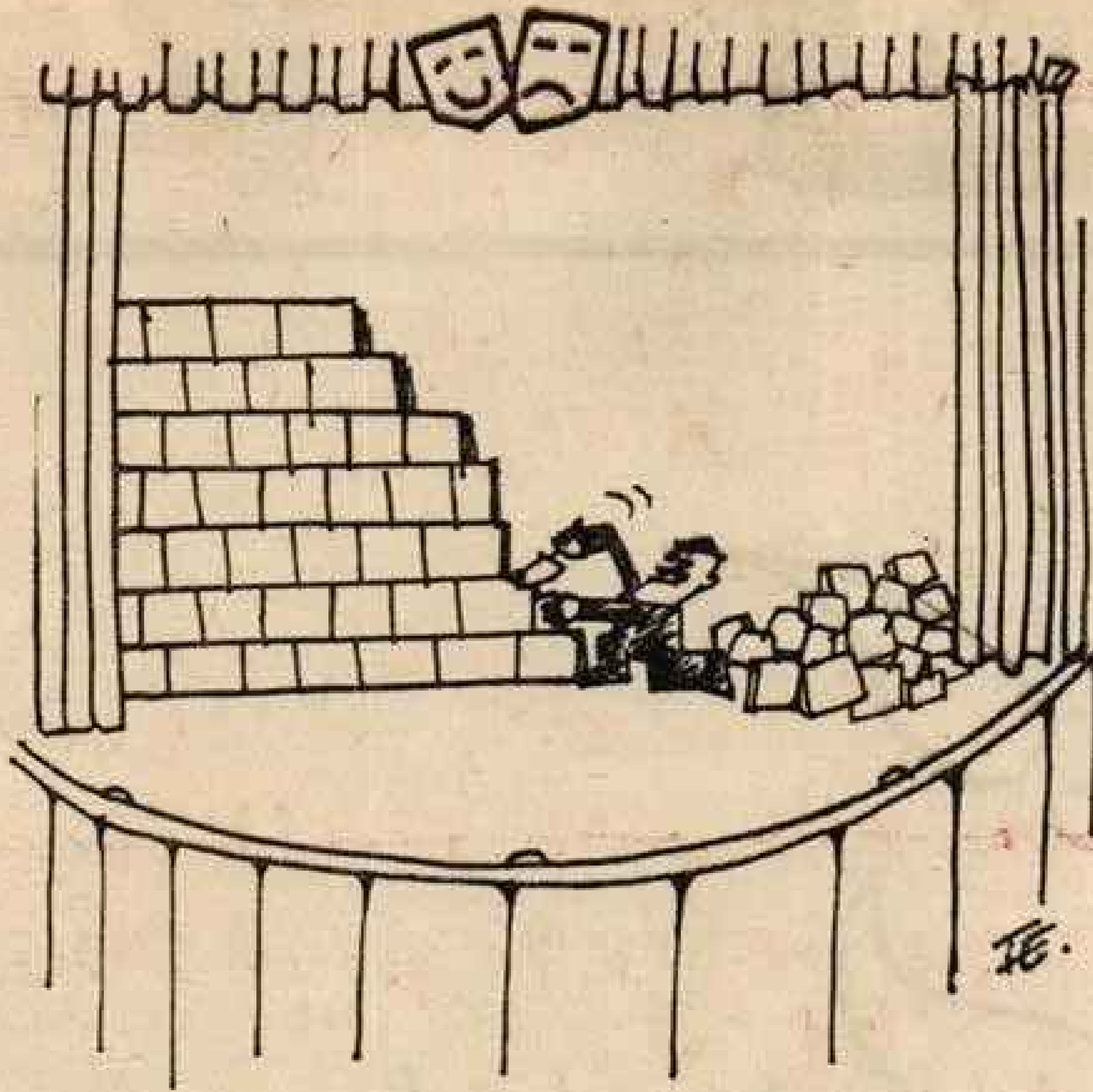
Bu muhteşem sünnet düğününün üçüncü gününün gecesi, Haliçte, Tersâne kasrı önünde, kandillerle donatılmış sallar ile, içleri saz takımları, çengiler ve rakkaslarla dolu, muhteşem bir deniz şenliği tertip edildi. Bilhassa topçu ocağının salı büyük bir takdir kazandı. Yalnız bu saldan 700 fişenk atıldı.

Üzerinde kol kol çengiler oynıyan topçu ocağı salının ortasında kandillerden üç katlı bir fıskiye yapılmıştı. Suları, rengârenk ışıklar içinde savruluyordu.

Bu salın yanıbaşında «Tersâne ocağı»nın salı da başka bir güzellikteydi. Bu sal, su üzerinde yüzen bir kasır şeklindeydi. İçinde, saz takımları çalarken, her biri bir gazali, bir ceylânı andıran rakkaslar, insanı hayran bırakarak raksediyorlardı. Bu muazzam salın bir ucunda bir atlıkarınca kurulmuş, içine «dört adet mehpârengânı çârebrû» oturmuştu. Bir tarafında bir döner dolap yapılmıştı. Her gözüne «Bir âfitabı Yûsüf lika» yerleşmişti.

Deniz eğlencelerinden şâyanı dikkat diğer bir sahne de düğünün son günlerinde görünmüştü. Padişah, Aynalı Kavak kasrında idi, hemen bütün İstanbul halkı kayıklarla Halice dökülmüştü.

(Bundan sonrası pek tatlı!)

Elden geçirmek

Nevşehir'de iki doktor, günde 300 hasta muayene ediyormuş.

Yahu, bir günde 300 portakal bile seçilemez, ne diyorsunuz siz!

Buna, **«muayene etmek»** değil, olsa olsa, **«elden geçirmek»** denir.

Kitap yılı

İstanbul'daki yetkili makamlarca müsadere edilen 137 cins kitabın imhası sorunu gerçekten bir sorun olup çıkmış. Denize mi dökülsün, ateşe mi atılsın, Seka'ya mı satılsın?

Denize dökülürse, tehlike var: balıklar okuyabilir!

Ateşe atılırsa, külleri dağılır, tehlike var.

Seka'ya verilirse...

Seka'dakilerin okuması biryana, paralı mı verilecek, parasız mı?

Parasız verilmesi neyse ne, paralı verilirse nereye ve nasıl yazılacak?

Bu sorunun çözümü komisyona havale ediledursun: bir sorun daha çıkmış ortaya: Ya Ankara'daki kitaplar? Ya İzmir'dekiler? Ya Adana'dakiler? Ya Diyarbakır'dakiler?

Çünkü 11 ilin 11'inde de kitaplar toplandı, müsadere edildi. Birinde bulunan kitap, birinde yok.

Anladığımız kadarıyla bu iş, komisyonun altından kalkabileceği bir iş değil; en iyisi, bir bakanlık kurmak, bu iş için!..

Gerekçe

Çıplaklar kampı kurma önerisini Türkiye niçin kabul etmemiş, biliyor musunuz?

Efendim, demişler, bizimkiler zaten hepten çıplak... Ayrıca bir de çıplaklar kampına gerek yok... Çıplaklar kampı, giyinmeye parası olan ülkelerde bir anlam taşır, çıplak ülkelerde değil...

Bunun üzerine, çıplaklar kampının Yugoslavya'da kurulması uygun görülmüş.

KÜÇÜK REFORM SÖZLÜĞÜ

Hazırlayanlar :
Hüseyin Baş - Onat Kutlar

HABEREFORM — Radyo ve TV haberlerinin disipline sokulması işlemi.

HAUT - DE - FORM — Şapka, saç ve favorileri düzenleyen reform.

İTALOFORM — İtalyan usulü reform. (Bk. İt. Riforma Spagetti)

KLOROFORM — Uyutmak amacıyla kullanılan etkili bir reform ilacı.

KAREFORM — Dörtköşe olmuş reform. (İki kez üstüste yapılırsa Kakareform adını alır)

KEFEREFORM — Nizam - ı Cedit ve de Tanzimat döneminde Küffar'dan gelen reformlara verilen ad.

LABİREFORM — İçinden bir türlü çıkılamayan labirent biçiminde reform

MILOSZ REFORMAN — Sinemada reform ardında nefes tüketen ülkelerin sık sık yardımını istedikleri ünlü çek sinema adamı.

MİNİFORM — Kısaltılarak kısa döndürülmüş reform

MAKSİFORM — Aile boyu reform

NEFORM — Ne reform ne reform...

MENTAFORM — Naneli reform.

PÜREFORM — Eski hamam eski tas kebabı ile birlikte yenen garnitür reform

PREFORM — Prefabrike reform.

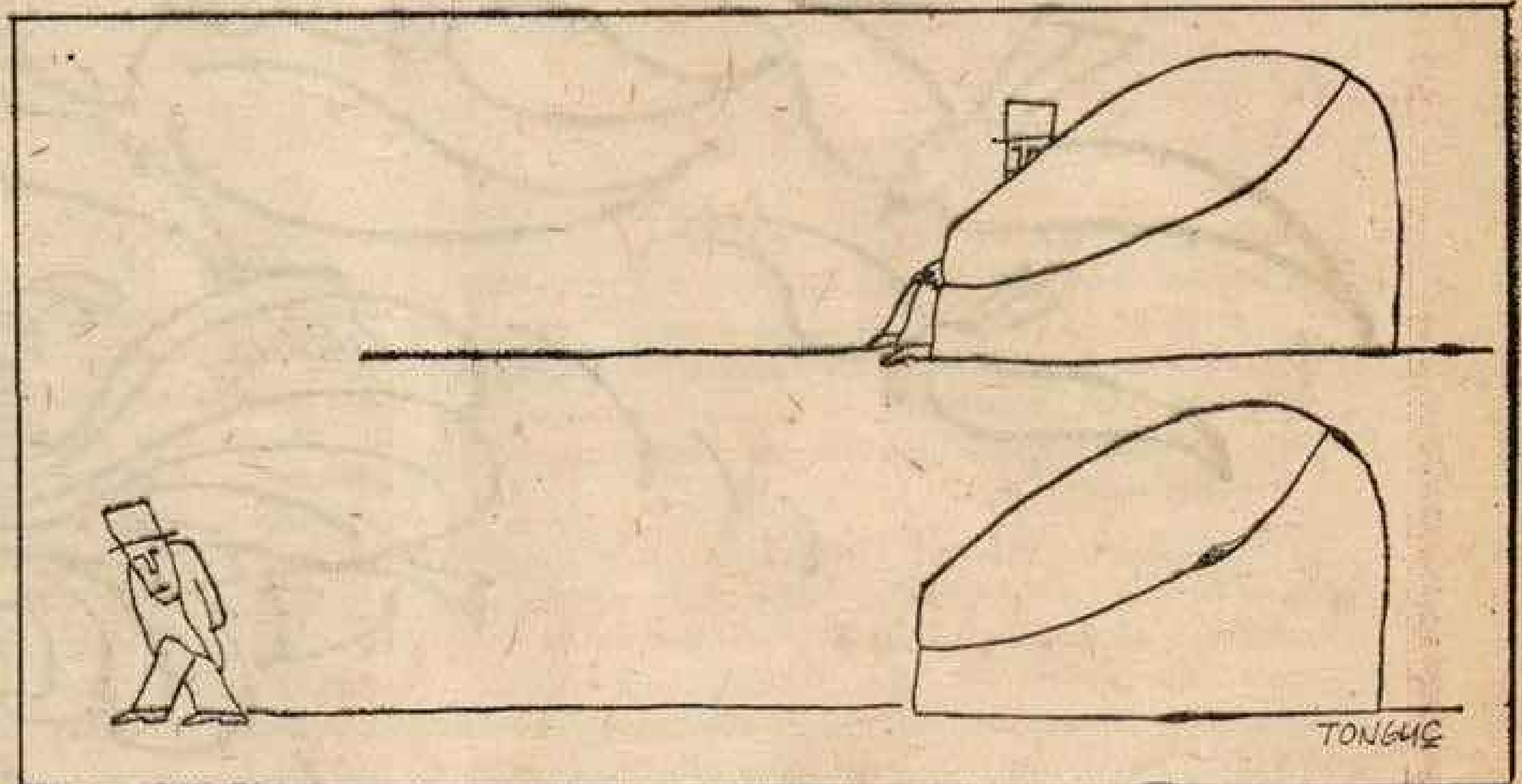
REFORMİKA — Parlak cilalı, genellikle kaplama işlerinde kullanılan odundan yapılmış bir cins reform.

REFORMÜL — Acil durumlarda kullanılan hazır reform reçetesi.

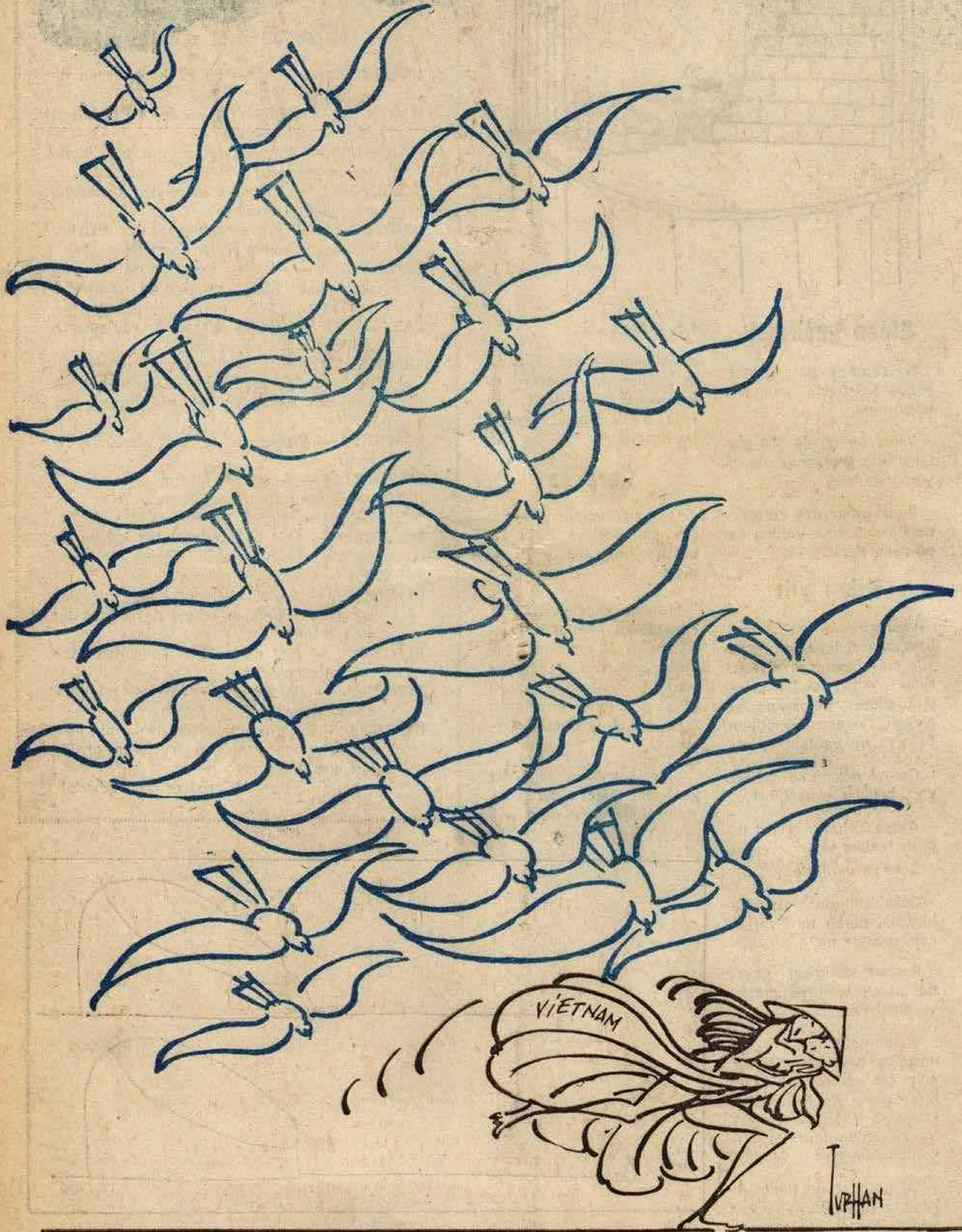
REFORUM — Reformların gerçekleşmesi amacıyla sık sık yapılan forum.

REFORMA — Reform komisyonu üyelerinin kendi aralarında yaptıkları maçlarda giydikleri çizgili forma.

(Gerisi gelecek sayıda)

TOPLUM mizah

Sulh kuşları Vietnam göklerinde...